

Ovaj je tekst namijenjen isključivo dokumentiranju i nema pravni učinak. Institucije Unije nisu odgovorne za njegov sadržaj. Vjerodostojne inačice relevantnih akata, uključujući njihove preambule, one su koje su objavljene u Službenom listu Europske unije i dostupne u EUR-Lexu. Tim službenim tekstovima može se izravno pristupiti putem poveznica sadržanih u ovom dokumentu.

► **B****SPORAZUM O PARTNERSTVU**

između članica Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država s jedne strane i Europske zajednice i njezinih država članica s druge strane, potpisan u Cotonouu, dana 23. lipnja 2000.

(SL L 317, 15.12.2000., str. 3.)

Koji su izmijenili:

		Službeni list		
		br.	stranica	datum
► <u>M1</u>	Decision No 1/2003 of the ACP-EC Council of Ministers of 16 May 2003 (*)	L 141	25	7.6.2003.
► <u>M2</u>	Decision No 2/2004 of the ACP-EC Council of Ministers of 30 June 2004 (*)	L 297	18	22.9.2004.
► <u>M3</u>	Sporazum u obliku razmjene pisama između Europske zajednice i Barbadosa, Belizea, Republike Côte d'Ivoire, Fidžija, Republike Gvajane, Jamajke, Republike Kenije, Republike Konga, Republike Madagaskara, Republike Malavija, Republike Mauricijusa, Republike Surinama, Kraljevine Svazija, Svetog Kristofora i Nevisa, Republike Trinidada i Tobaga, Republike Ugande, Ujedinjene Republike Tanzanije, Republike Zambije i Republike Zimbabvea o pristupanju Republike Mozambika Protokolu br. 3 o šećeru iz država AKP-a iz Priloga V. Sporazumu o partnerstvu AKP-EZ	L 356	2	1.12.2004.
► <u>M4</u>	Sporazum o izmjeni Sporazuma o partnerstvu između članica Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država, s jedne strane, i Europske zajednice i njezinih država članica, s druge strane, potpisanog u Cotonouu, dana 23. lipnja 2000.	L 209	27	11.8.2005.
► <u>M5</u>	Decision No 1/2006 of the ACP-EC Council of Ministers of 2 June 2006 (*)	L 247	22	9.9.2006.
► <u>M6</u>	Odluka br. 4/2007 Vijeća ministara AKP-EZ-a od 20. prosinca 2007.	L 25	11	30.1.2008.
► <u>M7</u>	Decision No 1/2008 of the ACP-EC Council of Ministers of 13 June 2008 (*)	L 171	63	1.7.2008.
► <u>M8</u>	Decision No 3/2008 of the ACP-EC Council of Ministers of 15 December 2008 (*)	L 352	59	31.12.2008.
► <u>M9</u>	Decision No 1/2009 of the ACP-EC Council of Ministers of 29 May 2009 (*)	L 168	48	30.6.2009.
► <u>M10</u>	Sporazum o drugoj izmjeni Sporazuma o partnerstvu između članica skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država, s jedne strane, i Europske zajednice i njezinih država članica, s druge strane, koji je potpisan u Cotonouu 23. lipnja 2000., u skladu s prvom izmjenom iz Luxembourg od 25. lipnja 2005.	L 287	3	4.11.2010.
► <u>M11</u>	Decision No 1/2012 of the ACP-EU Council of Ministers of 15 June 2012 (*)	L 174	27	4.7.2012.

(*) Ovaj akt nije nikada objavljen na hrvatskome.

► <u>M12</u>	Decision No 1/2013 of the ACP-EU Council of Ministers of 7 June 2013 (*)	L 173	67	26.6.2013.
► <u>M13</u>	Odluka br. 1/2014 Vijeća ministara AKP-a i EU-a od 20. lipnja 2014.	L 196	40	3.7.2014.
► <u>M14</u>	Odluka br. 3/2016 Odbora veleposlanika AKP-EU od 12. srpnja 2016.	L 192	77	16.7.2016.
► <u>M15</u>	Odluka br. 1/2018 Vijeća ministara AKP-a i EU-a od 31. svibnja 2018.	L 148	7	13.6.2018.

(*) Ovaj akt nije nikada objavljen na hrvatskome.

SPORAZUM O PARTNERSTVU

između članica Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država s
jedne strane i Europske zajednice i njezinih država članica s
druge strane, potpisan u Cotonouu, dana 23. lipnja 2000.

SADRŽAJ

PREAMBULA

DIO 1.: OPĆE ODREDBE

Glava I. — Ciljevi, načela i nositelji

Poglavlje 1.: Ciljevi i načela

Poglavlje 2.: Nositelji partnerstva

Glava II. — Politički značaj

DIO 2.: INSTITUCIONALNE ODREDBE

DIO 3.: STRATEGIJE SURADNJE

Glava I. — Razvojne strategije

Poglavlje 1.: Opći okvir

Poglavlje 2.: Područja potpore

Odjeljak 1.: Gospodarski razvoj

Odjeljak 2.: Društveni i ljudski razvoj

Odjeljak 3.: Regionalna suradnja i integracija

Odjeljak 4.: Tematska i transverzalna pitanja

Glava II. — Gospodarska i trgovinska suradnja

Poglavlje 1.: Ciljevi i načela

Poglavlje 2.: Novi trgovinski dogovori

Poglavlje 3.: Suradnja u međunarodnim forumima

Poglavlje 4.: Trgovina uslugama

Poglavlje 5.: Područja vezana uz trgovinu

Poglavlje 6.: Suradnja u drugim područjima

DIO 4.: SURADNJA U FINANCIRANJU
RAZVOJA

Glava I.: Opće odredbe

Poglavlje 1.: Ciljevi, načela, smjernice i podobnost

Poglavlje 2.: Opseg i priroda financiranja

Glava II.: Financijska suradnja

Poglavlje 1.: Financijska sredstva

Poglavlje 2.: Dug i potpora strukturalnoj prilagodbi

▼B

Poglavlje 3.:	Potpora u slučaju egzogenih šokova
Poglavlje 4.:	Potpora sektorskim politikama
Poglavlje 5.:	Mikroprojekti i decentralizirana suradnja
Poglavlje 6.:	Humanitarna pomoć, pomoć za krizne situacije i pomoć nakon kriznih situacija
Poglavlje 7.:	Ulaganje i potpora razvoju privatnog sektora
Glava III. —	Tehnička suradnja
Glava IV. —	Postupci i sustavi upravljanja
DIO 5.:	OPĆE ODREDBE ZA NAJMANJE RAZVIJENE DRŽAVE AKP-a, DRŽAVE AKP-a BEZ IZLAZA NA MORE I OTOČNE DRŽAVE AKP-a
Poglavlje 1.:	Opće odredbe
Poglavlje 2.:	Najmanje razvijene države AKP-a
Poglavlje 3.:	Države AKP-a bez izlaza na more
Poglavlje 4.:	Otočne države AKP-a
DIO 6.:	ZAVRŠNE ODREDBE

▼ B**PREAMBULA**

UZIMAJUĆI U OBZIR Ugovor o osnivanju Europske zajednice s jedne strane, i Sporazum iz Georgetowna o osnivanju Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država (AKP-a) s druge strane;

POTVRĐUJUĆI svoju predanost zajedničkom djelovanju u smjeru postizanja ciljeva iskorjenjivanja siromaštva, održivog razvoja i postupne integracije država AKP-a u svjetsko gospodarstvo;

IZNOSEĆI svoju namjeru da kroz suradnju postignu značajan doprinos gospodarskom, društvenom i kulturnom razvoju država AKP-a te većoj dobrobiti njihovog stanovništva, pomognu im u suočavanju s izazovima globalizacije te ojačaju partnerstvo između država AKP-a i država EU-a kako bi u proces globalizacije unijeli snažniju socijalnu dimenziju;

POTVRĐUJUĆI svoju spremnost da ožive svoj poseban odnos i primijene sveobuhvatan i integrirani pristup u uspostavi ojačanog partnerstva temeljenog na političkom dijalogu, suradnji u razvoju te na gospodarskim i trgovinskim odnosima;

PRIZNAJUĆI da su političko okruženje koje jamči mir, sigurnost i stabilnost, poštovanje ljudskih prava, demokratskih načela i vladavinu prava te dobro upravljanje bitan dio dugoročnog razvoja; priznavajući da su za uspostavu takvog okruženja prvenstveno odgovorne države kojih se to tiče;

PRIZNAJUĆI da su zdrave i održive gospodarske politike preduvjet za razvoj;

POZIVAJUĆI SE na načela Povelje Ujedinjenih naroda i prisjećajući se Opće deklaracije o ljudskim pravima, zaključaka Bečke konferencije o ljudskim pravima iz 1993., Pakta o građanskim i političkim pravima i Pakta o ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima, Konvencije o pravima djeteta, Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Ženevske konvencije iz 1949. i ostalih instrumenata međunarodnog humanitarnog prava, Konvencije iz 1954. u vezi sa statusom osoba bez državljanstva, Ženevske konvencije iz 1951. u vezi sa statusom izbjeglica i Njujorškim protokolom iz 1967. u vezi sa statusom izbjeglica;

S OBZIROM NA Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe, Afričku povelju o ljudskim pravima i pravima narodâ te na Američku konvenciju o ljudskim pravima kao pozitivnim regionalnim doprinosima poštovanju ljudskih prava u Europskoj uniji i državama AKP-a;

▼ M4

PONOVNO POTVRĐUJUĆI DA najteža kaznena djela koja su od interesa za međunarodnu zajednicu ne smiju ostati nekažnjena i da se učinkovitost njihovog kaznenog progona mora osigurati poduzimajući mjere na nacionalnoj razini i jačanjem globalne suradnje;

S OBZIROM NA TO DA osnivanje i učinkovito djelovanje Međunarodnog kaznenog suda predstavlja značajan razvoj za mir i međunarodnu pravdu;

▼ M10

PODSJEĆAJUĆI na izjave sa uzastopnih sastanaka na vrhu šefova država i vlada država AKP-a;

UZIMAJUĆI U OBZIR da milenijски ciljevi razvoja koji proizlaze iz Milenijske deklaracije koju je donijela Opća skupština Ujedinjenih naroda 2000. godine, a posebno suzbijanje ekstremnog siromaštva i gladi, kao i razvojni ciljevi i načela koji su dogovoreni na konferencijama Ujedinjenih naroda, predviđaju jasnu viziju i moraju biti dio suradnje AKP-EU u sklopu ovog Sporazuma; uviđajući da EU i države AKP-a moraju zajedno raditi na ubrzanju napretka prema postizanju Milenijskih ciljeva razvoja;

PRISTAJUĆI na plan za učinkovitost potpore koji je pokrenut u Rimu, nastavljen u Parizu i dalje razrađen u Akcijskom planu iz Akre;

PRIDAJUĆI posebnu pozornost preuzetim obvezama i dogovorenim ciljevima s glavnih konferencija UN-a i ostalih međunarodnih konferencija i uviđajući potrebu da se poduzimaju daljnje radnje za realizaciju ciljeva i provedbu akcijskih programa koji su doneseni na tim forumima;

SVJESNI ozbiljnoga globalnog izazova koji zaštita okoliša predstavlja zbog klimatskih promjena i ozbiljno zabrinuti s obzirom na činjenicu da najosjetljivije skupine stanovništva žive u zemljama u razvoju, posebno u Najnerazvijenijim zemljama i Malim otočnim državama AKP-a, u kojima pojave povezane s klimom, kao što su podizanje razine mora, erozija tla, poplave, suše i širenje pustinja, predstavljaju prijetnju za egzistenciju i održivi razvoj;

▼ B

U VELIKOJ ŽELJI za poštovanjem temeljnih radničkih prava s obzirom na načela iz relevantnih konvencija Međunarodne organizacije rada;

PODSJEĆAJUĆI na obveze u okviru Svjetske trgovinske organizacije,

ODLUČILI SU SKLOPITI OVAJ SPORAZUM:

DIO 1.

OPĆE ODREDBE

GLAVA I.

CILJEVI, NAČELA I NOSITELJI

POGLAVLJE 1.

Ciljevi i načela*Članak 1.***Ciljevi partnerstva**

Zajednica i njene države članice, s jedne strane, i države AKP-a, s druge strane, u daljnjem tekstu „stranke”, sklapaju ovaj Sporazum kako bi promicale i ubrzale gospodarski, kulturni i društveni razvoj država AKP-a radi doprinosa miru i sigurnosti te promicanja stabilnog i demokratskog političkog okruženja.

▼B

Partnerstvo je usredotočeno na cilj smanjivanja i, naposljetku, iskorjenjivanja siromaštva, u skladu sa ciljevima održivog razvoja i postupne integracije država AKP-a u svjetsko gospodarstvo.

▼M10

Ovi ciljevi i međunarodne obveze stranaka, što uključuju milenijske ciljeve razvoja, bit će uključeni u sve razvojne strategije i njima će se pristupati kroz integrirani pristup uzimajući pritom istodobno u obzir političke, gospodarske, društvene, kulturne aspekte razvoja te aspekte vezane za okoliš. Partnerstvom se osigurava koherentni okvir potpore za razvojne strategije koje je donijela svaka država AKP-a.

Održivi gospodarski rast, razvoj privatnog sektora, povećanje zapošljavanja i poboljšanje pristupa proizvodnim resursima bit će dio ovog okvira. Potpora će se također pružati za poštivanje prava pojedinaca i realizaciju njihovih temeljnih potreba, promicanje društvenog razvoja i uvjeta za ravnopravnu distribuciju plodova rasta. Ohrabrivat će se i podržavati regionalni i subregionalni integracijski procesi kojima se podupire integracija država AKP-a u svjetsko gospodarstvo u smislu trgovine i privatnog ulaganja. Sastavni dio pristupa bit će izgradnja sposobnosti dionika u razvoju i poboljšanju institucionalnog okvira potrebnog za društvenu koheziju, funkcioniranje demokratskog društva i tržišno gospodarstvo i za nastajanje aktivnog i organiziranog civilnog društva. Sustavno će se uzimati u obzir položaj žena i rodni pitanja u svim područjima - političkim, gospodarskim i društvenim. Načela održivog upravljanja prirodnim resursima i okolišem, što uključuje klimatske promjene, primjenjivat će se i biti sastavni dio svakog stupnja partnerstva.

*Članak 2.**Temeljna načela*

Suradnja između AKP i EZ, čiji je sastavni dio pravno obvezujući sustav i postojanje zajedničkih ustanova, bit će vođena međunarodno dogovorenim planom za učinkovitost potpore u vezi vlasništva, usklađivanja, harmonizacije, upravljanja potporom koje je orijentirano prema rezultatima i međusobnoj odgovornosti, i provodit će se na temelju sljedećih temeljnih načela:

- jednakost partnera i vlasništva nad razvojnim strategijama: za potrebe provedbe ciljeva partnerstva, države AKP-a će utvrditi razvojne strategije svojih gospodarstava i društava potpuno suvereno i uzimajući pritom u obzir osnovne i temeljne čimbenike opisane u članku 9.; partnerstvom se ohrabruje vlasništvo odnosnih zemalja i stanovništva nad razvojnim strategijama; razvojni partneri iz EU usklađivat će svoje programe sa strategijama,
- sudjelovanje: uz središnju vladu kao glavnog partnera, partnerstvo je također otvoreno AKP parlamentima i lokalnim vlastima država AKP-a i različitim vrstama ostalim dionika s ciljem ohrabriranja integracije svih dijelova društva, što uključuje privatni sektor i organizacije civilnog društva, u glavni dio političkog, gospodarskog i društvenog života,

▼ M10

- ključna uloga dijaloga i realizacije međusobnih obveza i odgovornosti: obveze koje su stranke preuzele u okviru međusobnog dijaloga središnji su dio njihovog partnerstva i suradnje; stranke će blisko surađivati u utvrđivanju i provedbi potrebnih procesa usklađivanja i harmonizacije donatora s ciljem osiguranja ključne uloge država AKP-a u tim procesima,
- diferencijacija i regionalizacija: dogovori o suradnji i prioriteti razlikuju se ovisno o stupnju razvoja partnera, njegovim potrebama, izvedbi i dugoročnoj razvojnoj strategiji. Najnerazvijenije zemlje dobivaju poseban tretman. Potrebno je uzeti u obzir osjetljiv položaj zemalja bez izlaza na more i otočnih zemalja. Poseban naglasak potrebno je staviti na regionalnu integraciju, što uključuje na kontinentalnoj razini.

▼ B*Članak 3.***Postizanje ciljeva ovog Sporazuma**

Stranke, svaka onoliko koliko je obuhvaćena okvirom ovog Sporazuma, poduzimaju sve odgovarajuće mjere, bilo opće ili pojedinačne, kako bi osigurale ispunjenje obveza koje proizlaze iz ovog Sporazuma i omogućile postizanje njegovih ciljeva. Uzdržavaju se od bilo kojih mjera koje mogu ugroziti te ciljeve.

POGLAVLJE 2.**Nositelji partnerstva****▼ M10***Članak 4.***Opći pristup**

Države AKP-a potpuno suvereno utvrđuju razvojna načela, strategije i modele za svoja gospodarstva i društva. One sa Zajednicom utvrđuju programe suradnje predviđene ovim Sporazumom. Međutim, stranke uviđaju komplementarnu ulogu i potencijal doprinosa nedržavnih dionika, AKP nacionalnih parlamenata i lokalnih decentraliziranih vlasti razvojnom procesu, a posebno na nacionalnoj i regionalnoj razini. S ovom svrhom, prema uvjetima predviđenim ovim Sporazumom, nedržavni dionici, AKP nacionalni parlamenti i lokalne decentralizirane vlasti, gdje je to prikladno:

- bit će informirani i uključeni u savjetovanje o politici i strategijama suradnje, prioritetima za suradnju posebno u područjima koja se direktno odnose ili na njih utječu, i političkom dijalogu,
- dobit će potporu za izgradnju sposobnosti u kritičnim područjima da bi se osnažile njihove sposobnosti, posebno u odnosu na organizaciju i zastupanje, i osnivanje savjetodavnih mehanizama, što uključuje kanale za komunikaciju i dijalog, i promicanje strateških saveza.

▼ M10

Nedržavni dionici i lokalne decentralizirane vlasti, gdje je to prikladno:

- dobit će financijske resurse prema uvjetima predviđenim ovim Sporazumom radi pružanja potpore lokalnim razvojnim procesima,
- bit će uključeni u provedbu projekata suradnje i programa u područjima koja se na njih odnose ili kada ti dionici imaju komparativnu prednost.

▼ B*Članak 5.***I n f o r m a c i j e**

Suradnja će podupirati aktivnosti kojima se pruža više informacija i stvara veća svijest o temeljnim značajkama partnerstva između država AKP-a i EU-a. Suradnja će također:

- poticati partnerstvo i graditi veze između nositelja iz država AKP-a i EU-a,
- jačati umrežavanje te izmjenu stručnog znanja i iskustva između nositelja.

*Članak 6.***D e f i n i c i j e****▼ M10**

1. Dionici suradnje uključuju:

- (a) državu (lokalnu, regionalnu i nacionalnu), što uključuje nacionalne parlamente AKP-a;
- (b) Regionalne organizacije AKP-a i Afričku uniju. Za potrebe ovog Sporazuma, pojam regionalnih organizacija ili razina također uključuje podregionalne organizacije ili razine;
- (c) nedržavne dionike:
 - privatni sektor,
 - gospodarske i socijalne partnere, što uključuje sindikate,
 - civilno društvo u svim svojim oblicima u skladu s nacionalnim karakteristikama.

▼ B

2. Stranke priznaju ► **M10** nedržavne ◀ nositelje ovisno o tome u kojoj se mjeri oni bave potrebama stanovništva, o njihovim konkretnim nadležnostima te jesu li organizirani i vođeni na demokratski i transparentan način.

▼B*Članak 7.***Izgradnja kapaciteta**

Doprinos civilnog društva razvoju može se povećati jačanjem organizacija u zajednici i neprofitnih nevladinih organizacija u svim područjima suradnje. U tu je svrhu potrebno:

- poticati i podupirati osnivanje i razvoj takvih organizacija,
- utvrditi postupke za uključivanje takvih organizacija u oblikovanje, provedbu i ocjenu strategija i programa razvoja.

GLAVA II.**POLITIČKI ZNAČAJ****▼M10***Članak 8.***Politički dijalog**

1. Stranke će redovno sudjelovati u sveobuhvatnom, uravnoteženom i dubokom političkom dijalogu koji obvezuje obje strane.

2. Cilj ovog dijaloga jest razmjena informacija, njegovanje međusobnog razumijevanja i lakše određivanje dogovorenih prioriteta i dnevnog reda, a posebno uviđajući postojeće veze između različitih aspekata odnosa između stranaka i raznolikih područja suradnje predviđenih ovim Sporazumom. Dijalog omogućava savjetovanje i jačanje suradnje između stranaka unutar međunarodnih foruma, kao i promicanje i održavanje sustava učinkovitog multilateralizma. Ciljevi dijaloga također uključuju sprečavanje nastanka situacija u kojima jedna stranka može smatrati potrebnim pribjeći postupku savjetovanja predviđenom u člancima 96. i 97.

3. Dijalog pokriva sve ciljeve predviđene ovim Sporazumom te pitanja od zajedničkog, općeg ili regionalnog interesa, što uključuje pitanja koja se odnose na regionalnu i kontinentalnu integraciju. Kroz dijalog stranke doprinose miru, sigurnosti i stabilnosti i promicanju stabilnog i demokratskog političkog okruženja. Dijalog obuhvaća strategije suradnje, uključujući plan za učinkovitost potpore, kao i globalne i sektorske politike, uključujući zaštitu okoliša, klimatske promjene, rodna pitanja, migraciju i pitanja vezana za kulturno nasljeđe. Također se bavi globalnom i sektorskom politikom obje stranke koja bi mogla utjecati na realizaciju ciljeva razvojne suradnje.

4. Dijalog će se usredotočiti, između ostalog, na posebna politička pitanja od uzajamnog interesa ili općeg značaja za realizaciju ciljeva ovog Sporazuma, kao što su trgovina oružjem, pretjerana izdvajanja za vojsku, droge, organizirani kriminalitet ili dječji rad, ili diskriminacija bilo koje vrste, kao što je s osnova rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnosti ili društvenog podrijetla, imovine, rođenja ili nekog drugog statusa. Dijalog također obuhvaća redovnu procjenu razvoja u odnosu na poštivanje ljudskih prava, demokratska načela, vladavinu prava i dobro upravljanje.

▼ M10

5. Istaknutu ulogu u ovom dijalogu ima široka politika promicanja mira i sprečavanja, upravljanja i rješavanja nasilnih sukoba, kao i potreba da se uzima u obzir cilj mira i demokratske stabilnosti u definiranju prioritetnih područja suradnje. Dijalog u ovom kontekstu u potpunosti uključuje odgovarajuće regionalne organizacije AKP-a i Afričku uniju, gdje je to prikladno.

6. Dijalog će biti fleksibilan. Dijalog će biti formalan ili neformalan, već prema potrebi, i provodit će se unutar i izvan institucionalnog okvira, što uključuje skupinu AKP-a, Zajedničku parlamentarnu skupštinu, u odgovarajućem formatu i na odgovarajućoj razini, uključujući nacionalnu, regionalnu, kontinentalnu ili sveobuhvatnu razinu AKP-a.

7. Regionalne organizacije i predstavnici organizacija civilnog društva bit će povezani s ovim dijalogom, kao i nacionalni parlamenti AKP-a, gdje je to prikladno.

8. Gdje je to prikladno, i da bi se spriječile situacije u kojima jedna stranka može smatrati potrebnim iskoristiti postupak savjetovanja predviđen člankom 96., dijalog koji pokriva bitne elemente bit će sustavan i formaliziran u skladu s načinima predviđenim Prilogom VII.

▼ B*Članak 9.***▼ M4**

Ključni elementi u pogledu ljudskih prava, demokratskih načela i vladavine prava te temeljni element u pogledu dobrog upravljanja.

▼ B

1. Suradnja je usmjerena prema održivom razvoju usredotočenom na čovjeka, koji je glavni sudionik i užitnik razvoja, što uključuje poštovanje i promicanje svih ljudskih prava.

Poštovanje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda, uključujući poštovanje temeljnih socijalnih prava, demokracije temeljene na vladavini prava te transparentnog i odgovornog upravljanja čine sastavni dio održivog razvoja.

2. Stranke se pozivaju na svoje međunarodne obveze i opredjeljenja u pogledu poštovanja ljudskih prava. Opetovano potvrđuju svoju duboku privrženost ljudskom dostojanstvu i ljudskim pravima, koja su temeljne težnje pojedinaca i narodâ. Ljudska prava opća su, nedjeljiva i međusobno povezana. Stranke se obvezuju promicati i štiti sve temeljne slobode i ljudska prava, bilo civilna i politička, bilo ekonomska, socijalna i kulturna. U tom kontekstu, stranke iznova potvrđuju jednakost muškaraca i žena.

▼B

Stranke iznova potvrđuju da su demokratizacija, razvoj i zaštita temeljnih sloboda i ljudskih prava međusobno povezani te se međusobno osnažuju. Demokratska načela opće su prihvaćena načela koja podupiru organizaciju države kako bi dala legitimitet njezinoj vlasti, zakonitost njezinim radnjama izraženima u njenom ustavnom, zakonodavnom i upravnom sustavu te postojanju mehanizama sudjelovanja. Na temelju opće prihvaćenih načela, svaka država razvija svoju demokratsku kulturu.

Struktura države i nadležnosti različitih vlasti temelje se na vladavini prava koja sa sobom povlači učinkovita i dostupna sredstva pravnog lijeka, neovisni pravni sustav koji jamči jednakost pred zakonom te izvršnu vlast koja je u potpunosti podložna zakonu.

Poštovanje ljudskih prava, demokratskih načela i vladavine prava na kojima se temelji partnerstvo između država AKP-a i EU-a podupiru domaće i međunarodne politike stranaka i čine ključne elemente ovog Sporazuma.

3. U kontekstu političkog i institucionalnog okruženja koje podupire ljudska prava, demokratska načela i vladavinu prava, dobro upravljanje jest transparentno i odgovorno upravljanje ljudskim, prirodnim, gospodarskim i financijskim resursima u svrhu pravičnog i održivog razvoja. Ono za sobom povlači jasne postupke donošenja odluka tijela javne vlasti, transparentne i odgovorne institucije, primat prava u upravljanju i razdiobi resursa te izgradnju kapaciteta za izradu i primjenu mjera za sprečavanje i borbu protiv korupcije.

▼M10

Dobro upravljanje, koje je u temeljima AKP-EU partnerstva, bit će u temeljima unutarnje i vanjske politike stranaka i predstavljati bitan element ovog Sporazuma. Stranke su suglasne da ozbiljni slučajevi korupcije, što uključuje radnje podmićivanja koje dovode do korupcije, na način predviđen člankom 97., predstavljaju kršenje tog elementa.

▼B

4. Partnerstvo aktivno podupire promicanje ljudskih prava, procese demokratizacije, jačanje vladavine prava te dobro upravljanje.

Ta će područja biti važna tema političkog dijaloga. U kontekstu tog dijaloga, stranke posebnu važnost pridaju tekućim promjenama te nastavku postignutog napretka. Ta redovita ocjena u obzir uzima gospodarski, socijalni, kulturni i povijesni kontekst svake pojedine države.

Ta će područja također biti ciljna mjesta potpore u razvojnim strategijama. Zajednica pruža potporu političkim, institucionalnim i pravnim reformama te izgradnji kapaciteta javnih i privatnih nositelja te civilnog društva u okviru strategija o kojima su se dotična država i Zajednica zajednički sporazumjele.

▼ M10

Načela koja su sadržana u neophodnim i temeljnim elementima na način kako su definirani ovim člankom primjenjuju se jednako na države AKP-a, s jedne strane, i Europsku uniju i njezine države članice, s druge strane.

▼ B*Članak 10.***Ostali elementi političkog okruženja**

1. Stranke smatraju da sljedeći elementi doprinose očuvanju i jačanju stabilnog i demokratskog političkog okruženja:

— održiv i pravičan razvoj koji, među ostalim, uključuje pristup proizvodnim resursima, osnovnim uslugama i pravdi;

▼ M10

— veći angažman AKP nacionalnih parlamenata, lokalnih decentraliziranih tijela, gdje je to prikladno, i aktivnog i organiziranog civilnog društva i privatnog sektora.

▼ B

2. Stranke potvrđuju da načela ► **M10** socijalnog tržišnoga ◄ gospodarstva, poduprijeta transparentnim pravilima tržišnoga natjecanja i zdravim gospodarskim i socijalnim politikama, doprinose postizanju ciljeva partnerstva.

▼ M10*Članak 11.***Politika izgradnje mira, sprečavanje i rješavanje sukoba, odgovor na osjetljive situacije**

1. Stranke uviđaju da bez razvoja i smanjenja siromaštva ne može biti održivog mira i sigurnosti te da bez mira i sigurnosti ne može biti održivog razvoja. Stranke vode aktivnu, sveobuhvatnu i integriranu politiku izgradnje mira i sprečavanja i rješavanja sukoba, i sigurnosti ljudi, i rješavaju osjetljive situacije unutar okvira Partnerstva. Ova politika zasniva se na načelu vlasništva i posebno se usredotočuje na izgradnju nacionalnih, regionalnih i kontinentalnih sposobnosti, i sprečavanju nasilnih sukoba u ranoj fazi kroz rješavanje njihovih glavnih uzroka, uključujući siromaštvo, na ciljani način te uz odgovarajuću kombinaciju svih raspoloživih instrumenata.

Stranke uviđaju da se moraju riješiti nove ili rastuće sigurnosne prijetnje, kao što su organizirani kriminalitet, piratstvo i trgovina prvenstveno ljudima, drogama i oružjem. Također je potrebno uzeti u obzir učinak globalnih izazova, kao što su međunarodni potresi na financijskom tržištu, klimatske promjene i pandemije.

Stranke naglašavaju važnu ulogu regionalnih organizacija u izgradnji mira i sprečavanju i rješavanju sukoba i borbi s novim ili rastućim sigurnosnim prijetnjama s, u Africi, ključnom odgovornošću za Afričku uniju.

▼ **M10**

2. Međusobna ovisnost sigurnosti i razvoja utječe na aktivnosti u području izgradnje mira, sprečavanja i rješavanja sukoba koji kombiniraju kratkoročan i dugoročan pristup, a koji obuhvaća i izlazi iz okvira upravljanja krizama. Aktivnostima za borbu s novim ili rastućim sigurnosnim prijetnjama između ostalog podržava se provođenje zakona, uključujući suradnja u kontroli granice, poboljšanje sigurnosti međunarodnog opskrbnog lanca te poboljšanje zaštitnih mjera za zračni, pomorski i cestovni promet.

Aktivnosti u području izgradnje mira te sprečavanja i rješavanja sukoba posebno uključuju potporu za pronalaženje ravnoteže političkih, gospodarskih, socijalnih i kulturnih mogućnosti u svim segmentima društva, za jačanje legitimiteta demokracije i učinkovitosti upravljanja, za stvaranje učinkovitih mehanizama za sporazumno mirenje interesa skupina, za aktivno uključivanje žena, za premošćivanje jaza koji razdvaja različite segmente društva, kao i za potporu aktivnom i organiziranom civilnom društvu. U ovom smislu posebna pažnja poklanja se razvoju sustava ranog obavješćivanja i mehanizama za izgradnju mira kojima bi se doprinijelo sprečavanju sukoba.

3. Odgovarajuće aktivnosti također između ostalog uključuju potporu za posredovanje, pregovaranje i mirenje, za učinkovito regionalno upravljanje zajedničkim nedostatnim resursima, za demobilizaciju i reintegraciju bivših boraca u društvo, za rješavanje problema djece vojnika i nasilja prema ženama i djeci. Poduzimaju se i odgovarajuće radnje za utvrđivanje prikladnih odgovornih granica za izdvajanja za vojsku i trgovinu oružjem, uključujući kroz potporu za promicanje i primjenu dogovorenih standarda i kodeksa ponašanja, kao i za borbu protiv radnji kojima se potpiruju sukobi.

3.a Poseban naglasak stavlja se na borbu protiv pješačkih mina i ostataka ratnih eksploziva, kao i rješavanje nezakonite proizvodnje, prijenosa, cirkulacije i akumulacije malog i lakog oružja i streljiva, uključujući neprikladno osigurane zalihe kojima se loše upravlja i njihovo nekontrolirano širenje.

Stranke su suglasne koordinirati, poštovati i u cijelosti provoditi svoje obveze iz svih odgovarajućih međunarodnih konvencija i instrumenata i s ovim ciljem obvezuju se surađivati na nacionalnoj, regionalnoj i kontinentalnoj razini.

3.b Stranke se također obvezuju surađivati u sprečavanju plaćeničkih aktivnosti u skladu sa svojim obvezama iz svih odgovarajućih međunarodnih konvencija i instrumenata te sa svojim vlastitim zakonima i propisima.

4. Da bi se na strateški i učinkovit način riješile osjetljive situacije stranke dijele informacije i omogućuju preventivne odgovore kojima se na koherentan način kombinira diplomatska, sigurnosna i razvojna suradnja. Stranke će se dogovoriti o najboljem načinu jačanja sposobnosti država da ispunjavaju svoje osnovne funkcije i stimuliraju političku volju za reformama uz istodobno poštivanje načela prava vlasništva. U osjetljivim situacijama, politički dijalog posebno je važan i dalje će se razvijati i osnaživati.

▼ **M10**

5. U situacijama nasilnog sukoba stranke poduzimaju sve prikladne radnje za sprečavanje eskalacije nasilja, ograničavanje teritorijalnog širenja nasilja i omogućavanje mirnog rješavanja postojećih sporova. Posebna pozornost pridaje se osiguranju da se financijski resursi za suradnju koriste u skladu s načelima i ciljevima partnerstva i da se spriječi preusmjeravanje sredstava u ratoborne svrhe.

6. Nakon sukoba stranke će poduzeti sve odgovarajuće radnje za stabilizaciju situacije kroz prijelazno razdoblje da bi se omogućio povratak u nenasilnu, stabilnu i demokratsku situaciju. Stranke će osigurati stvaranje potrebnih poveznica između hitnih mjera, rehabilitacije i razvoja suradnje.

7. U promicanju jačanja mira i međunarodne pravde stranke potvrđuju svoju odlučnost da će:

— dijeliti svoja iskustva u donošenju pravnih prilagodbi potrebnih da bi se omogućilo potvrđivanje i provedba Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda, i

— boriti se protiv međunarodnog kriminaliteta u skladu s međunarodnim pravom, uzimajući u obzir Rimski statut.

Stranke će nastojati poduzimati korake prema potvrđivanju i provedbi Rimskog statuta i povezanih instrumenata.

▼ **M4***Članak 11.a***Borba protiv terorizma**

Stranke ponovno potvrđuju da strogo osuđuju sve terorističke činove i da se obvezuju boriti se protiv terorizma putem međunarodne suradnje, u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda i međunarodnim pravom, odgovarajućim konvencijama i instrumentima, a posebno punom provedbom Rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a 1373 (2001.) i 1456 (2003.) te drugih odgovarajućih rezolucija UN-a. U tu svrhu, stranke su suglasne razmjenjivati:

— informacije o terorističkim skupinama i njihovim mrežama potpore, i

— stavove o sredstvima i metodama za suzbijanje terorističkih činova, uključujući tehnička područja i osposobljavanje te iskustva u području sprečavanja terorizma.

*Članak 11.b***Suradnja u suzbijanju širenja oružja za masovno uništenje**

1. Stranke smatraju da širenje oružja za masovno uništenje i načina njihove dostave, bilo državnim bilo nedržavnim subjektima, predstavlja jednu od najozbiljnijih prijetnji međunarodnoj stabilnosti i sigurnost.

▼ **M4**

Stranke su stoga suglasne surađivati i doprinijeti suzbijanju širenja oružja za masovno uništenje i načina njihove dostave potpunim poštovanjem i nacionalnom provedbom svojih postojećih obveza prema međunarodnim ugovorima i sporazumima o razoružavanju i neširenju nuklearnog oružja i drugim odgovarajućim međunarodnim obvezama.

Ugovorne su stranke suglasne da ova odredba predstavlja ključan element ovog Sporazuma.

2. Ugovorne stranke su nadalje suglasne surađivati i doprinositi cilju neširenja nuklearnog oružja:

- poduzimanjem koraka za potpisivanje, ratifikaciju ili pristupanje, ovisno o slučaju, i potpunu provedbu svih drugih odgovarajućih međunarodnih instrumenata,
- uspostavljanjem učinkovitog sustava nacionalne kontrole izvoza, kojim se nadzire izvoz kao i provoz robe u vezi sa oružjem za masovno uništenje, uključujući nadzor uporabe u posebne svrhe tehnologija s dvojnog namjenom za izradu oružja za masovno uništenje i koji bi sadržavao učinkovite sankcije za kršenje izvoznih kontrola.

Financijska i tehnička pomoć u području suradnje kojoj je cilj suzbijanje širenja oružja za masovno uništenje financiraju se specifičnim instrumentima osim onih koji su namijenjeni financiranju suradnje AKP-EZ-a.

3. Stranke su suglasne uspostaviti redoviti politički dijalog koji će pratiti i učvrstiti njihovu suradnju u ovom području.

4. Ako nakon provođenja pojačanog političkog dijaloga jedna od ugovornih stranaka smatra, posebno na temelju izvješća Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA), Organizacije za zabranu kemijskog oružja (OPCW) i drugih relevantnih multilateralnih institucija, da druga stranka nije ispunila obvezu koja proizlazi iz stavka 1., ona, osim u osobito hitnim slučajevima, drugoj stranci i Vijeću ministara AKP-a i EU-a dostavlja odgovarajuće podatke koji su potrebni za temeljit pregled situacije s ciljem pronalaženja rješenja koje je prihvatljivo strankama. U tu svrhu, ona poziva drugu stranku da održe konzultacije koje se usredotočuju na mjere koje je dotična stranka poduzela ili treba poduzeti kako bi ispravila stanje.

5. Konzultacije se održavaju na razini i u obliku koji se smatra najprimjerenijim za pronalaženje rješenja.

Konzultacije započinju najkasnije 30 dana nakon poziva i nastavljaju se u razdoblju utvrđenom zajedničkim dogovorom, ovisno o prirodi i ozbiljnosti kršenja. Dijalog u okviru postupka konzultacija ni u kojem slučaju ne traje dulje od 120 dana.

6. Ako konzultacije ne dovedu do rješenja koje je prihvatljivo za obje stranke, ako se konzultacije odbiju ili u posebno hitnim slučajevima, moguće je poduzeti odgovarajuće mjere. Te mjere opozivaju se čim nestanu razlozi zbog kojih su poduzete.

▼ **M10***Članak 12.***Koherentnost politike Zajednice i njezinog učinka na provedbu ovog Sporazuma**

Stranke su posvećene rješavanju pitanja koherentnosti politike za razvoj na ciljani, strateški i partnerski način, uključujući jačanje dijaloga o pitanjima koherentnosti politike za razvoj. Unija potvrđuje da politika Unije, uz razvojnu politiku, može pružiti potporu razvojnim prioritetima država AKP-a u skladu s ciljevima ovog Sporazuma. Na temelju gore navedenog Unija će unaprijediti koherentnost politike s ciljem realizacije ciljeva ovog Sporazuma.

Ne dovodeći u pitanje članak 96., kada Zajednica namjerava u realizaciji svojih ovlasti poduzimati mjere koje bi mogle utjecati na interese država AKP-a u odnosu na ciljeve ovog Sporazuma pravovremeno će obavijestiti skupinu AKP-a o svojim namjerama. S ovom svrhom Komisija je dužna redovito obavješćivati Tajništvo skupine AKP-a o planiranim prijedlozima i istodobno priopćiti svoj prijedlog o tim mjerama. Kada je to potrebno zahtjev za informacijama može se također podnositi na inicijativu država AKP-a.

Na njihov zahtjev savjetovanje će se održati bez odgode da bi se mogla razmotriti njihova pitanja o utjecaju mjera prije donošenja konačne odluke.

Nakon savjetovanja države AKP-a i skupina AKP-a mogu osim toga prenijeti svoja pitanja pismenim putem Komisiji što je prije moguće i podnijeti svoje prijedloge izmjena u kojima je naznačen način na koji bi trebala biti riješena.

Ako Zajednica ne prihvati podneske država AKP-a, o tome će ih što je prije moguće obavijestiti uz obrazloženje.

Skupina AKP-a također će dobiti odgovarajuće informacije o stupanju na snagu odluka, kadgod je to moguće unaprijed.

▼ **B***Članak 13.***Migracija**

1. Pitanje migracije predmet je iscrpnog dijaloga u okviru partnerstva AKP-a i EU-a.

Stranke potvrđuju svoje postojeće obveze i opredjeljenja u međunarodnom pravu kako bi osigurale poštovanje ljudskih prava i uklanjanje svih oblika diskriminacije, posebno temeljenih na porijeklu, spolu, rasi, jeziku i vjeri.

2. Stranke su suglasne uzeti u obzir da, u vezi s migracijom, partnerstvo podrazumijeva pravedni tretman državljana iz treće zemlje koji legalno borave na njihovom području, politiku integracije u svrhu osiguranja prava i obveza usporedivih s onima njihovih državljana, jačanje nediskriminacije u gospodarskom, socijalnom i kulturnom životu te razvijanje mjera protiv rasizma i ksenofobije.

▼B

3. U postupanju bilo koje države članice prema radnicima državljanima država AKP-a legalno zaposlenima na njezinom području ne smije biti nikakve diskriminacije na nacionalnoj osnovi u pogledu uvjeta rada ili naknade u odnosu na njezine vlastite državljane. Jednako tako, a nastavno na to, u postupanju bilo koje države AKP-a ne smije biti nikakve diskriminacije radnika državljana država članica.

4. Stranke smatraju da strategije u svrhu smanjivanja siromaštva, poboljšanja uvjeta života i rada, stvaranja radnih mjesta i razvoja izobrazbe dugoročno doprinose normalizaciji migracijskih tokova.

Stranke će u okviru razvojnih strategija te nacionalnog i regionalnog programiranja voditi računa o strukturnim ograničenjima vezanima uz migracijske tokove u svrhu podupiranja gospodarskog i socijalnog razvitka regija iz kojih dolaze migranti te smanjivanja siromaštva.

Zajednica kroz nacionalne i regionalne programe suradnje podupire izobrazbu državljana država AKP-a u njihovoj matičnoj državi, u nekoj drugoj državi AKP-a ili u državi članici Europske unije. Što se tiče izobrazbe u državi članici, stranke jamče da je takvo djelovanje usmjereno k profesionalnoj integraciji državljana država AKP-a u njihovim matičnim državama.

Kako bi studentima iz država AKP-a olakšale pristup obrazovanju, posebno kroz korištenje novih komunikacijskih tehnologija, Stranke razvijaju programe suradnje.

5. (a) Vijeće ministara u okviru političkog dijaloga razmatra pitanja koja proizlaze iz ilegalne migracije radi utvrđivanja, ako bude potrebno, sredstava politike sprečavanja.

(b) Stranke su u tom kontekstu posebno suglasne da će se pobrinuti za poštovanje prava i dostojanstva pojedinaca pri bilo kojem postupku pokrenutom kako bi se ilegalni imigranti vratili u svoje matične zemlje.

(c) Stranke su nadalje suglasne da:

i. na zahtjev te države i bez daljnjih formalnosti, svaka je država članica Europske unije suglasna s povratkom i ponovnim prihvatom bilo kojeg svog državljana koji se ilegalno nalazi na području bilo koje države AKP-a;

-na zahtjev te države članice i bez daljnjih formalnosti, svaka država AKP-a prihvaća povratak i ponovni prihvrat bilo kojeg svog državljana koji se ilegalno nalazi na području države članice Europske unije.

Države članice i države AKP-a svojim će državljanima u te svrhe osigurati odgovarajuće osobne isprave.

▼B

Glede država članica Europske unije, obveze iz ovog stavka primjenjuju se samo na one osobe koje se sukladno s Izjavom br. 2 Ugovora o osnivanju Europske zajednice za potrebe Zajednice smatraju njihovim državljanima. Glede država AKP-a, obveze iz ovog stavka primjenjuju se samo na one osobe koje se smatraju njihovim državljanima u skladu s njihovim pojedinačnim pravnim sustavom.

- ii. na zahtjev stranke, u dobroj vjeri i s propisnim poštovanjem relevantnih odredbi međunarodnog prava, pokreću se pregovori s državama AKP-a u svrhu sklapanja dvostranih sporazuma kojima se uređuju specifične obveze za prihvata i povratak njihovih državljana. Bude li bilo koja Stranka smatrala da je to potrebno, tim će se sporazumima obuhvatiti i postupke za ponovni prihvata državljana treće zemlje ili osoba bez državljanstva. Tim će se sporazumima utvrditi podrobnosti vezane uz kategorije osoba obuhvaćene tim postupcima, kao i načini njihovog prihvata i povratka.

Državama AKP-a će se pružiti odgovarajuća pomoć pri provedbi tih sporazuma.

- iii. za potrebe ove točke (c) termin „Stranke” odnosi se na Zajednicu, bilo koju njenu državu članicu te na bilo koju državu AKP-a.

DIO 2.

INSTITUCIONALNE ODREDBE

▼M10*Članak 14.**Zajedničke ustanove*

1. Zajedničke ustanove ovog Sporazuma jesu Vijeće ministara, Odbor veleposlanika i Zajednička parlamentarna skupština.
2. Zajedničke ustanove i ustanove osnovane na temelju Sporazuma o gospodarskom partnerstvu, ne dovodeći u pitanje odgovarajuće odredbe o postojećim ili budućim Sporazumima o gospodarskom partnerstvu, nastojat će osigurati koordinaciju, koherentnost i komplementarnost, kao i učinkovit i recipročan protok informacija.

*Članak 14.a.**Sastanci šefova država ili vlada*

Stranke će se sastajati na razini šefova država ili vlada prema zajedničkom dogovoru, u odgovarajućem obliku.

▼B*Članak 15.***Vijeće ministara**

1. Vijeće ministara sastoji se od članova Vijeća Europske unije i članova Komisije Europskih zajednica s jedne strane te člana vlade svake države AKP-a s druge strane.

Dužnost predsjednika Vijeća ministara naizmjenice obnašaju član Vijeća Europske unije i član vlade jedne od država AKP-a.

▼M10

Vijeće ministara u pravilu se sastaje jednom godišnje na inicijativu predsjednika i kadgod se to čini potrebnim u obliku i geografskom sastavu koji je prikladan s obzirom na pitanja koja će se rješavati. Na sastancima se održavaju savjetovanja na visokoj razini o pitanjima koja su od posebnog interesa za stranke te koja prate rad Zajedničkog odbora ministara za trgovinu, na način predviđen člankom 38., i Odbora AKP-EZ o suradnji za financiranje razvoja, na način predviđen člankom 83., a kojima se nadopunjavaju redovni godišnji sastanci Vijeća ministara.

▼B

2. Zadaće Vijeća ministara su:

- (a) vođenje političkog dijaloga;
- (b) prihvaćanje političkih smjernica i donošenje odluka potrebnih za provedbu odredaba ovog Sporazuma, posebno u pogledu razvojnih strategija na posebnim područjima predviđenima ovim Sporazumom ili na bilo kojem drugom području koje bi moglo biti relevantno te u pogledu postupaka;
- (c) ispitati i riješiti bilo koji problem koji bi mogao priječiti učinkovitu i uspješnu provedbu ovog Sporazuma ili predstavljati zapreku ostvarivanju njegovih ciljeva;
- (d) osigurati neometanu primjenu mehanizama konzultacija.

3. Vijeće ministara donosi odluke zajedničkom suglasnošću stranaka. Postupci Vijeća ministara valjani su samo ako je nazočna polovica članova Vijeća Europske unije, jedan član Komisije i dvije trećine članova koji predstavljaju vlade država AKP-a. Bilo kojeg člana Vijeća ministara koji nije u mogućnosti sudjelovati može zastupati neka druga osoba. Zastupnik ima sva prava tog člana.

▼M10

Vijeće može donositi odluke koje obvezuju stranke i okvirne rezolucije, preporuke i mišljenje na redovnom godišnjem sastanku ili u pismenom postupku. Na godišnjoj osnovi podnosi izvješće Zajedničkoj parlamentarnoj skupštini o provedbi ovog Sporazuma. Ispituje i uzima u obzir rezolucije i preporuke donesene od strane Zajedničke parlamentarne skupštine.

▼B

Vijeće ministara vodi trajan dijalog s predstavnicima socijalnih i gospodarskih partnera te s ostalim nositeljima civilnog društva u AKP-u i EU-u. U tu svrhu može na svojim sastancima obavljati konzultacije.

▼B

4. Vijeće ministara može prenijeti svoje ovlasti na Odbor veleposlanika.
5. Vijeće ministara donosi svoj poslovnik u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu ovog Sporazuma.

*Članak 16.***Odbor veleposlanika**

1. Odbor veleposlanika sastoji se od stalnog predstavnika pri Europskoj uniji svake države članice i predstavnika Komisije s jedne strane te šefa misije pri Europskoj uniji svake države AKP-a s druge strane.

Dužnost predsjednika Odbora veleposlanika naizmjenice obnašaju stalni predstavnik države članice kojeg odredi Komisija te šef misije koji predstavlja državu AKP-a, a kojeg odrede države AKP-a.

2. Odbor pomaže Vijeću ministara u ispunjavanju njegovih zadaća i obnaša bilo koji mandat koji mu Vijeće povjeri. U tom kontekstu nadzire provedbu ovog Sporazuma i napredak u postizanju u njemu utvrđenih ciljeva.

Odbor veleposlanika sastaje se redovito, posebno kako bi pripremio sastanke Vijeća te kada je god to potrebno.

3. Odbor usvaja svoj poslovnik u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu ovog Sporazuma.

*Članak 17.***Zajednička parlamentarna skupština**

1. Zajednička parlamentarna skupština sastoji se od jednakog broja predstavnika EU-a i država AKP-a. Zajedničku parlamentarnu skupštinu čine članovi Europskog parlamenta s jedne strane te članovi parlamenta ili, u nedostatku navedenog, predstavnici koje odredi parlament svake države AKP-a. Ako ne postoji parlament, nazočnost predstavnika dotične države AKP-a mora prethodno odobriti Zajednička parlamentarna skupština.

2. Uloga Zajedničke parlamentarne skupštine kao savjetodavnog tijela jest:

- promicati demokratske procese kroz dijalog i konzultacije,
- olakšati bolje razumijevanje između naroda Europske unije i naroda država AKP-a te osvijestiti javnost o pitanjima razvoja,

▼M10

- raspravljati o pitanjima koja se odnose na razvoj i AKP-EU partnerstvo, uključujući Sporazume o gospodarskom partnerstvu, ostale trgovinske dogovore, Europski fond za razvoj i nacionalne i regionalne strategije. S ovom svrhom Komisija prenosi odnosne strategije radi informiranja Zajedničke parlamentarne skupštine,

▼ M10

- raspravljati o godišnjem izvješću Vijeća ministara o provedbi ovog Sporazuma i donositi rezolucije i preporuke za Vijeće ministara s ciljem realizacije ciljeva ovog Sporazuma,
- zalagati se za institucionalni razvoj i izgradnju sposobnosti nacionalnih parlamenata u skladu s člankom 33. stavkom 1. ovog Sporazuma.

3. Zajednička parlamentarna skupština sastaje se dvaput godišnje na plenarnoj sjednici, naizmjenice u Europskoj uniji i jednoj od država AKP-a. S ciljem jačanja regionalne integracije i njegovanja suradnje između nacionalnih parlamenata organizirat će se sastanci članova parlamenata EU i AKP na regionalnoj razini.

Sastanci na regionalnoj razini će se organizirati radi realizacije ciljeva iz članka 14. stavka 2. ovog Sporazuma.

▼ B

4. Zajednička parlamentarna skupština usvaja svoj poslovnik u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu ovog Sporazuma.

DIO 3.

STRATEGIJE SURADNJE*Članak 18.*

Strategije suradnje temelje se na strategijama razvoja te gospodarske i trgovinske suradnje koje su međusobno povezane te se nadopunjuju. Stranke osiguravaju da se naponi poduzeti u oba navedena područja međusobno učvršćuju.

GLAVA I.

RAZVOJNE STRATEGIJE

POGLAVLJE 1.

Opći okvir*Članak 19.***Načela i ciljevi**

1. Središnji je cilj suradnje AKP-a i EZ-a smanjenje siromaštva i, naposljetku, njegovo iskorjenjivanje, održivi razvoj i postupna integracija država AKP-a u svjetsko gospodarstvo. U tom se kontekstu okvir i smjer suradnje prilagođavaju pojedinačnim okolnostima svake države AKP-a, promiče se lokalno postojanje gospodarskih i socijalnih reformi te integracija privatnog sektora i nositelja civilnog društva u razvojni proces.

▼ M10

2. Suradnja se odnosi na zaključke konferencija Ujedinjenih naroda i na ciljeve, mete i akcijske programe dogovorene na međunarodnoj razini i na njihovo naknadno praćenje kao osnova za razvojna načela.

▼ M10

Suradnja se također odnosi na međunarodne mete razvojne suradnje, dok se posebna pozornost pridaje realizaciji kvalitativnih i kvantitativnih pokazatelja napretka. Stranke zajedno ulažu napore da ubrzaju napredak prema realizaciji Milenijskih ciljeva razvoja.

▼ B

3. Vlade i nevladini nositelji u svakoj državi AKP-a pokreću konzultacije o strategijama razvoja države i potporu zajednice s tim u vezi.

*Članak 20.**Pristup***▼ M10**

1. Ciljevi razvojne suradnje AKP-EZ realiziraju se kroz integrirane strategije koje obuhvaćaju gospodarske, socijalne, kulturne, okolišne i institucionalne elemente koji moraju biti u lokalnom vlasništvu. Suradnjom se na taj način osigurava koherentni okvir kojim se omogućava potpora vlastitim razvojnim strategijama AKP-a, osigurava komplementarnost i interakcija između raznih elemenata posebno na i između nacionalnih i regionalnih razina. U ovom kontekstu i unutar okvira razvojne politike i reformi država AKP-a, strategije suradnje između AKP_EZ na nacionalnoj i, gdje je to prikladno, regionalnoj razini, imaju za cilj:

(a) postizanje brzog i održivog gospodarskog rasta kojim se stvaraju nova radna mjesta, razvoj privatnog sektora, povećanje stope zapošljavanja te poboljšanje pristupa proizvodnim gospodarskim aktivnostima i resursima;

(aa) njegovanje regionalne suradnje i integracije;

▼ B

(b) promicanju razvoja ljudi i društva pomažući im da se plodovi rasta široko i pravično dijele, kao i promicanju jednakosti među spolovima;

(c) promicanju kulturnih vrijednosti zajednica i posebnih međudjelovanja s gospodarskim, političkim i socijalnim elementima;

(d) promicanju institucionalnih reformi i razvoja, osnaživanju institucija potrebnih za jačanje demokracije, dobro upravljanje i učinkovite i konkurentne tržišne ekonomije, kao i izgradnji kapaciteta za razvoj i partnerstvo; te

(e) promicanju okolišne održivosti, obnavljanja i najboljih praksi te očuvanju prirodnih bogatstava.

▼ M10

2. Sustavno će se raditi na uključivanju u sva područja suradnje sljedećih tematskih ili međusobno povezanih tema: ljudska prava, rodna pitanja, demokracija, dobro upravljanje, održivost okoliša, klimatske promjene, zarazne i nezarazne bolesti i institucionalni razvoj i izgradnja sposobnosti. Ova područja također ispunjavaju uvjete za potporu Zajednice.

▼B

3. Podrobni tekstovi koji se odnose na ciljeve i strategije razvojne suradnje, a posebno na sektorske politike i strategije, moraju biti sadržani u zbirci s praktičnim smjernicama u pojedinačnim područjima ili sektorima suradnje. Te tekstove Vijeće ministara može revidirati, preispitati i/ili izmijeniti na temelju preporuke Odbora za razvojnu financijsku suradnju AKP-a i EU-a.

POGLAVLJE 2.

Područja potpore*ODJELJAK 1.***Gospodarski razvoj***Članak 21.***Ulaganje i razvoj privatnog sektora**

1. Suradnja podupire potrebne gospodarske i institucionalne reforme i politike na nacionalnoj i/ili regionalnoj razini u svrhu stvaranja okruženja pogodnog za ►**M10** ulaganje ◀ i razvoj dinamičnog, održivog i konkurentnog privatnog sektora. Suradnja nadalje podupire:

- (a) promicanje dijaloga i suradnje između privatnog i javnog sektora;
- (b) razvoj poduzetničkih sposobnosti i poslovne kulture;
- (c) privatizaciju i reformu poduzeća; i
- (d) razvoj i modernizaciju medijacijskog i arbitražnog sustava.

2. Suradnja također podupire poboljšanje kvalitete, dostupnost i pristupačnost financijskim i nefinancijskim uslugama ponuđenima, u formalnom i neformalnom sektoru, privatnim poduzećima, i to:

- (a) mobilizacijom tokova privatnih ušteđevina, domaćih i stranih, radi financiranja privatnih poduzeća, podupiranjem politika u svrhu razvoja modernog financijskog sektora, uključujući i tržište kapitala, financijske institucije i održiva mikrofinancijska poslovanja;
- (b) razvojem i jačanjem poslovnih institucija i posredničkih organizacija, udruga, gospodarskih komora i lokalnih operatora iz privatnog sektora koji podržavaju i pružaju nefinancijske usluge poduzetnicima, a kao što su stručne, tehničke, upravljačke, obrazovne i komercijalne usluge; i
- (c) podržavajući institucije, programe, aktivnosti i inicijative koje doprinose razvoju i prijenosu tehnologija te znanja, vještina i najboljih praksi na sve vidove poslovnog upravljanja.

▼B

3. Suradnja promiče poslovni razvoj osiguranjem financiranja, jamstava i tehničke podrške u svrhu poticanja i podupiranja stvaranja, osnivanja, širenja, diverzifikacije, obnove, restrukturiranja, modernizacije ili privatizacije dinamičnih, održivih i konkurentnih poduzeća u svim gospodarskim sektorima, kao i osiguranjem financijskih posrednika kao što su institucije za financiranje razvoja i poduzetnički kapital te društava koja se bave financijskim najmom:

- (a) stvaranjem i/ili jačanjem financijskih instrumenata u obliku ulagačkog kapitala;
- (b) unapređenjem pristupa bitnim ulaznim informacijama kao što su poslovne informacije te uslugama savjetovanja, konzultantskim uslugama i uslugama tehničke pomoći;
- (c) povećanjem izvoznih aktivnosti, posebno ► **M10** onih koje poboljšavaju kapacitete ◀ u svim područjima vezanim uz trgovinu; i
- (d) poticanjem veza među trgovačkim društvima, mreža i suradnje, posebno one koje uključuju prijenos tehnologije, znanja i vještine na nacionalnoj, regionalnoj i razini AKP-a i EU-a, te partnerstva s inozemnim privatnim ulagačima koja su sukladna ciljevima i smjernicama razvojne suradnje AKP-a i EU-a.

4. Suradnja podupire razvoj malog poduzetništva osiguravanjem boljeg pristupa financijskim i nefinancijskim uslugama, odgovarajuće politike i regulatornog okvira za njihov razvoj te osiguravanjem obrazovnih i informacijskih usluga o najboljim praksama u mikrofinancijama.

▼M10

5. Potpora za razvoj ulaganja i privatnog sektora obuhvaća radnje i inicijative na makro, mezo i mikro gospodarskoj razini i promiče potragu za inovativnim financijskim mehanizmima, uključujući mijenjanje i balansiranje privatnih i javnih izvora za financiranje razvoja.

6. Suradnja podržava ulaganje u osnovnu infrastrukturu od strane javnog sektora s ciljem razvoja privatnog sektora, gospodarskog rasta i suzbijanja siromaštva.

▼B*Članak 22.***Makroekonomske i strukturne reforme i politike**

- 1. Suradnja podupire napore država AKP-a kako bi provele:
 - (a) makroekonomski rast i stabilizaciju discipliniranom poreznom i monetarnom politikom koja će dovesti do smanjenja inflacije i poboljšati vanjske i porezne prihode jačanjem financijske stege, povećanjem transparentnosti i učinkovitosti državnog proračuna, poboljšanjem kvalitete, pravičnosti i sastava porezne politike; i

▼ M10

- (b) strukturalna politika koja je osmišljena za jačanje uloge različitih dionika, posebno privatnog sektora, i poboljšanje okoliša za unaprijeđenu mobilizaciju domaćih resursa i povećanje poslovanja, ulaganja i zapošljavanja, kao i:

▼ B

- i. liberalizirale trgovačko i devizno poslovanje te konvertibilnost tekućeg poslovanja, uzimajući u obzir posebnosti svake države;
 - ii. osnažile reforme tržišta radne snage i proizvoda;
 - iii. potakle reforme financijskih sustava koji potpomažu razvoj održivih bankarskih i nebankarskih sustava, tržišta kapitala i financijskih usluga, uključujući mikrofinancije;
 - iv. poboljšale kvalitetu privatnih i javnih usluga, i
 - v. potakle regionalnu suradnju i postupnu integraciju makroekonomskih i monetarnih politika.
2. Oblikovanje makroekonomskih politika i programâ strukturne prilagodbe odražava sociopolitičku pozadinu i institucionalnu sposobnost odnosnih država, osigurava pozitivni utjecaj na smanjenje siromaštva i pristup socijalnim službama, a temelji se na sljedećim načelima:
- (a) za analizu problema koje treba riješiti te osmišljavanje i provedbu reformi ponajprije snose odgovornost države AKP-a;
 - (b) programi potpore prilagođavaju se različitim situacijama u svakoj od država AKP-a te uvažavaju društvene uvjete, kulturu i okoliš tih država;
 - (c) priznaje se i poštuje pravo država AKP-a na određivanje smjera i slijeda njihovih razvojnih strategija i prioriteta;
 - (d) brzina reformi realna je i u skladu sa sposobnostima i sredstvima svake države AKP-a; i
 - (e) jačanje komunikacije i informiranja stanovništava o gospodarskim i socijalnim reformama i politikama.

▼ M10*Članak 23.***Razvoj gospodarskog sektora**

Suradnjom se pruža potpora održivoj politici i institucionalnim reformama i ulaganjima potrebnim za jednak pristup gospodarskim aktivnostima i proizvodnim resursima, a posebno:

▼ M10

- (a) razvoj sustava usavršavanja kojim se povećava produktivnost u formalnom i neformalnom sektoru;
- (b) kapital, kreditiranje, zemljište, posebno u odnosu na imovinska prava i korištenje;
- (c) razvoj ruralnih strategija s ciljem osnivanja okvira za sudjelujuće decentralizirano planiranje, raspodjelu resursa i upravljanje;
- (d) razvoj strategija s ciljem poboljšanja poljoprivredne proizvodnje i produktivnosti u državama AKP-a, a posebno kroz osiguranje potrebnog financiranja za poljoprivredno istraživanje, poljoprivredni input i usluge, ruralnu infrastrukturu te smanjenje rizika i upravljanje rizicima. Potpora uključuje javna i privatna ulaganja u poljoprivredu, ohrabrivanje razvoja poljoprivrednih politika i strategija, jačanje organizacija poljoprivrednika i privatnog sektora, upravljanje prirodnim resursima te razvoj i funkcioniranje poljoprivrednih tržišta. Strategijama za poljoprivrednu proizvodnju osnažuje se nacionalna i regionalna politika za sigurnost hrane i regionalna integracija. U ovom kontekstu suradnjom se podržavaju naponi AKP da poboljšaju konkurentnost izvoza robe i da prilagode svoje strategije za izvoz robe u svjetlu promjenjivih trgovinskih uvjeta;
- (e) održivi razvoj vodnih resursa na temelju integriranih načela za upravljanje vodnim resursima, osiguranje jednake i održive opskrbe zajedničkim vodnim resursima između različitih korisnika;
- (f) održivi razvoj akvakulture i ribarstva što uključuje kontinentalno ribarstvo i pomorske resurse u sklopu gospodarskih isključivih zona država AKP-a;
- (g) gospodarska i tehnološka infrastruktura i usluge, što uključuje promet, telekomunikacijske sustave, komunikacijske usluge i razvoj informacijskog društva;
- (h) razvoj konkurentnih industrijskih, rudarskih i energetskih sektora uz istodobno ohrabrivanje uključivanja i razvoja privatnog sektora;
- (i) razvoj trgovine, što uključuje promicanje pravične trgovine;
- (j) razvoj poslovanja, financiranja i bankarstva; i ostali uslužnih sektora;
- (k) razvoj turizma;
- (l) razvoj znanstvene, tehnološke i istraživačke infrastrukture i usluga; uključujući poboljšanje, prijenos i apsorpciju novih tehnologija;
- (m) jačanje sposobnosti u proizvodnim područjima, posebno u javnim i privatnim sektorima;

▼ M10

- (n) promicanje tradicionalnog znanja; i
- (o) razvoj i provedba posebnih adaptacijskih strategija koje se bave utjecajem erozije povlastica uz moguće uključivanje aktivnosti spomenutih u točkama (a) do (n) gore.

*Članak 23.a***R i b a r s t v o**

Uviđajući ključnu ulogu ribarstva i akvakulture u državama AKP-a kroz njihov pozitivan doprinos stvaranju radnih mjesta, prihoda, sigurnosti hrane i sredstava za život u ruralnim i priobalnim zajednicama te kroz to smanjenje siromaštva, cilj suradnje bit će daljnji razvoj akvakulture i ribarstva država AKP-a da bi se povećale povezane socijalne i gospodarske koristi na održivi način.

Programima i aktivnostima suradnje između ostalog podržava se razvoj i provedba održivih strategija za razvoj akvakulture i ribarstva i planova upravljanja u državama AKP-a i regijama; uključivanje akvakulture i ribarstva u nacionalne i regionalne strategije razvoja; razvoj infrastrukture i tehničkog znanja i vještina potrebnih da bi se državama AKP-a omogućilo postizanje najveće održive vrijednosti od ribarstva i akvakulture; izgradnja sposobnosti država AKP-a za premošćivanje vanjskih izazova koji ih ometaju u potpunom iskorištavanju ribarskih resursa; i promicanje i razvoj zajedničkih pothvata za ulaganje u sektore ribarstva i akvakulture u državama AKP-a. Svakim sporazumom o ribarstvu koji dogovore Zajednica i država AKP-a mora biti uzeta u obzir dosljednost s razvojnim strategijama u ovom području.

Savjetovanja na visokoj razini, što uključuje na ministarskoj razini, mogu se održavati na temelju zajedničkog dogovora s ciljem razvoja, poboljšanja i/ili jačanja AKP-EU razvojne suradnje u održivoj akvakulturi i ribarstvu.

▼ B*Članak 24.***T u r i z a m**

Suradnja će biti usmjerena k održivom razvoju turističke industrije u državama i subregijama AKP-a, prepoznajući njezinu sve veću važnost za rast uslužnog sektora u državama AKP-a i širenje njihove globalne trgovine, prepoznajući njihovu sposobnost poticanja ostalih gospodarskih sektora i ulogu koju može odigrati u iskorjenjivanju siromaštva.

Programi i projekti suradnje podupirat će napore država AKP-a kako bi uspostavili i poboljšali zakonski i institucionalni okvir tih zemalja te sredstva za razvoj i provedbu održivih turističkih politika i programa, kao i za, među ostalim, bolju konkurentnost tog sektora, posebno

▼B

malog i srednjeg poduzetništva (MSP), za potporu i promicanje ulaganja, razvoj proizvoda, uključujući razvoj autohtonih kultura u državama AKP-a te jačanje veza između turizma i ostalih gospodarskih sektora.

*ODJELJAK 2.****Društveni i ljudski razvoj****Članak 25.***Razvoj društvenog sektora**

1. Suradnja podupire napore država AKP-a u razvijanju općih i sektorskih politika i reformi koje poboljšavaju pokrivenost, kvalitetu i pristup temeljnoj socijalnoj infrastrukturi i uslugama te uzimaju u obzir lokalne potrebe i specifične zahtjeve najranjivijih i obespravljenih te tako smanjuju nejednak pristup tim uslugama. Posebna se pažnja posvećuje osiguravanju odgovarajućih razina javne potrošnje u društvenim sektorima. U tom kontekstu, cilj suradnje je:

▼M10

- (a) unaprjeđivanje obrazovanja i usavršavanja na svim razinama, rad prema priznanju visokoškolskih kvalifikacija, stvaranje sustava osiguranja kvalitete za obrazovanje, uključivanje obrazovanja i usavršavanja koji se pružaju na mreži ili putem ostalih nekonvencionalnih sredstava, i izgradnja tehničke sposobnosti i vještina;
- (b) unaprjeđivanje zdravstvenih sustava, posebno jednakog pristupa cjelovitim i kvalitetnim zdravstvenim uslugama i prehrani, suzbijanje gladi i neishranjenosti i osiguranje odgovarajuće opskrbe hranom i sigurnosti, uključujući kroz potporu sigurnosnim mrežama;

▼B

- (c) objedinjavanje populacijskih problema s razvojnim strategijama kako bi se poboljšalo reproduktivno zdravlje, primarna zdravstvena zaštita, planiranje obitelji i sprečavanje osakaćivanja ženskih spolnih organa;

▼M4

- (d) promicanje borbe protiv:
 - HIV/AIDS-a, osiguravajući zaštitu spolnog i reproduktivnog zdravlja i prava žena,
 - drugih bolesti koje se povezuju sa siromaštvom, osobito malarije i tuberkuloze;

▼B

- (e) povećanje sigurnosti opskrbe vodom u kućanstvima i poboljšanje pristupa vodi sigurnoj za piće te odgovarajuće provođenje zdravstvenih mjera;
- (f) poboljšanje dostupnosti dostupnog i primjerenog doma za sve pružanjem potpore programima izgradnje jeftinih socijalnih stanova te unapređenje urbanog razvoja; i

▼B

(g) poticanje promicanja načina sudjelovanja u socijalnom dijalogu kao i poštovanja temeljnih socijalnih prava.

2. Suradnja podupire jačanje sposobnosti u socijalnim područjima kao što su programi za izobrazbu u oblikovanju socijalnih politika i suvremenih načina upravljanja socijalnim projektima i programima; politike koje vode k tehnološkim inovacijama i istraživanjima; unapređenje lokalnog stručnog znanja i promicanje partnerstava te okrugle stolove na nacionalnoj i/ili regionalnoj razini.

3. Suradnja promiče i podupire razvoj i provedbu politika i sustava socijalne zaštite i sigurnosti kako bi se povećala društvena povezanost i promicala samopomoć i solidarnost u zajednici. Težište potpora će među ostalim biti na razvoju inicijativa temeljenih na ekonomskoj solidarnosti, posebno osnivanjem fondova za socijalni razvoj prilagođenih lokalnim potrebama i nositeljima.

*Članak 26.**Pitanja koja se odnose na mlade*

Suradnja također podupire uspostavu jedinstvene i sveobuhvatne politike u svrhu otkrivanja potencijala mladih i njihove bolje integracije u društvo kako bi u potpunosti iskoristili svoj potencijal. U tom kontekstu, suradnja podupire politike, mjere i aktivnosti u svrhu:

- (a) zaštite prava djece i mladih, posebno djevojčica;
- (b) promicanje vještina, energije, inovativnosti i potencijala mladih kako bi se povećale njihove ekonomske, društvene i kulturne mogućnosti te povećale mogućnosti njihovog zapošljavanja u proizvodnom sektoru;

▼M4

- (c) pomaganja institucijama u zajednici kako bi djeci pružili mogućnost da razviju svoj tjelesni, psihološki, socijalni i ekonomski potencijal;
- (d) ponovne integracije djece u društvo u poslijeratnim situacijama putem rehabilitacijskih programa; i
- (e) promicanja aktivnog sudjelovanja mladih građana u javnom životu i poticanja razmjene studenata i međudjelovanje organizacija mladih AKP-a i EU-a.

▼B*Članak 27.***▼M10***Istraživanje i razvoj***▼B**

Suradnja u području kulture usmjerena je ka:

- (a) uključivanju kulturne dimenzije na svim razinama razvojne suradnje;

▼B

- (b) priznavanju, očuvanju i promicanju kulturnih vrijednosti i identiteta kako bi se omogućio dijalog između kultura;

▼M10

- (c) priznavanje, očuvanje i promicanje vrijednosti kulturnog nasljeđa; pružanje potpore razvoju sposobnosti u ovom sektoru;

▼B

- (d) razvoju kulturnih industrija i povećanju mogućnosti pristupa kulturnim dobrima i uslugama;

▼M10

- (e) priznavanje i pružanje potpore ulozi kulturnih dionika i kulturnih mreža, i njihovog doprinosa održivom razvoju; i
- (f) promicanje kulturne dimenzije obrazovanja i sudjelovanje mladih u kulturnim aktivnostima.

▼B*ODJELJAK 3.****Regionalna suradnja i integracija*****▼M10***Članak 28.***Opći pristup**

1. Suradnjom AKP-EU osigurava se učinkovita pomoć za realizaciju ciljeva i prioriteta koje su si države AKP-a postavile u kontekstu regionalne suradnje i integracije.

2. U skladu s općim ciljevima iz članka 1. i 20., cilj suradnje AKP-EU jest:

- (a) promicati mir i stabilnost, kao i sprečavanje i rješavanje sukoba;
- (b) unaprijediti gospodarski razvoj i gospodarsku suradnju kroz izgradnju većih tržišta, slobodno kretanje osoba, robe, usluga, kapitala, radne snage i tehnologije između AKP zemalja, ubranu diversifikaciju gospodarstava država AKP-a, promicanje i širenje trgovine između AKP zemalja i s trećim zemljama i postepenu integraciju država AKP-a u svjetsko gospodarstvo;
- (c) promicati upravljanje izazovima održivog razvoja s transnacionalnom dimenzijom kroz, između ostalog, koordinaciju i harmonizaciju regionalne kooperacijske politike.

3. Na temelju uvjeta iz članka 58., suradnjom se također pruža potpora međuregionalnoj i suradnji unutar AKP-a, kao što je suradnja koja uključuje:

- (a) jednu ili više regionalnih organizacija AKP-a, uključujući na kontinentalnoj razini;

▼ **M10**

- (b) europske prekomorske zemlje i državna područja (OKT) i najudaljenije regije;
- (c) zemlje u razvoju koje nisu AKP.

*Članak 29.***Suradnja AKP-EU kao potpora regionalnoj suradnji i integraciji**

1. U području stabilnosti, mira i sprečavanja sukoba, suradnjom se pruža potpora:

- (a) promicanju i razvoju regionalnog političkog dijaloga u područjima sprečavanja i rješavanja sukoba; ljudskih prava i demokratizacije; razmjene, umrežavanja i promicanja mobilnosti između različitih dionika razvoja, posebno civilnog društva;
- (b) promicanju regionalnih inicijativa i politike o sigurnosnim pitanjima, što uključuje kontrolu oružja, borbu protiv droga, organiziranog kriminala, pranja novca, podmićivanja i korupcije.

2. U području regionalne gospodarske integracije, suradnjom se pruža potpora:

- (a) sudjelovanju najnerazvijenijih država AKP-a u osnivanju regionalnih tržišta i dijeljenju koristi;
- (b) provedbi sektorske gospodarske reforme na regionalnoj razini;
- (c) liberalizaciji trgovine i plaćanju;
- (d) promicanju prekograničnih ulaganja, stranih i domaćih, i ostalim regionalnim gospodarskim integracijskih inicijativama;
- (e) ublažavanju učinaka neto tranzicijskih troškova regionalne integracije na proračunske prihode i bilancu plaćanja; i
- (f) infrastrukturi, posebno prometnoj i komunikacijskoj i njihovoj sigurnosti, te uslugama, što uključuje razvoj regionalnih mogućnosti u području informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT).

3. U području regionalne politike za održivi razvoj, suradnjom se pruža potpora prioritetima regija AKP-a te posebno:

- (a) okolišu i održivom upravljanju prirodnim resursima, što uključuje vodu i energiju, i rješavanje problema klimatskih promjena;
- (b) sigurnosti hrane i poljoprivrede;

▼M10

- (c) zdravlju, obrazovanju i osposobljavanju;
- (d) istraživanju i tehnološkom razvoju; i
- (e) regionalnim inicijativama za pripravnost na katastrofe i ublažavanje njihovih posljedica, kao i obnovu nakon katastrofa.

Članak 30.

Izgradnja sposobnosti kao potpora regionalnoj suradnji i integraciji AKP-a

S ciljem realizacije učinkovite regionalne politike, suradnjom će se razvijati i izgrađivati sposobnosti:

- (a) regionalnih integracijskih ustanova i organizacija osnovanih od strane država AKP-a i onih u kojima država AKP-a sudjeluje, a koje promiču regionalnu suradnju i integraciju;
- (b) nacionalnih vlada i parlamenata u pitanjima vezanim za regionalnu integraciju; i
- (c) nedržavnih dionica, uključujući privatni sektor.

▼B*ODJELJAK 4.**Tematska i transverzalna pitanja**Članak 31.**Pitanja jednakosti spolova*

Suradnja doprinosi jačanju politika i programa koji unapređuju, osiguravaju i povećavaju jednako sudjelovanje muškaraca i žena u svim područjima političkog, gospodarskog, društvenog i kulturnog života. Suradnja doprinosi i osiguranju boljeg pristupa ženâ svim izvorima potrebnima za potpuno ostvarenje njihovih temeljnih prava. Konkretnije, suradnjom se postiže odgovarajući okvir za:

- (a) integraciju pristupa koji na svakoj razini razvojne suradnje uvažava jednakost spolova, uključujući makroekonomske politike, strategije i aktivnosti; te
- (b) poticanje donošenja konkretnih pozitivnih mjera u korist žena, kao što su:
 - i. sudjelovanje u političkom životu na nacionalnoj i lokalnoj razini;
 - ii. pomoć ženskim organizacijama;
 - iii. pristup temeljnim socijalnim službama, posebno odgoju i obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i planiranju obitelji;

▼B

- iv. pristup proizvodnim resursima, posebno zemlji i zajmovima te tržištu rada; i
- v. vođenje posebne brige o ženama u pružanju hitne pomoći i kod rehabilitacije.

▼M10*Članak 31.a***HIV/SIDA**

Suradnjom se pruža potpora naporima država AKP-a da u svim sektorima razvijaju i jačaju politiku i programe s ciljem borbe protiv pandemije HIV-a odnosno side i sprečavanja da ona ugrozi razvoj. Suradnjom se pruža potpora državama AKP-a da rade na i održavaju univerzalan pristup sprečavanju, tretiranju, skrbi i potpori u borbi protiv HIV-a odnosno SIDA-e, a posebno s ciljem:

- (a) potpore razvoju i provedbi sveobuhvatnih multisektorskih strategija i planova za HIV/SIDA-u kao prioritet nacionalnih i regionalnih razvojnih planova;
- (b) uključivanja, kao dio nacionalnog odgovora na HIV/sidu, svih odgovarajućih razvojnih sektora i osiguranja široke mobilizacije dionika na svim razinama;
- (c) jačanja nacionalnih zdravstvenih sustava i rješavanja problema nedostatka ljudskih resursa u zdravstvu što predstavlja osnovu za osiguranje univerzalnog pristupa i učinkovitu integraciju sprečavanja, tretiranja i skrbi u borbi protiv HIV-a, odnosno side i ostalih zdravstvenih usluga;
- (d) rješavanja problema nejednakosti spolova, rodnog nasilja i zlostavljanja, a koji su pokretači pandemije HIV-a, odnosno side te jačanja napora za zaštitu prava žena i djevojčica, razvijanja učinkovitih programa i usluga za HIV/sidu koji uzimaju u obzir spol za žene i djevojčice, uključujući one koji se odnose na spolno i reproduktivno zdravlje i prava, kao i pružanja potpore za uključivanje žena u planiranje i donošenje odluka o strategijama i programima za HIV/sidu;
- (e) razvoja pravnih i političkih okvira kojima se pruža potpora i ukidanja štetnih zakona, politike, prakse, stigme i diskriminacije koji potkopavaju ljudska prava, zatim jačanje svijesti o HIV/sidu omogućavanje pristupa učinkovitom sprečavanju, tretiranju, skrbi i potpori za HIV/sidu, uključujući lijekove, robu i usluge za osobe koje žive s HIV/sidom i za najugroženije stanovništvo;

▼M10

- (f) poboljšanja pristupa cjelovitom sprečavanju HIV/side na temelju dokaza kojim se rješava pitanje lokalnih pokretača epidemije i posebnih potreba žena, mladih i najugroženijeg stanovništva; i
- (g) osiguranja univerzalnog i pouzdanog pristupa sigurnim, visokokvalitetnim i pristupačnim lijekovima i zdravstvenim proizvodima, uključujući proizvode za spolno i reproduktivno zdravlje.

▼B*Članak 32.***Okoliš i prirodna bogatstva**

1. Suradnja na zaštiti okoliša i održivom korištenju te upravljanju prirodnim bogatstvima usmjerena je ka:

- (a) uključivanju održivosti okoliša u sve vidove razvojne suradnje i pružanju potpore programima i projektima koje provode različiti nositelji;
- (b) unapređenju i/ili jačanju znanstvenih i tehničkih sposobnosti ljudi i institucija za upravljanje okolišem i to za sve nositelje zaštite okoliša;
- (c) podupiranju konkretnih mjera i programa usmjerenih k rješavanju kritičnih pitanja održivog upravljanja, a koji se odnose na sadašnje i buduće regionalne i međunarodne obveze koje se tiču rudnih i prirodnih bogatstava kao što su:
 - i. tropske šume, izvori vode, obalni, morski i ribarstveni resursi, životinjski svijet, tla, bioraznovrsnost;
 - ii. zaštita osjetljivih ekosustava (npr. koraljni greben);
 - iii. obnovljivi izvori energije, poglavito sunčeva energija i energetska učinkovitost;
 - iv. održivi ruralni i urbani razvoj;
 - v. dezertifikacija, suša i deforestacija;
 - vi. razvoj inovativnih rješenja urbanih problema okoliša; i
 - vii. promicanje održivog turizma;

(d) razmatranju pitanja prijevoza i odlaganja opasnog otpada.

2. Suradnja također vodi računa o:

- (a) ranjivosti malih otočnih država AKP-a, posebno zbog opasnosti od klimatskih promjena;
- (b) sve gorim problemima suša i dezertifikacije, posebno u najmanje razvijenim državama te u državama bez izlaza na more; i
- (c) razvoju institucija i izgradnji kapaciteta.

▼ **M10***Članak 32.a***Klimatske promjene**

Stranke uviđaju da klimatske promjene predstavljaju ozbiljni globalni izazov u smislu zaštite okoliša i prijetnju realizaciji Milenijskih ciljeva razvoja koji iziskuju odgovarajuću, predvidljivu i pravodobnu financijsku potporu. Iz tih razloga i u skladu s odredbama članka 32., a posebno njegove točke (a) stavka 2., suradnjom se:

- (a) potvrđuje osjetljivost država AKP-a, a posebno malenih otočnih i niskih država AKP-a, u odnosu na klimatske promjene, kao što je erozija priobalja, cikloni, poplave i preseljenja uzrokovana okolišem, a posebno najnerazvijenijih država AKP-a i država AKP-a bez izlaza na more u odnosu na rastuće poplave, suše, nestanak šuma i širenje pustinja;
- (b) jačaju i podržavaju politika i programi koji omogućavaju ublažavanje i prilagodbu posljedicama i prijetnjama koju predstavljaju klimatske promjene, uključujući kroz institucionalni razvoj i izgradnju sposobnosti;
- (c) unapređuje sposobnost država AKP-a u razvoju i sudjelovanje na globalnom tržištu ugljika; i
- (d) usredotočuje na sljedeće aktivnosti:
 - i. integracija klimatskih promjena u razvojne strategije i napore za smanjenje siromaštva;
 - ii. podizanje političkog profila klimatskih promjena u razvojnoj suradnji, uključujući kroz odgovarajući politički dijalog;
 - iii. pomaganje državama AKP-a da se prilagode klimatskim promjenama u relevantnim sektorima, kao što su poljoprivreda, vodno upravljanje i infrastruktura, uključujući kroz prijenos i donošenje relevantnih i ekološki prihvatljivih tehnologija;
 - iv. promicanje smanjenja rizika od katastrofa, s tim da se uzima u obzir da postoji sve veći udio katastrofa koje su povezane s klimatskim promjenama;
 - v. osiguranje financijske i tehničke potpore za radnje ublažavanja od strane država AKP-a u skladu s njihovim ciljevima za smanjenje siromaštva i održivi razvoj, uključujući smanjenje emisija od nestanka šuma i propadanja šuma i smanjenje emisija u poljoprivrednom sektoru;
 - vi. poboljšanje sustava za informiranje o vremenskim uvjetima i klimi, te sustava za rano obavješćivanje; i
 - vii. promicanje obnovljivih izvora energije i tehnologija s niskim udjelom ugljika kojima se unapređuje održivi razvoj.

▼B*Članak 33.***Razvoj institucija i jačanje sposobnosti**

1. Suradnja posvećuje sustavnu pozornost institucionalnim aspektima i u tom kontekstu podupire napore država AKP-a u razvoju i snaženju struktura, institucija i postupaka koji pomažu:

- (a) promicati i održavati demokraciju, ljudsko dostojanstvo, socijalnu pravdu i pluralizam, u potpunosti poštujući raznolikost unutar društava i među njima;
- (b) promicati i održavati opće i potpuno poštovanje, nadgledanje i zaštitu svih ljudskih prava i temeljnih sloboda;
- (c) razvijati i jačati vladavinu prava te poboljšati pristup pravosuđu, jamčeći stručnost i neovisnost pravnog sustava; i
- (d) osigurati transparentno i odgovorno vladanje i upravljanje u svim javnim institucijama.

2. Stranke zajedno rade u borbi protiv mita i korupcije u svim svojim društvima.

3. Suradnja podupire napore država AKP-a u razvoju njihovih javnih institucija u pozitivnu snagu rasta i razvoja te kako bi postigli značajna poboljšanja u učinkovitosti vladinih službi budući da utječu na živote običnih ljudi. U tom kontekstu, suradnja pomaže reformi, racionalizaciji i modernizaciji javnog sektora. Konkretno, potpora suradnji usmjerava se na:

- (a) reformu i modernizaciju javne službe;
- (b) pravne i sudske reforme te modernizaciju pravosudnog sustava;

▼M10

- (c) poboljšanje i jačanje javnog financiranja i fiskalnog upravljanja s ciljem razvoja gospodarskih aktivnosti u AKP zemljama i povećanja prihoda od oporezivanja, uz potpuno poštivanje suvereniteta država AKP-a u ovom području.

Mjere mogu uključivati:

- i. unapređivanje sposobnosti za upravljanje domaćim prihodima, uključujući izgradnju učinkovitih i održivih poreznih sustava;
- ii. promicanje sudjelovanja u međunarodnim strukturama i procesima za poreznu suradnju s ciljem omogućavanja daljnjeg razvoja i učinkovitog postupanja u skladu s međunarodnim standardima;
- iii. pružanje potpore provedbi najbolje međunarodne prakse u poreznim pitanjima, uključujući načelo transparentnosti i razmjene informacija, u onim AKP zemljama koje su se u tom smislu obvezale;

▼B

- (d) ubrzanje reformi bankarskog i financijskog sektora;
- (e) unaprjeđenje upravljanja javnim dobrima i reformu postupaka javne nabave, i

▼B

(f) političku, upravnu, gospodarsku i financijsku decentralizaciju.

4. Suradnja također pomaže u ponovnoj uspostavi i/ili povećanju sposobnosti kritičnog javnog sektora i u pružanju potpore institucijama potrebnima za poticanje tržišne ekonomije, posebno u pružanju potpore u:

- (a) razvoju pravnih i regulatornih sposobnosti potrebnih za svladavanje poslovanja tržišne ekonomije, uključujući politiku tržišnog natjecanja i politiku zaštite potrošača;
- (b) unapređenju sposobnosti za analizu, planiranje, oblikovanje i provedbu politika, posebno na području gospodarstva, društva, okoliša, istraživanja, znanosti i tehnologije te inovacija;
- (c) modernizaciji, jačanju i reformi financijskih i monetarnih institucija te poboljšanju postupaka;
- (d) jačanju sposobnosti na lokalnoj i općinskoj razini, koja je potrebna za provedbu politike decentralizacije i povećanje sudjelovanja stanovništva u procesu razvoja, i
- (e) razvoju sposobnosti u ostalim kritičnim područjima, kao što su:

- i. međunarodni pregovori; i
- ii. upravljanje i koordinacija vanjskom pomoći.

5. Suradnja obuhvaća sva područja i sektore suradnje kako bi potakla nastanak nedržavnih nositelja i razvoj njihovih sposobnosti te ojačala strukture za informiranje, dijalog i konzultacije među njima i nacionalnim vlastima, uključujući i na regionalnoj razini.

GLAVA II.

GOSPODARSKA I TRGOVINSKA SURADNJA

POGLAVLJE 1.

Ciljevi i načela*Članak 34.***Ciljevi**

1. Cilj je gospodarske i trgovinske suradnje poticanje neometane i postupne integracije država AKP-a u svjetsko gospodarstvo, poštujući njihove političke odluke i prioritete razvoja, te tako promicati njihov održivi razvoj i doprinositi iskorjenjivanju siromaštva u državama AKP-a.

▼M10

2. Krajnji cilj gospodarske i trgovinske suradnje jest omogućiti državama AKP-a položaj glavnog aktera u međunarodnoj trgovini. U ovom kontekstu posebno će se uzimati u obzir potreba da države AKP-a aktivno sudjeluju u višestranim trgovinskim pregovorima. S obzirom na postojeću razinu razvoja AKP zemalja, gospodarska i trgovinska suradnja usmjerena je na omogućavanje državama AKP-a da upravljaju izazovima globalizacije i da se postepeno prilagođavaju novim uvjetima

▼M10

u međunarodnoj trgovini te da se na taj način omogući njihov prijelaz na liberaliziranu globalnu ekonomiju. U ovom kontekstu potrebno je obratiti posebnu pažnju na osjetljivost mnogih AKP zemalja u smislu njihove ovisnosti o robi ili tek nekoliko ključnih proizvoda, uključujući agroindustrijske proizvode s dodanom vrijednošću, te rizik od erozije povlastica.

3. S ovim ciljem gospodarska i trgovinska suradnja mora se kroz nacionalne i regionalne razvojne strategije na način kako su definirane u glavi I. okrenuti prema unapređivanju proizvodne, opskrbe i trgovinske sposobnosti AKP zemalja, kao i njihove sposobnosti da privuku ulaganja. Nadalje cilj suradnje mora biti stvaranje nove trgovinske dinamike između stranaka, jačanje trgovinske i investicijske politike AKP zemalja, smanjenje njihove ovisnosti o robi, promicanje raznolikih gospodarstava i poboljšanje sposobnosti AKP zemalja da rješavaju sva pitanja povezana s trgovinom.

4. Gospodarska i trgovinska suradnja provodit će se u skladu s odredbama Svjetske trgovinske organizacije (WTO), uključujući poseban i diferencijalni tretman, uzimajući u obzir zajedničke interese stranaka i njihovu razinu razvoja. Također će se baviti utjecajem erozije povlastica u skladu s višestranim obvezama.

▼B*Članak 35.**N a č e l a***▼M10**

1. Gospodarska i trgovinska suradnja zasniva se na pravom, osnaženom i strateškom partnerstvu. Nadalje se zasniva na sveobuhvatnom pristupu koji obuhvaća prednosti i postignuća iz prijašnjih konvencija AKP-EZ.

2. Gospodarska i trgovinska suradnja gradi se na regionalnim integracijskim inicijativama država AKP-a. Suradnja koja proizlazi iz regionalne suradnje i integracije na način kako je definirana glavom I. i gospodarska i trgovinska suradnja međusobno se osnažuju. Gospodarska i trgovinska suradnja bavi se posebno ograničenjima vezanim za opskrbu i potražnju, prvenstveno međusobnom povezanošću infrastrukture, gospodarskom diversifikacijom i mjerama za razvoj trgovine kao načinom unapređenja konkurentnosti država AKP-a. Iz tog je razloga potrebno dati potrebnu težinu odgovarajućim mjerama u razvojnim strategijama država AKP-a i regija, a koje će Zajednica podržati, posebno kroz pružanje potpore za trgovinu.

▼B

3. Gospodarska i trgovinska suradnja uzima u obzir različite potrebe i stupnjeve razvoja država i regija AKP-a. U tom kontekstu stranke potvrđuju svoju privrženost osiguravanju posebnog i različitog tretmana za sve države AKP-a, provedbi posebnog tretmana za najmanje razvijene države AKP-a i vođenju računa o ranjivosti malih država, država bez izlaza na more te otočnih država.

▼ B

POGLAVLJE 2.

Novi trgovinski dogovori

▼ M10*Članak 36.*

Modaliteti

1. S obzirom na gore navedene ciljeve i načela, stranke su suglasne poduzimati sve potrebne mjere kojima se osigurava sklapanje novih sporazuma o gospodarskom partnerstvu koji su kompatibilni s WTO-om, postepeno uklanjanje prepreka trgovini između njih i unapređenje suradnje u svim područjima relevantnim za trgovinu.

2. Cilj sporazuma o gospodarskom partnerstvu kao instrumenata razvoja jest njegovati glatku i postepenu integraciju država AKP-a u svjetsku ekonomiju, posebno kroz cjelovito korištenje potencijala regionalne integracije i trgovine jug-jug.

3. Stranke su suglasne s postepenim uvođenjem ovih novih trgovinskih dogovora.

Članak 37.

Postupci

1. Za vrijeme pregovora o sporazumima o gospodarskom partnerstvu, izgradnja sposobnosti osigurava se u skladu s odredbama glave I. i člankom 35. javnim i privatnim sektorima AKP zemalja, uključujući mjere za poboljšanje konkurentnosti, jačanje regionalnih organizacija i pružanje potpore regionalnim trgovinskim integracijskim inicijativama, gdje je to prikladno uz pomoć proračunskih prilagodbi i fiskalnih reformi, kao i za unapređivanje i razvoj infrastrukture te promicanje ulaganja.

2. Stranke će redovito provjeravati napredak pregovora na način predviđen člankom 38.

3. Pregovori o sporazumima o gospodarskom partnerstvu vodit će se s zemljama AKP-a koje smatraju da to mogu, na razini koju smatraju prikladnom i u skladu s postupcima dogovorenim u sklopu skupine AKP-a, s ciljem pružanja potpore regionalnim integracijskim procesima unutar AKP.

4. Cilj pregovora o sporazumima o gospodarskom partnerstvu jest prvenstveno kreiranje vremenskog rasporeda za postepeno uklanjanje prepreka trgovini između stranaka, u skladu s odgovarajućim pravilima WTO-a. Sa strane Zajednice liberalizacija trgovine gradi se na temelju pravne stečevine i cilj joj je poboljšanje postojećeg pristupa tržištu za AKP zemlje kroz, između ostalo, preispitivanje pravila o podrijetlu. Pregovorima se uzima u obzir razina razvoja i socioekonomskog utjecaja trgovinskih mjera na AKP zemlje i njihovu sposobnost da prilagode svoja gospodarstva procesu liberalizacije. Pregovori iz tog razloga

▼ M10

moraju biti što je više moguće fleksibilni u smislu određivanja trajanja dovoljno dugog prijelaznog razdoblja, pokrića gotovih proizvoda, uzimanja u obzir osjetljivih sektora i stupnja asimetrije u smislu vremenskog rasporeda za ukidanje carina, uz istodobno poštivanje pravila WTO-a koja su na snazi.

5. Stranke će blisko surađivati u WTO-u s ciljem objašnjavanja i opravdavanja postignutih dogovora, posebno u odnosu na stupanj raspoložive fleksibilnosti.

6. Stranke će nadalje raspravljati o načinima pojednostavljenja i pregleda pravila o podrijetlu, uključujući odredbe o kumulaciji, koji se odnose na njihov izvoz.

7. Nakon što države AKP-a sklope sporazum o gospodarskom partnerstvu, države AKP-a koje nisu stranke tog sporazuma mogu zatražiti pristupanje u svakom trenutku.

8. U kontekstu suradnje AKP-EU kao potpora regionalnoj suradnji i integraciji AKP-a na način kako je prikazano u glavi I. te u skladu s člankom 35. stranke posebnu pažnju pridaju potrebama koje proizlaze iz provedbe sporazuma o gospodarskom partnerstvu. Primjenjuju se načela iz članka 1. Priloga IV. ovog Sporazuma. U tom smislu, stranke su suglasne koristiti postojeće ili nove regionalne financijske mehanizme kroz koje bi se mogli kanalizirati resursi iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje i ostali dodatni resursi.

*Članak 37.a***Ostali trgovinski dogovori**

1. U kontekstu postojećih trendova u trgovinskoj politici čiji je cilj veća liberalizacija trgovine, EU i države AKP-a mogu sudjelovati u pregovorima i provedbi sporazuma koji vode prema daljnjoj višestranjoj i dvostranoj liberalizaciji trgovine. Liberalizacija može voditi do erozije povlastica koje su dobile države AKP-a i utjecati na njihov konkurentni položaj na EU tržištu, kao i na njihove razvojne napore, a koje EU podržava.

2. U skladu s ciljevima gospodarske i trgovinske suradnje, EU nastoji provoditi mjere kojima se premošćuju eventualno negativni utjecaji liberalizacije s ciljem održavanja značajnog povlaštenog pristupa unutar višestranog trgovinskog sustava za države AKP-a sve dok je to ostvarivo te da bi se osiguralo da svako neizbježno smanjenje povlastica nastupa u fazama kroz što dulje vremensko razdoblje.

▼ B*Članak 38.***Zajednički ministarski trgovinski odbor**

1. Osniva se Zajednički ministarski trgovinski odbor AKP-a i EU-a.

▼ M10

2. Odbor ministara za trgovinu raspravlja o pitanjima vezanim za trgovinu koja se odnose na sve države AKP-a, a posebno redovito provodi nadzor pregovora i provedbe sporazuma o gospodarskom partnerstvu. Posebnu pažnju pridaje postojećim višestranim trgovinskim pregovorima i ispituje učinak širih liberalizacijskih inicijativa na trgovinu AKP-EZ i razvoj AKP gospodarstava. Podnosi izvješća i daje odgovarajuće preporuke Vijeću ministara, uključujući o mjerama potpore, s ciljem bolje iskoristivosti koristi od trgovinskih dogovora AKP-EZ.

▼B

3. Ministarski trgovinski odbor sastaje se najmanje jednom godišnje. Njegov poslovnik utvrđuje Vijeće ministara. Sastoji se od predstavnika država AKP-a i Zajednice.

▼M10*Članak 38.a***Savjetovanja**

1. Kada bi nove mjere ili mjere predviđene programima donesenim od strane Zajednice za usklađivanje zakona i propisa s ciljem olakšavanja trgovine mogle utjecati na interese jedne ili više država AKP-a Zajednica prije donošenja mjera o tome obavješćuje Tajništvo skupine AKP-a i odnosne države AKP-a.

2. Kako bi Zajednica mogla uzeti u obzir interese skupine AKP-a na zahtjev skupine AKP-a održavaju se savjetovanja u skladu s odredbama članka 12. ovog Sporazuma s ciljem postizanja zadovoljavajućeg rješenja.

3. Kada postojeća pravila ili propisi Zajednice doneseni da bi se olakšala trgovina utječu na interese jedne ili više država AKP-a ili kada na ove interese utječe tumačenje, primjena ili upravljanje ovim pravilima ili propisima, na zahtjev odnosnih država AKP-a održavaju se savjetovanja u skladu s odredbama članka 12. s ciljem postizanja zadovoljavajućeg rješenja.

4. S ciljem pronalaska zadovoljavajućeg rješenja stranke mogu također u sklopu Zajedničkog odbora ministara za trgovinu predstaviti ostale trgovinske probleme koji bi mogla proizlaziti iz mjera koje države članice poduzimaju ili predviđaju.

5. Stranke će jedna drugu obavijestiti o takvim mjerama kako bi se osigurala učinkovita savjetovanja.

6. Stranke su suglasne da će se smatrati da održavanje savjetovanja u sklopu te pružanje informacija kroz ustanove sporazuma o gospodarskom partnerstvu o pitanjima unutar opsega takvih sporazuma zadovoljava odredbe ovog članka i članka 12. ovog Sporazuma, pod uvjetom da su države AKP-a na koje bi to moglo utjecati sve potpisnice sporazuma o gospodarskom partnerstvu u sklopu kojeg su savjetovanja održana ili informacije osigurane.

▼B

POGLAVLJE 3.

Suradnja u međunarodnim forumima*Članak 39.***Opće odredbe**

1. Stranke naglašavaju važnost njihovog aktivnog sudjelovanja u WTO-u kao i u ostalim relevantnim međunarodnim organizacijama na način da postaju članice tih organizacija i strogo slijede njihove programe i aktivnosti.

▼B

2. Suglasne su blisko surađivati u određivanju i promicanju svojih zajedničkih interesa u međunarodnoj gospodarskoj i trgovinskoj suradnji, posebno u WTO-u, uključujući sudjelovanje u postavljanju i provedbi programa u budućim višestranim pregovorima o trgovini. U tom kontekstu, posebnu pažnju pridaju poboljšanju pristupa Zajednici i drugim tržištima proizvoda i usluga porijeklom iz država AKP-a.

3. Također su suglasne o važnosti fleksibilnosti unutar pravila WTO-a kako bi se poštovao stupanj razvoja država AKP-a, kao i teškoće pri ispunjavanju njihovih obveza. Nadalje su suglasne o potrebi tehničke pomoći kako bi se državama AKP-a omogućila provedba njihovih obveza.

4. Zajednica je suglasna razvojem potrebnog kapaciteta za pregovaranje, učinkovito sudjelovanje, praćenje i provedbu tih sporazuma pomoći državama AKP-a u njihovim naporima da, u skladu s odredbama iz ovog Sporazuma, postanu aktivni članovi tih organizacija.

*Članak 40.***R o b a**

1. Stranke potvrđuju potrebu osiguranja boljeg djelovanja međunarodnog tržišta robom i povećanja tržišne transparentnosti.

2. Potvrđuju svoju spremnost da intenziviraju međusobne konzultacije u međunarodnim forumima i organizacijama koje se bave robom.

3. Radi toga dolazi do razmjena mišljenja na zahtjev bilo koje stranke:

— u vezi s djelovanjem postojećih međunarodnih sporazuma ili specijaliziranih međuvladinih radnih grupa s ciljem da ih se poboljša i učini učinkovitijima, u skladu s tržišnim tendencijama,

— kada je predloženo sklapanje ili obnavljanje nekog međunarodnog sporazuma ili uspostavljanje specijalizirane međuvladine radne grupe.

Cilj je takvih razmjena mišljenja poštovanje pojedinačnih interesa svake stranke. Prema potrebi one se mogu održavati u okviru Ministarskog trgovinskog odbora.

POGLAVLJE 4.

Trgovina uslugama*Članak 41.***Opće odredbe**

1. Stranke naglašavaju sve veću važnost usluga u međunarodnoj trgovini i njihov velik doprinos gospodarskom i društvenom razvoju.

▼B

2. Potvrđuju svaka svoje obveze iz Općeg sporazuma o trgovini i uslugama (GATS) i naglašuju potrebu za poseban i različit tretman pružatelja usluga iz država AKP-a.

3. U okviru pregovora o postupnoj liberalizaciji trgovine i usluga, kao što je predviđeno člankom XIX. GATS-a, Zajednica se obvezuje s naklonošću razmotriti poboljšanje prioriteta država AKP-a u rasporedu EZ-a, u pogledu udovoljavanja njihovim specifičnim interesima.

4. Nadalje, stranke su suglasne o cilju proširenja svog partnerstva kroz sporazume o gospodarskom partnerstvu kako bi, nakon što steknu iskustva u primjeni tretmana najpovlaštenije države prema GATS-u, obuhvatili liberalizaciju usluga u skladu s odredbama GATS-a, posebno onih odredaba koje se odnose na sudjelovanje država u razvoju u sporazumima o liberalizaciji.

▼M10

5. Zajednica kroz nacionalne i regionalne razvojne strategije na način kako su definirane u glavi I. i u skladu s člankom 35. podržava nastojanja država AKP-a da osnaže svoju sposobnost u opskrbi uslugama. Posebna pozornost pridaje se uslugama vezanim za radnu snagu, poslovanje, distribuciju, financiranje, turizam, kulturu i građenje, kao i povezanu građevinarske usluge s ciljem unapređenja konkurentnosti te na taj način povećanja vrijednosti i opsega njihove trgovine robom i uslugama.

▼B*Članak 42.***Pomorski promet**

1. Stranke priznaju važnost ekonomičnog i učinkovitog pomorskog prometa usluga u sigurnom i čistom morskom okolišu kao glavnog oblika prijevoza koji olakšava međunarodnu trgovinu te tako čini jednu od pokretačkih snaga gospodarskog i trgovinskog razvoja.

2. Obvezuju se promicati liberalizaciju pomorskog prometa te u tu svrhu na nediskriminirajućoj i trgovinskoj osnovi učinkovito primjenjuju načelo neograničenog pristupa tržištu međunarodnog pomorskog prometa.

3. Svaka stranka, među ostalim, osigurava tretman koji nije nepovoljniji od onog koji se primjenjuje na njezine vlastite brodove, brodovima kojima upravljaju državljani ili trgovačka društva druge stranke te brodovima koji su registrirani na području bilo koje stranke, što se tiče pristupa lukama, korištenju infrastrukture i pomoćnog pomorskog prijevoza tih luka, kao i odgovarajućih naknada i pristojbi, carinskih pogodnosti te dodjeljivanja vezova i mogućnosti utovara i istovara.

▼ M10

4. Zajednica kroz nacionalne i regionalne razvojne strategije na način kako su definirane u glavi I. i u skladu s člankom 35. podržava nastojanja država AKP-a da razvijaju i promiču ekonomske i učinkovite usluge pomorskog prometa u državama AKP-a s ciljem povećanja sudjelovanja AKP operatera u međunarodnim brodarskim uslugama.

▼ B*Članak 43.*

Informacijske i komunikacijske tehnologije te informatičko društvo

1. Stranke priznaju važnu ulogu informacijskih i komunikacijskih tehnologija, kao i aktivnog sudjelovanja u informatičkom društvu, kao pretpostavke uspješne integracije država AKP-a u svjetsko gospodarstvo.

2. Stoga iznova potvrđuju svaka svoje obveze prema postojećim višestranim sporazumima, posebno Protokola o osnovnim telekomunikacijama priloženog uz GATS, te pozivaju one države AKP-a koje još nisu potpisnice tih sporazuma da im se pridruže.

3. Nadalje su suglasne da potpuno i aktivno sudjeluju u bilo kojim budućim pregovorima koji bi se mogli odvijati u tom području.

4. Stranke će stoga poduzeti mjere koje će stanovnicima država AKP-a omogućiti lak pristup informacijskim i komunikacijskim tehnologijama, pomoću, među ostalim, i sljedećih mjera:

— razvojem i poticanjem upotrebe pristupačnih obnovljivih izvora energije,

— razvojem i postavljanjem širih jeftinih bežičnih mreža,

▼ M4

— razvojem i poticanjem uporabe lokalnih sadržaja za informacijske i komunikacijske tehnologije.

▼ M10

5. Stranke su također suglasne poboljšati suradnju u području informacijskih i komunikacijskih tehnologija te informacijskog društva. Suradnja je prvenstveno kroz nacionalne i regionalne razvojne strategije na način kako su definirane u glavi I. i u skladu s člankom 35. usmjerena na veće nadopunjavanje i harmonizaciju komunikacijskih sustava na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini i njihovu prilagodbu novim tehnologijama.

▼ B

POGLAVLJE 5.

Područja vezana uz trgovinu*Članak 44.***Opće odredbe**

1. Stranke priznaju sve veću važnost novih područja vezanih uz trgovinu u olakšavanju postupne integracije država AKP-a u svjetsko gospodarstvo. Stoga su suglasne jačati svoju suradnju u tim područjima uspostavom potpunog i usklađenog sudjelovanja u relevantnim međunarodnim forumima i sporazumima.

▼M10

2. Zajednica podržava nastojanja država AKP-a kroz nacionalne i regionalne razvojne strategije na način kako su definirane u glavi I. i u skladu s člankom 35. da jačaju svoju sposobnost za upravljanje svim područjima povezanim s trgovinom, uključujući, gdje je to potrebno, poboljšanje i potporu institucionalnom okviru.

▼B*Članak 45.**Politika tržišnog natjecanja*

1. Stranke su suglasne da su uvođenje i provedba učinkovitih i zdravih politika i pravila tržišnog natjecanja od ključne važnosti kako bi se poboljšalo i osiguralo ozračje povoljno za ulaganja, proces održive industrijalizacije i pristup tržištima.

2. Za osiguranje uklanjanja smetnji zdravom tržišnom natjecanju i uvažavajući različite stupnjeve razvoja i gospodarskih potreba država AKP-a, obvezuju se provoditi nacionalna i regionalna pravila i politike, uključujući kontrolu te, pod određenim uvjetima, zabranu sporazuma između poduzetnika, odluka udruženja poduzetnika i usklađenih praksi između poduzetnika čiji je cilj ili posljedica sprečavanje, ograničenje ili narušavanje tržišnog natjecanja. Stranke su nadalje suglasne zabraniti zloupotrebu vladajućeg položaja jednog ili više poduzetnika na zajedničkom tržištu Zajednice ili na području država AKP-a.

▼M10

3. Stranke su također suglasne pojačati svoju suradnju u ovom području s ciljem formuliranja i potpore učinkovitim tržišnim politikama s odgovarajućim nacionalnim agencijama za zaštitu tržišnog natjecanja koje progresivno osiguravaju učinkovitu primjenu pravila o tržišnom natjecanju od strane privatnih i državnih poduzeća. Suradnja u ovom području posebno kroz nacionalne i regionalne razvojne strategije na način kako su definirane u glavi I. i u skladu s člankom 35. uključuje pomoć u izradi nacrtu odgovarajućeg pravnog okvira i njegovu administrativnu realizaciju s posebnim upućivanjem na poseban položaj najnerazvijenijih zemalja.

▼B*Članak 46.**Zaštita prava intelektualnog vlasništva*

1. Ne dovodeći u pitanje položaj stranaka u višestranim pregovorima, stranke potvrđuju potrebu za osiguranjem odgovarajuće i učinkovite razine zaštite prava intelektualnog, industrijskog i trgovačkog vlasništva te ostalih prava obuhvaćenih TRIPS-om, uključujući zaštitu zemljopisnih oznaka, u skladu s međunarodnim standardima radi smanjenja narušavanja i prepreka dvostranoj trgovini.

2. U tom kontekstu naglašavaju važnost pridržavanja Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualnoga vlasništva (TRIPS) Sporazuma o WTO-u te Konvencije o biološkoj raznolikosti (CBD).

▼B

3. Također su suglasne o potrebi pristupanja svim relevantnim međunarodnim konvencijama o intelektualnom, industrijskom i trgovačkom vlasništvu iz dijela I. Sporazuma TRIPS, u skladu s njihovim stupnjem razvoja.

4. Zajednica, njene države članice i države AKP-a mogu razmotriti zaključivanje sporazuma koji za cilj imaju zaštitu žigova i zemljopisnih oznaka za proizvode od posebnog interesa za bilo koju od stranaka.

5. Za potrebe ovog Sporazuma, intelektualno vlasništvo uključuje posebno autorska prava, uključujući autorska prava vezana za računalne programe i srodna prava, uključujući umjetnička obličja te industrijsko vlasništvo koje uključuje korisne modele, patente, uključujući patente za biotehnoške izume i biljne vrste ili druge učinkovite sustave *sui generis*, industrijska obličja, zemljopisne oznake, uključujući oznake podrijetla, žigove za robu i usluge, topografije integriranih sklopova kao i pravnu zaštitu baza podataka i zaštitu od nepoštenog tržišnog natjecanja iz članka 10a Pariške konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva i zaštitu neobjavljenih povjerljivih informacija o tehnološkom znanju i vještinama.

▼M10

6. Stranke su nadalje suglasne jačati svoju suradnju u ovom području. Na zahtjev i prema međusobno dogovorenim uvjetima te kroz nacionalne i regionalne razvojne strategije na način kako su definirane u glavi I. i u skladu s člankom 35. suradnja se između ostalog proteže i na sljedeća područja: priprema zakona i propisa za zaštitu i realizaciju prava intelektualnog vlasništva, sprečavanje zlorabe tih prava od strane nositelja i kršenje prava od strane osoba koje sudjeluju u tržišnom natjecanju, osnivanje i jačanje domaćih i regionalnih ureda i ostalih agencija uključujući potporu za regionalne organizacije za intelektualno vlasništvo koje su uključene u realizaciju i zaštitu, uključujući usavršavanje osoblja.

▼B*Članak 47.***Normizacija i potvrđivanje**

1. Stranke su suglasne tješnje surađivati na području normizacije, potvrđivanja i osiguranja kvalitete kako bi uklonile nepotrebne tehničke prepreke i smanjile međusobne razlike na tim područjima i time olakšale trgovinu.

U tom kontekstu potvrđuju svoju privrženost Sporazumu o tehničkim zaprekama u trgovini, priloženog Sporazumu o WTO-u (Sporazum TBT).

▼M10

2. Cilj suradnje u standardizaciji i ovjeravanju kroz nacionalne i regionalne razvojne strategije na način kako su definirane u glavi I. i u skladu s člankom 35. jest promicanje kompatibilnih sustava između stranaka i posebno uključuje:

▼B

- mjere, u skladu sa Sporazumom TBT, kojima se promiče veća primjena međunarodnih tehničkih propisa, standarda i postupaka ocjene sukladnosti, uključujući konkretne sektorske mjere, u skladu sa stupnjem gospodarskog razvoja država AKP-a,
- suradnju na području upravljanja i osiguravanja kvalitete u odabranim sektorima važnima za države AKP-a,
- potporu inicijativama za izgradnju kapaciteta država AKP-a na područjima ocjene sukladnosti, mjeriteljstva i normizacije,
- razvoj funkcionalnih veza između europskih i AKP institucija za normizaciju, ocjenu sukladnosti i ovjeravanje.

3. Stranke se obvezuju pravodobno razmotriti sklapanje sporazuma o međusobnom priznavanju u sektorima od obostranoga gospodarskog interesa.

*Članak 48.***Sanitarne i fitosanitarne mjere**

1. Stranke priznaju pravo svake stranke da usvaja ili provodi sanitarne i fitosanitarne mjere potrebne za zaštitu života ili zdravlja ljudi, životinja ili biljaka, pod uvjetom da te mjere ne čine sredstvo arbitrarne diskriminacije ili prikrivenog ograničavanja trgovine općenito. Radi toga potvrđuju svoju privrženost Sporazumu o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera priloženog Sporazumu o WTO-u (SPS sporazum), uzimajući u obzir njihove pojedinačne stupnjeve razvoja.

2. Nadalje se obvezuju jačati koordinaciju, konzultacije i informacije u vezi s obavještanjem i primjeni predloženih sanitarnih i fitosanitarnih mjera, u skladu sa sporazumom SPS kada god te mjere mogu utjecati na interese bilo koje od stranaka. Također su suglasne o prethodnom savjetovanju i koordinaciji u okviru *Codex Alimentarius*, Međunarodnog ureda za epizotije i Međunarodne konvencije o zaštiti biljaka radi unapređivanja njihovih zajedničkih interesa.

▼M10

3. Stranke su suglasne jačati svoju suradnju kroz nacionalne i regionalne razvojne strategije na način kako su definirane u glavi I. i u skladu s člankom 35. s ciljem jačanja sposobnosti javnog i privatnog sektora AKP zemalja u ovom području.

▼B*Članak 49.***Trgovina i okoliš****▼M10**

1. Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost promicanju razvoja međunarodne trgovine na način kojim se osigurava održivo i zdravo upravljanje okolišem u skladu s međunarodnim konvencijama i obvezama u ovom području uz dužnu pozornost posvećenu razini razvoja

▼ M10

svake pojedine države. Suglasne su da je potrebno uzeti u obzir posebne potrebe i zahtjeve država AKP-a u projektiranju i provedbi mjera vezanih za okoliš, uključujući u odnosu na odredbe članka 32.a.

▼ B

2. Imajući na umu načela prihvaćena u Riju i u svrhu jačanja međusobne potpore trgovine i okoliša, stranke su suglasne da povećaju svoju suradnju na tom području. Suradnja posebno teži uspostavi suvislih nacionalnih, regionalnih i međunarodnih politika, jačanju kontrola kakvoće roba i usluga vezanih uz okoliš te poboljšanju ekološki prihvatljivih metoda proizvodnje u relevantnim sektorima.

▼ M10

3. Stranke su suglasne da se mjere vezane za okoliš ne smiju koristiti u svrhu zaštite.

▼ B*Članak 50.**Trgovinske i radne norme*

1. Stranke potvrđuju svoju privrženost međunarodno priznatim osnovnim radnim normama, utvrđenima relevantnim konvencijama Međunarodne organizacije rada (ILO), a posebno slobodi udruživanja i pravu na kolektivno pregovaranje, ukidanju prisilnog rada, iskorjenjivanju najgorih oblika dječjeg rada i nediskriminaciji u vezi sa zapošljavanjem.

2. Suglasne su jačati suradnju u tom području, posebno u vezi s:

— razmjenom informacija o odnosnim zakonima i propisima o radu,

— oblikovanjem nacionalnog radnog zakonodavstva i jačanjem postojećeg zakonodavstva,

— obrazovnim programima i programima za bolju osviještenost,

— provedbom poštovanja nacionalnog zakonodavstva i propisa o radu.

▼ M10

3. Stranke su suglasne da se radni standardi ne smiju koristiti u svrhu zaštite.

▼ B*Članak 51.**Potrošačka politika i zaštita zdravlja potrošača*

1. U svrhu uklanjanja zapreka u trgovini, stranke su suglasne pojačati suradnju u području potrošačke politike i zaštite zdravlja potrošača, vodeći računa o domaćim propisima.

▼M10

2. Suradnja je posebno usmjerena, kroz nacionalne i regionalne razvojne strategije na način kako su definirane u glavi I. i u skladu s člankom 35., na poboljšanje institucionalnih i tehničkih sposobnosti u ovom području čime se uspostavljaju sustavi brzog obavješćivanja kroz informacije o opasnim proizvodima, razmjenjuju informacije i iskustva o osnivanju i upravljanju nadzorom i sigurnošću proizvoda nakon stavljanja proizvoda na tržište, poboljšavaju informacije koje se kupcima daju o cijenama, obilježjima proizvoda i usluga koji se nude, ohrabrivanje razvoja neovisnih udruga potrošača i kontakata između zastupnika interesa potrošača, poboljšanje kompatibilnosti politike i sustava potrošača, obavješćivanje o realizaciji provedbe zakonodavstva i promicanje suradnje u istragama štetnih ili nepravilnih poslovnih praksi i provođenje izvoznih zabrana u trgovini između stranaka robe i usluga čije je stavljanje na tržište zabranjeno u njihovoj zemlji proizvodnje.

▼B*Članak 52.***Odredba o izuzimanju od plaćanja poreza**

1. Ne dovodeći u pitanje odredbe članka 31. Priloga IV., tretman najpovlaštenije države dodijeljen u skladu s odredbama ovog Sporazuma ili bilo kojeg dogovora postignutog prema ovom Sporazumu, ne primjenjuje se na porezne povlastice koje stranke nude ili mogu u budućnosti nuditi na temelju dogovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja ili drugih poreznih dogovora ili domaćih poreznih propisa.

2. Ništa iz ovog Sporazuma ili bilo kojeg dogovora postignutog prema ovom Sporazumu ne smije se tumačiti kako bi se spriječilo donošenje ili provedba bilo koje mjere u svrhu sprečavanja izbjegavanja ili utaje poreza sukladno s odredbama o porezima iz dogovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja ili drugih poreznih dogovora ili domaćih poreznih propisa.

3. Ništa iz ovog Sporazuma ili bilo kojeg dogovora postignutog prema ovom Sporazumu ne tumači se kako bi se u primjeni relevantnih odredbi njihovih poreznih propisa stranke spriječilo u razlikovanju poreznih obveznika koji nisu u istom položaju, posebno u odnosu na njihovo prebivalište ili u odnosu na mjesto gdje je njihov kapital uložen.

POGLAVLJE 6.**Suradnja na drugim područjima***Članak 53.***Sporazumi o ribarstvu**

1. Stranke izjavljuju svoju spremnost za pregovaranjem sporazuma o ribarstvu u svrhu jamčenja održivih i obostrano zadovoljavajućih uvjeta za ribolovne aktivnosti u državama AKP-a.

▼B

2. Pri sklapanju ili provedbi takvih sporazuma, ne dovodeći u pitanje posebne dogovore između država u razvoju unutar istoga geografskog područja, uključujući uzajamne dogovore o ribarstvu, države AKP-a ne diskriminiraju Zajednicu i ne prave razliku između država članica, niti pak Zajednica diskriminira države AKP-a.

*Članak 54.***Prehrambena sigurnost**

1. Što se tiče raspoloživih poljoprivrednih proizvoda, Zajednica se obvezuje osigurati da povrat izvoznih carina može biti utvrđen unaprijed za sve države AKP-a u pogledu popisa proizvoda sastavljenog na temelju prehrambenih zahtjeva koje iznesu te države.

2. Utvrđivanje je moguće godinu dana unaprijed i provodit će se svake godine tijekom trajanja ovog Sporazuma, pri čemu se podrazumijeva da će se razina povrata odrediti na načine na koje to Komisija redovno čini.

3. Posebni sporazumi mogu se sklopiti s onim državama AKP-a koje to zatraže u okviru svojih politika o prehrambenoj sigurnosti.

4. Posebni sporazumi iz stavka 3. neće ugroziti proizvodne i trgovinske tokove u regijama AKP-a.

DIO 4.**SURADNJA U FINANCIRANJU RAZVOJA****GLAVA I.****OPĆE ODREDBE****POGLAVLJE 1.****Ciljevi, načela, smjernice i podobnost***Članak 55.***Ciljevi**

Ciljevi suradnje u financiranju razvoja su, osiguranjem odgovarajućih financijskih sredstava i odgovarajuće tehničke pomoći, pružiti potporu i promicati napore država AKP-a da na temelju obostranog interesa i u duhu međuovisnosti postignu ciljeve utvrđene ovim Sporazumom.

*Članak 56.***Načela****▼M10**

1. Suradnja o financiranju razvoja provodi se na temelju i dosljedna je razvojnim ciljevima, strategijama i prioritetima koji su doneseni od strane država AKP-a na nacionalnoj, regionalnoj razini i razini unutar AKP-a. Njihova geografska, socijalna i kulturna obilježja, kao i njihov

▼ M10

poseban potencijal, mora biti uzet u obzir. Vođena međunarodno dogovorenim planom za učinkovitost pomoći suradnja se zasniva na vlasništvu, usklađivanju, koordinaciji i harmonizaciji donatora, upravljanju rezultatima razvoja i međusobnom odgovornošću. Suradnjom se posebno:

- (a) promiče lokalno vlasništvo na svim razinama razvojnog procesa;
- (b) odražava partnerstvo na temelju međusobnih prava i obveza;
- (c) naglašava važnost predvidljivosti i sigurnosti u tokovima resursa koji se odobravaju na temelju izvanredno povoljnijih uvjeta i kontinuirano;
- (d) radi na fleksibilnosti i prikladnosti u odnosu na situaciju u svakoj državi AKP-a, kao i na prilagodbama s obzirom na posebnu prirodu projekta ili programa; i
- (e) osigurava učinkovitost, suradnja i dosljednost.

▼ B

2. Za najmanje razvijene države AKP-a suradnja osigurava poseban tretman te vodi računa o ranjivosti država AKP-a bez izlaza na more te otočnih država AKP-a. Povrh toga, rješavaju se posebne potrebe država u poslijeratnom razdoblju.

*Članak 57.**Smjernice*

1. Aktivnosti financirane u okviru ovog Sporazuma u bliskoj suradnji provode države AKP-a i Zajednica, s time da se priznaje koncept jednakosti između partnera.

2. Države AKP-a odgovorne su za:

- (a) određivanje ciljeva i prioriteta na kojima se temelje indikativni programi;
- (b) odabir projekata i programa;
- (c) pripremu i prezentaciju dosjea projekta i programa;
- (d) pripremanje, pregovaranje i zaključenje ugovorâ;
- (e) provedbu i vođenje projekata i programa; i
- (f) održavanje projekata i programa.

3. Ne dovodeći u pitanje gornje odredbe i nedržavni nositelji koji udovoljavaju uvjetima također mogu biti odgovorni za predlaganje i provedbu programa i projekata na područjima kojima se bave.

4. Države AKP-a i Zajednica zajednički su odgovorne za:

- (a) uspostavu smjernica za suradnju u financiranju razvoja unutar zajedničkih institucija;
- (b) donošenje indikativnih programa;
- (c) procjenu projekata i programa;

▼B

- (d) osiguranje jednakih uvjeta za sudjelovanje u pozivima za javno nadmetanje i dodjeli ugovora;
 - (e) praćenje i ocjenjivanje učinaka i rezultata projekata i programa; i
 - (f) osiguranje ispravnog, brzog i učinkovitog izvođenja projekata i programa.
5. Zajednica je odgovorna za donošenje odluka o financiranju projekata i programa.
6. Osim ako nije drukčije predviđeno ovim Sporazumom, sve odluke za koje je potrebno odobrenje bilo koje stranke odobravaju se, ili se smatraju odobrenima, u roku od 60 dana od obavijesti o odluci druge stranke.

▼M4*Članak 58.***Podobnost za financiranje**

1. Sljedeći subjekti ili tijela imaju pravo na financijsku potporu predviđenu u skladu s ovim Sporazumom:

- (a) države AKP-a;

▼M10

- (b) regionalna ili tijela unutar države kojima pripada jedna ili više država AKP-a, uključujući Afričku uniju ili druga tijela s članicama koje nisu države AKP-a, a koja su ovlaštena od strane tih država AKP-a; i

▼M4

- (c) zajednička tijela koja su države AKP-a i Zajednica uspostavile za postizanje pojedinih posebnih ciljeva.

2. Podložno suglasnosti dotične države ili država AKP-a, pravo na financijsku potporu također imaju:

- (a) nacionalne i/ili regionalne javne ili poluprivatne agencije i odjeli država AKP-a, uključujući parlamente i, posebno, njihove financijske institucije i razvojne banke;
- (b) trgovačka društva, poduzeća i druge privatne organizacije i privatni subjekti država AKP-a;
- (c) poduzeća države članice Zajednice, kako bi im se omogućilo, pored njihovog vlastitog doprinosa, poduzimati proizvodne projekte na državnom području države AKP-a;

▼M10

- (d) financijski posrednici iz AKP ili Zajednice koji osiguravaju, promiču i financiraju privatna ili javna ulaganja u države AKP-a;

▼M4

- (e) lokalna decentralizirana tijela država AKP-a i Zajednice; i

▼M10

- (f) zemlje u razvoju koje nisu dio skupine AKP-a kada sudjeluju u zajedničkoj inicijativi ili regionalnoj organizaciji s državama AKP-a u skladu s člankom 6. Priloga IV. ovog Sporazuma.

▼M4

3. Nedržavni subjekti država AKP-a i Zajednice lokalnog karaktera imaju pravo na financijsku potporu predviđenu u skladu s ovim Sporazumom, u skladu s načinima koji su dogovoreni u nacionalnim i regionalnim indikativnim programima.

▼B

POGLAVLJE 2.

Opseg i priroda financiranja*Članak 59.*

U okviru prioriteta koje je postavila određena država ili države AKP-a na nacionalnoj i regionalnoj razini, potpora se može pružiti projektima, programima i drugim oblicima djelovanja koji doprinose ciljevima utvrđenima ovim Sporazumom.

*Članak 60.***Opseg financiranja**

Opseg financiranja može, među ostalim, ovisno o potrebama i vrstama djelovanja koje se smatraju najprikladnijima, uključivati potporu:

- (a) mjerama koje doprinose smanjenju tereta duga i problema bilance plaćanja država AKP-a;
- (b) makroekonomskim i strukturalnim reformama i politikama;

▼M10

- (c) ublažavanje nepovoljnih kratkoročnih utjecaja egzogenih šokova, uključujući nestabilnost u prihodima od izvoza na socioekonomske reforme i politiku;

▼B

- (d) sektorskim politikama i reformama;
- (e) institucionalnom razvoju i jačanju sposobnosti;
- (f) programima tehničke suradnje; i

▼M10

- (g) humanitarna pomoć i pomoć za krizne situacije, uključujući pomoć izbjeglicama i prognanicima, intervencije kojima se povezuje kratkoročna pomoć i sanacija s dugoročnim razvojem u krizi ili nakon krize, i pripravnost za katastrofe.

▼B*Članak 61.***Vrsta financiranja**

1. Vrsta financiranja, među ostalim, obuhvaća:

- (a) projekte i programe;
- (b) kreditne linije, sustave jamstava i sudjelovanje kapitala;

▼B

- (c) proračunsku potporu, bilo neposredno, državama AKP-a čije su valute konvertibilne i slobodno prenosive, ili posredno, iz fondova protustavke koje pokreću razni instrumenti Zajednice;
- (d) ljudske i materijalne resurse potrebne za učinkovito upravljanje i nadgledanje projekata i programâ;
- (e) sektorske i opće programe za potporu uvoza koji mogu imati oblik:
 - i. sektorskih programa uvoza izravnom dodjelom ugovora, uključujući financiranje unosa u sustav proizvodnje i nabave u svrhu poboljšanja društvenih usluga;
 - ii. sektorskih programa uvoza dodjelom sredstava u stranoj valuti, danim u obrocima za financiranje sektorskih uvoza; i
 - iii. općih programa uvoza dodjelom sredstava u stranoj valuti, danim u obrocima za financiranje općeg uvoza koji obuhvaća veliki niz proizvoda.

▼M10

2. Izravna proračunska pomoć kao potpora makroekonomskim ili sektorskim reformama daje se kada:

- (a) već postoje ili se provode dobro definirane nacionalne ili sektorske razvojne strategije koje su usredotočene na siromaštvo;
- (b) već postoji ili se provodi dobro definirana makroekonomska politika orijentirana na stabilnost koju je pripremila sama zemlja i koju su glavni donatori pozitivno ocijenili, uključujući gdje je to relevantno međunarodne financijske institucije; i
- (c) javno upravljanje financijama dovoljno je transparentno, odgovorno i učinkovito.

Zajednica provodi usklađivanje prema sustavima i postupcima koji su specifični za svaku AKP zemlju, nadzire proračunsku potporu s zemljom partnerom i podržava nastojanja zemalja partnera za jačanje domaće odgovornosti, parlamentarnog nadzora, revizijskih sposobnosti i javnog pristupa informacijama.

▼B

3. Slična se izravna proračunska pomoć umjesto individualnim projektima postupno dodjeljuje sektorskim politikama.

4. Instrumenti se uvoznog programa ili proračunske pomoći utvrđeni gore također mogu koristiti za potporu podobnim državama AKP-a koje provode reforme u svrhu liberalizacije gospodarstva unutar regije koja stvara neto prijelazne troškove.

▼M10

5. U okviru Sporazuma sredstva koja su predviđena na temelju višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog Sporazuma, vlastiti resursi Europske investicijske banke (dalje u tekstu Banka) i kada je to prikladno ostali resursi iz proračuna Europske zajednice koriste se za financiranje projekata, programa i ostalih oblika radnji koji doprinose realizaciji ciljeva ovog Sporazuma.

▼B

6. Sredstva predviđena ovim Sporazumom mogu se koristiti za pokrivanje ukupnih lokalnih i vanjskih troškova projekata i programa, uključujući financiranje ponavljajućih troškova.

GLAVA II.

FINANCIJSKA SURADNJA

POGLAVLJE 1.

Financijska sredstva*Članak 62.***Ukupan iznos**

1. Za potrebe utvrđene ovim Sporazumom, ukupni iznos financijske pomoći Zajednice i detaljni uvjeti financiranja navedeni su u Dodacima ovom Sporazumu.

2. Ako neka država AKP-a ne ratificira ovaj Sporazum ili ga otkáže, stranke prilagođavaju iznose sredstava navedene u Financijskom protokolu Dodatka I. Usklađivanje financijskih sredstava također se primjenjuje nakon:

- (a) pristupa Sporazumu nove države AKP-a koja nije sudjelovala u pregovorima o njegovom zaključivanju; i
- (b) proširenja Zajednice.

*Članak 63.***Načini financiranja**

Načine financiranja svakog projekta ili programa zajednički određuju dotična država ili države AKP-a i Zajednica pozivanjem na:

- (a) stupanj razvoja, zemljopisni položaj te gospodarske i financijske okolnosti tih država;
- (b) prirodu projekta ili programa, njegov gospodarski i financijski povrat, kao i njegov društveni i kulturni utjecaj; te
- (c) u slučaju zajmova, čimbenike koji jamče njihovo otplaćivanje.

*Članak 64.***Podzajmovi**

1. Financijska pomoć može biti stavljena na raspolaganje predmetnim državama AKP-a ili putem njih ili, sukladno odredbama ovog Sporazuma, putem pogodnih financijskih institucija ili neposredno bilo kojem podobnom korisniku. Tamo gdje se financijska pomoć dodjeljuje krajnjem primatelju preko posrednika ili neposredno krajnjem korisniku u privatnom sektoru:

- (a) uvjeti na temelju kojih pomoć može biti stavljena na raspolaganje krajnjem primatelju preko posrednika ili neposredno krajnjem korisniku u privatnom sektoru navode se u sporazumu o financiranju ili u ugovoru o zajmu; i

▼B

- (b) bilo koja financijska korist koja posredniku pripadne iz kreditne transakcije ili nastane iz neposrednog kreditiranja krajnjeg korisnika u privatnom sektoru koristi se u svrhu razvoja prema uvjetima iz sporazuma o financiranju ili ugovora o zajmu, nakon što se u obzir uzmu administrativni troškovi, tečajni i financijski rizici te trošak tehničke pomoći krajnjem primatelju.

2. Ako se financiranje odvija preko financijskog posrednika koji ima sjedište i/ili posluje u državama AKP-a, taj je posrednik odgovoran za odabir i procjenu individualnih projekata i upravljanje sredstvima koja su mu stavljena na raspolaganje prema uvjetima predviđenima ovim Sporazumom te zajedničkim dogovorom između stranaka.

*Članak 65.***Sufinanciranje**

1. Financijska sredstva predviđena ovim Sporazumom mogu se, na zahtjev država AKP-a, koristiti za sufinanciranje organizirano posebno s razvojnim agencijama i institucijama, državama članicama Zajednice, državama AKP-a, trećim zemljama ili međunarodnim ili privatnim financijskim institucijama, poduzećima ili agencijama za kreditiranje izvoza.

2. Posebno se razmatra mogućnost sufinanciranja u slučajevima kada bi sudjelovanje Zajednice potaknulo sudjelovanje drugih izvora financiranja i gdje takvo financiranje može dovesti do povoljnih financijskih paketa za tu državu AKP-a.

3. Sufinanciranje može biti u obliku zajedničkog ili usporednog financiranja. U svakom primjeru prednost se daje rješenju koje je prikladnije s točke gledišta ekonomičnosti. Povrh toga, poduzimaju se mjere za koordiniranje i usklađivanje aktivnosti zajednice i onih ostalih tijela u sufinanciranju kako bi se smanjila količina postupaka koje su države AKP-a dužne poduzeti te da se te postupke učini fleksibilnijima.

4. Postupak konzultacija i koordiniranja s drugim donatorima i sufinancijerima treba, tamo gdje je to moguće, ojačati i razviti uspostavom dogovora o okviru sufinanciranja, a politike i postupke sufinanciranja treba nadzirati kako bi se osigurala učinkovitost i najbolji mogući uvjeti.

POGLAVLJE 2.

Dug i potpora strukturnoj pomoći*Članak 66.***Potpota otpisu duga****▼M10**

1. S ciljem ublažavanja dužničkog tereta država AKP-a i njihovih problema s bilancom plaćanja stranke su suglasne koristiti resurse predviđene višegodišnjim financijskim okvirom suradnje iz ovog Sporazuma

▼ M10

za doprinos inicijativama za ublažavanje duga odobrenim na međunarodnoj razini u korist AKP zemalja. Zajednica se nadalje obvezuje ispitati kako se dugoročno ostali resursi Zajednice mogu mobilizirati kao potpora za međunarodno dogovorene inicijative za ublažavanje duga.

▼ B

2. Na zahtjev države AKP-a, Zajednica može odobriti:

- (a) pomoć za istraživanje i pronalaženje praktičnih rješenja zaduženosti, uključujući domaći dug, probleme otplate duga i probleme s bilancom plaćanja;
- (b) osposobljavanje za upravljanje dugom i za međunarodne financijske pregovore, kao i potporu radionicama za izobrazbu, tečajevima i seminarima na tim područjima; i
- (c) pomoć za razvoj fleksibilnih tehnika i instrumenata za upravljanje dugom.

3. Radi doprinosa otplaćivanju duga koji je nastao od zajmova iz vlastitih sredstava Banke, posebnih zajmova i rizičnog kapitala, države AKP-a mogu, u skladu s dogovorima sklopljenima s Komisijom na temelju svakog pojedinog slučaja, za takvo otplaćivanje koristiti raspoložive strane valute iz ovog Sporazuma, kako i kada otplata duga dođe na naplatu te do visine potrebne za plaćanje u nacionalnoj valuti.

4. S obzirom na ozbiljnost problema međunarodnog duga i njegovog utjecaja na gospodarski rast, stranke izjavljuju svoju spremnost za nastavak razmjene gledišta, u kontekstu međunarodnih rasprava, o općem problemu duga te ne dovodeći u pitanje posebne rasprave koje se odvijaju u relevantnim forumima.

*Članak 67.***Potpota strukturnoj pomoći****▼ M10**

1. Višegodišnji financijski okvir suradnje na temelju ovog Sporazuma osigurava potporu za makroekonomske i sektorske reforme koje provode države AKP-a. U ovom okviru stranke osiguravaju gospodarski ostvarivu i socijalno i politički podnošljivu prilagodbu. Potpora se daje u kontekstu zajedničke ocjene Zajednice i države AKP-a o mjerama reforme koje se poduzimaju ili razmatraju na makroekonomskoj ili sektorskoj razini te dopušta cjelovitu ocjenu napora reforme. U mjeri u kojoj je to moguće zajednička ocjena daje se na temelju dogovora specifičnih za zemlju i potpore koja se nadzire na temelju postignutih rezultata. Brza isplata važna je stavka programa potpora.

▼ B

2. Države AKP-a i Zajednica priznaju potrebu poticanja programâ reforme na regionalnoj razini, osiguravajući da se u pripremi i izvedbi nacionalnih programa vodi računa o regionalnim aktivnostima koje imaju utjecaj na nacionalni razvoj. S tom namjerom potpora strukturnoj pomoći također nastoji:

- (a) od početka dijagnoze, ugraditi mjere za poticanje regionalne integracije i voditi računa o posljedicama prekogranične prilagodbe;

▼B

- (b) pružiti potporu usklađivanju i koordinaciji makroekonomskih i sektorskih politika, uključujući fiskalna i carinska područja, kako bi se ispunio dvostruki cilj regionalne integracije i strukturne reforme na nacionalnoj razini; te
- (c) voditi računa o učincima neto prijelaznih troškova regionalne integracije na proračunski prihod i platnu bilancu, bilo kroz opće programe uvoza, bilo kroz proračunsku potporu.

3. Države AKP-a koje provode ili razmišljaju o reformi na makroekonomskoj ili sektorskoj razini smatrat će se podobnima za dobivanje pomoći strukturnoj prilagodbi, uzimajući u obzir regionalni kontekst, njihovu učinkovitost i vjerojatan učinak na gospodarsku, društvenu i političku dimenziju razvoja te postojeće gospodarske i društvene teškoće.

4. Države AKP-a koje provode programe reforme koje priznaju i podupiru barem glavni višestrani donatori ili koji su dogovoreni s takvim donatorima, no koji ih nužno ne financiraju, smatraju se kao da su automatski ispunile uvjete za pomoć prilagodbi.

5. Potpora strukturalnoj pomoći pokreće se na fleksibilan način i u obliku sektorskih i općih programa uvoza ili proračunske potpore.

6. Priprema, procjena i financiranje potpore strukturalnoj pomoći odvija se prema odredbama o postupcima provedbe iz ovog Sporazuma, s obzirom na značajku brze isplate programa strukturne prilagodbe. Retroaktivno financiranje ograničenog dijela uvoza porijeklom iz država AKP-a i EU-a može biti dozvoljeno na temelju svakog pojedinog slučaja.

7. Provedba svakog programa potpore osigurava najširu i najtransparentniju moguću pogodnost gospodarskih subjekata iz država AKP-a za pristup sredstvima programa te usklađenost postupaka nabave s upravnim i trgovačkim praksama u dotičnim državama, osiguravajući najbolji mogući omjer cijene i kvalitete uvozne robe i potrebnu dosljednost s međunarodno postignutim napretkom u usklađivanju postupaka potpore strukturne prilagodbe.

▼M10

POGLAVLJE 3.

Potpora u slučaju egzogenih šokova*Članak 68.*

1. Stranke uviđaju da makroekonomska nestabilnost zbog egzogenih šokova može nepovoljno utjecati na razvoj država AKP-a i ugroziti realizaciju njihovih razvojnih zahtjeva. Iz tog se razloga uspostavlja sustav dodatne potpore da bi se ublažili kratkoročni nepovoljni učinci zbog egzogenih šokova, uključujući utjecaj na prihode od izvoza, u sklopu višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog Sporazuma.

▼ M10

2. Svrha potpore jest zaštita socioekonomskih reformi i politike koji bi mogli biti pod nepovoljnim utjecajem zbog pada u prihodima te otklanjanje kratkoročnih nepovoljnih utjecaja tih šokova.

3. Ekstremna ovisnost gospodarstava država AKP-a o izvozu, posebno u poljoprivrednom i rudarskom sektoru, uzima se u obzir u izdvajanju resursa. U ovom kontekstu najnerazvijenije AKP zemlje, AKP zemlje bez izlaza na more i otočne AKP zemlje, kao i AKP zemlje nakon sukoba i nakon prirodnih katastrofa uživaju povoljniji tretman.

4. Dodatni resursi osiguravaju se u skladu s posebnim modalitetima mehanizma potpore iz Priloga II. o Uvjetima financiranja.

5. Zajednica također osigurava potporu za tržišne sheme osiguranja koje su osmišljene za države AKP-a koje traže zaštitu od kratkoročnog utjecaja egzogenih šokova.

▼ B

POGLAVLJE 4.

Potpore sektorskim politikama*Članak 69.*

1. Suradnja raznim instrumentima i načinima predviđenima ovim Sporazumom podupire:

- (a) društvene i gospodarske sektorske politike i reforme;
- (b) mjere za povećanje aktivnosti proizvodnog sektora i izvozne konkurentnosti;
- (c) mjere za širenje usluga društvenog sektora;
- (d) tematska i interdisciplinarna pitanja.

2. Ova se potpora prema potrebi pruža putem:

- (a) sektorskih programa;
- (b) proračunske pomoći;
- (c) ulaganja;
- (d) oporavka;
- (e) osposobljavanja;
- (f) tehničke pomoći; i
- (g) institucionalne potpore.

POGLAVLJE 5.

Mikroprojekti i decentralizirana suradnja*Članak 70.*

Kako bi se odgovorilo na potrebe lokalnih zajednica u vezi s razvojem i potaklo sve nositelje decentralizirane suradnje koji su u položaju doprinijeti autonomnom razvoju država AKP-a da predlože i provode inicijative, suradnja podupire takve razvojne aktivnosti, u okviru utvrđenom pravilima i nacionalnom zakonodavstvu tih država AKP-a i odredaba indikativnog programa. U tom kontekstu suradnja podupire:

▼B

- (a) mikroprojekte na lokalnoj razini koji imaju gospodarski i socijalni učinak na život ljudi, odgovaraju na izražene i zapažene potrebe, a pokrenuti su na inicijativu te uz aktivno sudjelovanje lokalne zajednice koja ima koristi od njih; i
- (b) decentraliziranu suradnju, posebno tamo gdje takve aktivnosti spajaju napore i sredstva decentraliziranih nositelja iz država AKP-a i njihovih pandana iz Zajednice. Ovaj oblik suradnje omogućuje pokretanje sposobnosti, inovativnih načina djelovanja te sredstava decentraliziranih nositelja u svrhu razvoja države AKP-a.

Članak 71.

1. Mikroprojekti i decentralizirana suradnja mogu se podupirati iz financijskih izvora iz Sporazuma. Projekti ili programi iz ovog oblika suradnje mogu ili ne moraju biti povezani s programima u sektorima na koje su usredotočeni indikativni programi, ali mogu predstavljati način postizanja konkretnih ciljeva indikativnog programa ili rezultata inicijativa lokalnih zajednica ili decentraliziranih nositelja.

2. Fond doprinosi financiranju mikroprojekata i decentralizirane suradnje, u kojem slučaju doprinos u pravilu ne prelazi tri četvrtine ukupnog troška svakog projekta i ne smije prelaziti ograničenje postavljeno u indikativnom programu. Ostatak sredstava osiguravaju:

- (a) pojedina lokalna zajednica u slučaju mikroprojekata (bilo vrstom, bilo oblikom usluga ili gotovine te prilagođeno njezinom kapacitetu za doprinos);
- (b) nositelji decentralizirane suradnje, pod uvjetom da financijski, tehnički, materijalni i ostali izvori koje takvi agenti donesu, u pravilu nisu manji od 25 % predviđenih troškova projekta/programa; i
- (c) iznimno dotična država AKP-a, bilo u obliku financijskog doprinosa, bilo kroz korištenje javne opreme ili pružanjem usluga.

3. Na projekte i programe financirane u okviru mikroprojekata ili decentralizirane suradnje primjenjuju se postupci utvrđeni ovim Sporazumom, posebno oni iz višegodišnjih programa.

▼M10

POGLAVLJE 6.

Humanitarna pomoć, pomoć za krizne situacije i pomoć nakon kriznih situacija*Članak 72.***Opće načelo**

1. Humanitarna pomoć, pomoć za krizne situacije i pomoć nakon kriznih situacija osigurava se u kriznim situacijama. Cilj humanitarne pomoći i pomoći za krizne situacije jest osigurati i sačuvati ljudske

▼ M10

živote i spriječiti i olakšati ljudsku patnju kadgod je to potrebno. Cilj pomoći nakon kriznih situacija jest sanacija i povezivanje kratkoročne pomoći s dugoročnijim programima razvoja.

2. Krizne situacije, uključujući dugoročnu strukturalnu nestabilnost ili osjetljivost jesu situacije koje predstavljaju prijetnju za zakon i red ili sigurnost osoba te kada postoji prijetnja od eskalacije u oružani sukob ili destabilizaciju zemlje. Krizne situacije mogu također biti posljedica prirodnih katastrofa, kriza čiji je uzrok čovjek, kao što su ratovi i ostali sukobi ili izvanredne okolnosti sa sličnim učinkom, povezane između ostalog s klimatskim promjenama, propadanjem okoliša, pristupom energetske i prirodnim resursima ili ekstremnim siromaštvom.

3. Humanitarna pomoć, pomoć za krizne situacije i pomoć nakon kriznih situacija postoji sve dok za žrtve postoji potreba da se rješavaju potrebe koje proizlaze iz ovih situacija te na taj način povezuje pomoć, sanaciju i razvoj.

4. Humanitarna pomoć daje se isključivo sukladno potrebama i interesima žrtava krizne situacije i u skladu s načelima međunarodnog humanitarnog prava i u skladu s načelima humanosti, neutralnosti, nepristranosti i neovisnosti. Posebno ne postoji diskriminacija žrtava s osnova rase, etničkog podrijetla, religije, spola, dobi, nacionalnosti ili političke pripadnosti te se garantira slobodan pristup žrtvama i zaštita žrtava, kao i sigurnost humanitarnog osoblja i opreme.

5. Humanitarna pomoć, pomoć za krizne situacije i pomoć nakon kriznih situacija financira se iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje iz ovog Sporazuma kada se pomoć ne može financirati iz proračuna Unije. Humanitarna pomoć, pomoć za krizne situacije i pomoć nakon kriznih situacija provodi se zajedno i u suradnji s nastojanjima država članica te u skladu s najboljom praksom za učinkovitost pomoći.

*Članak 72.a***Cilj**

1. Cilj humanitarne pomoći i pomoći za krizne situacije jest:

- (a) zaštita ljudskih života u krizama i situacijama koje slijede neposredno nakon kriza;
- (b) doprinos financiranju i isporukama humanitarne pomoći te izravnom pristupu pomoći za namjeravane korisnike svim raspoloživim logističkim sredstvima;
- (c) realizacija kratkoročne sanacije i obnove čime se omogućava žrtvama da iskoriste prednosti minimuma socioekonomske integracije i da se što je prije moguće stvore uvjeti za ponovno pokretanje razvoja na temelju dugoročnih ciljeva AKP zemalja i regija;

▼ **M10**

(d) rješavanje potreba koje proizlaze iz raseljenosti osoba (izbjeglice, prognanici i povratnici) nakon prirodnih katastrofa ili katastrofa čiji je uzrok čovjek da bi se riješile, kroz što je duži mogući rok, sve potrebe izbjeglica i prognanika (gdje god da se nalaze) i omogućilo postupanje za njihovu dobrovoljnu repatrijaciju i reintegraciju u zemlji podrijetla; i

(e) pomoć državama AKP-a ili regijama da stvore mehanizme za kratkoročno sprečavanje katastrofa i stanje pripravnosti, uključujući predviđanje i rano obavješćivanje, s ciljem smanjenja posljedica katastrofa.

2. Pomoć se može davati državama AKP-a ili regijama koje primaju izbjeglice ili povratnike da bi se riješile akutne potrebe koje nisu pokrivene hitnom pomoći.

3. Cilj pomoći nakon kriznih situacija jest fizička i društvena sanacija posljedica krize te se može poduzimati tako da se vežu kratkoročna pomoć i sanacija i relevantni dugoročni programi razvoja financirani iz nacionalnih, regionalnih indikativnih programa ili programa unutar AKP-a. Takva je pomoć potrebna za prijelaz s faze hitne pomoći na fazu razvoja čime se promiče socioekonomska reintegracija ugroženih dijelova stanovništva te se u što je većoj mjeri uklanjanju uzroci krize i jačaju ustanove i aktivna uloga lokalnih i nacionalnih dionika u formulaciji politike održivog razvoja za odnosnu zemlju AKP-a.

4. Gdje je to prikladno, mehanizmi kratkoročne prevencije i pripravnosti za katastrofe iz stavka 1. točke (e) koordiniraju se s ostalim postojećim mehanizmima prevencije i pripravnosti za katastrofe.

Razvoj i jačanje nacionalnih, regionalnih mehanizama i mehanizama AKP-a za smanjenje i upravljanje rizicima od katastrofa pomaže državama AKP-a da izgrađuju svoju otpornost na učinke katastrofa. Sve povezane aktivnosti mogu se provoditi u suradnji s regionalnim i međunarodnim organizacijama i programima koji imaju dokazano zabilježeno smanjenje rizika od katastrofa.

*Članak 73.***Provedba**

1. Pomoć se poduzima na zahtjev AKP zemlje ili regije koja je pogođena krizom ili na inicijativu Komisije te na savjet međunarodnih organizacija ili lokalnih ili međunarodnih nedržavnih organizacija.

2. Zajednica će poduzeti odgovarajuće korake da omogući brzu akciju koja je neophodna za realizaciju neposrednih potreba za koje je potrebna pomoć. Pomoć se realizira i provodi kroz postupke koji omogućavaju brzo, fleksibilno i učinkovito postupanje

3. S obzirom na razvojnu prirodu pomoći koja se pruža u skladu s ovim poglavljem, pomoć se može iznimno koristiti zajedno s indikativnim programom na zahtjev države ili regije.

POGLAVLJE 7.

Ulaganje i potpora razvoju privatnog sektora*Članak 74.*

Suradnja kroz financijsku i tehničku pomoć podupire politike i strategije za ulaganje i razvoj privatnog sektora kao što je utvrđeno ovim Sporazumom.

*Članak 75.***Promicanje ulaganja**

Države AKP-a, Zajednica i njezine države članice, u opsegu svojih pojedinačnih nadležnosti, pridajući važnost privatnom ulaganju u promicanju njihove razvojne suradnje i priznavajući potrebu za poduzimanjem koraka za promicanje takvog ulaganja:

- (a) provode mjere za poticanje sudjelovanja u njihovim razvojnim naporima privatnih ulagača koji se pridržavaju ciljeva i prioriteta razvojne suradnje između država AKP-a i EU-a te odgovarajućeg zakonodavstva svojih država;
- (b) poduzimaju mjere i radnje koje pomažu stvaranju i održavanju predvidljivog i sigurnog ozračja za ulaganje te ulaze u pregovore o sporazumima koji će to ozračje poboljšati;
- (c) potiču privatni sektor EU-a na ulaganje i pružaju konkretnu pomoć njegovim poduzetnicima u državama AKP-a u okviru zajedničke poslovne suradnje i partnerstva;
- (d) omogućuju stvaranje partnerstava i zajedničkih ulaganja poticanjem sufinanciranja;
- (e) sponzoriraju forume o sektorskom ulaganju za promicanje partnerstava i vanjskih ulaganja;
- (f) podupiru napore država AKP-a u privlačenju financiranja, s posebnim naglaskom na privatno financiranje, ulaganja u infrastrukturu te prihoda kojima se stvara infrastruktura od presudne važnosti za privatni sektor;
- (g) podupiru jačanje sposobnosti domaćih agencija za promicanje ulaganja te institucija uključenih u promicanje i olakšavanje stranih ulaganja;
- (h) pružaju informacije o mogućnostima za ulaganje i uvjetima poslovanja u državama AKP-a; i
- (i) promiču poslovni dijalog, suradnju i partnerstva privatnog sektora na nacionalnoj i regionalnoj razini te na razini država AKP-a i EU-a, posebno kroz poslovni forum privatnog sektora na razini država AKP-a i EU-a. Potpora djelovanju poslovnog foruma privatnog sektora na razini država AKP-a i EU-a pruža se u provedbi sljedećih ciljeva:
 - i. omogućiti dijalog unutar privatnog sektora država AKP-a i EU-a te između privatnog sektora država AKP-a i EU-a i tijela ustanovljenima u skladu sa Sporazumom;

▼B

- ii. analizirati i relevantnim tijelima periodično pružati informacije o čitavom nizu pitanja koja se tiču odnosa između privatnih sektora država AKP-a i EU-a u kontekstu Sporazuma ili, općenitije, o gospodarskim odnosima Zajednice i država AKP-a; i
- iii. analizirati i relevantnim tijelima periodično pružati informacije o konkretnim problemima sektorske prirode u vezi s, među ostalim, granama proizvodnje ili tipovima proizvoda na regionalnoj i subregionalnoj razini.

*Članak 76.***Potpora i financiranje ulaganja**

1. Suradnja osigurava dugoročna financijska sredstva, uključujući rizični kapital, kako bi pomogla promicanju rasta u privatnom sektoru i pomogla u tu svrhu pokrenuti domaći i strani kapital. S tim ciljem suradnja posebno osigurava:

- (a) potpore za financijsku i tehničku podršku reformama politike, razvoju ljudskog potencijala, jačanju sposobnosti institucija ili drugim oblicima institucionalne potpore u vezi s konkretnim ulaganjem, mjerama za povećanje konkurentnosti poduzeća i jačanje kapaciteta privatnih financijskih i nefinancijskih posrednika, omogućavanjem i promicanjem ulaganja te aktivnostima za povećanje konkurentnosti;
- (b) savjetodavne i konzultantske usluge za pomoć pri stvaranju ozračja prijemljivog za ulaganje i baze informacija za usmjeravanje i poticanje tijeka kapitala;
- (c) rizični kapital za ulaganje u vlastita sredstva ili kvazi kapital, jamstva za potporu domaćim i stranim privatnim ulaganjima te zajmove ili kreditne linije pod uvjetima utvrđenima u Dodatku II. o uvjetima financiranja ovog Sporazuma; i

▼M10

- (d) zajmovi iz vlastitih resursa banke i investicijske ustanove, čiji su uvjeti navedeni u Prilogu II. ovog Sporazuma. Zajmovi se također mogu koristiti za financiranje javnog ulaganja u osnovnu infrastrukturu.

▼B

2. Zajmovi iz vlastitih sredstava Banke dodjeljuju se u skladu s njezinim statutom i pod uvjetima utvrđenima u Dodatku II. ovom Sporazumu.

*Članak 77.***U l a g a č k a j a m s t v a**

1. Ulagačka jamstva sve su važnije oruđe razvojnog financiranja pošto doprinose smanjenju rizika projekta te poticanju tokova privatnog kapitala. Suradnja će stoga osigurati sve veću dostupnost i korištenje osiguranja rizika kao mehanizam ublažavanja rizika radi poticanja povjerenja ulagača u države AKP-a.

▼B

2. Suradnja nudi jamstva i pomaže s jamstvenim fondovima koji pokrivaju rizik kvalificiranog ulaganja. Konkretno, suradnja pruža potporu:

- (a) programima reosiguranja koji pokrivaju neposredna strana ulaganja pogodnih ulagača; protiv pravnih nesigurnosti i velikih rizika od izvlaštenja, ograničenja prijenosa stranih valuta, rata i građanskih nemira te kršenja ugovora. Ulagачi mogu projekte osigurati protiv bilo koje kombinacije ovih četiriju vrste rizika.
- (b) programima jamstava koji pokrivaju rizik u obliku djelomičnih jamstava za financiranje dugom. Na raspolaganju su djelomični rizik i djelomično jamstvo za kredit; te
- (c) nacionalnim i regionalnim jamstvenim fondovima, posebno onima koji obuhvaćaju domaće financijske institucije ili ulagače za poticanje razvoja financijskog sektora.

3. Suradnja također pruža potporu jačanju sposobnosti, institucionalnoj potpori i sudjelovanju u temeljnom financiranju nacionalnih i/ili regionalnih inicijativa za smanjenje poslovnog rizika za ulagače (među ostalim, jamstveni fondovi, regulatorna tijela, arbitražni mehanizmi i sustavi sudova za zaštitu ulaganja koja poboljšavaju sustave kreditiranja izvoza).

4. Suradnja takvu potporu pruža na temelju dopunske i dodane vrijednosti u odnosu na privatne i/ili javne inicijative te, kada god je to izvedivo, u partnerstvu s privatnim i ostalim javnim organizacijama. Države AKP-a i EU-a će u okviru Odbora AKP-a i EU-a za suradnju u financiranju razvoja zajednički proučiti prijedlog za osnivanje jamstvene agencije država AKP-a i EU-a za pružanje i vođenje programa ulagačkih jamstava.

Članak 78.

Zaštita ulaganja

1. Države AKP-a te Zajednica i njezine države članice, u opsegu svojih pojedinačnih nadležnosti, potvrđuju potrebu za promicanje i zaštitu ulaganja bilo koje stranke na svojem području te u tom kontekstu potvrđuju važnost sklapanja sporazuma o promicanju i zaštiti ulaganja koji su njihovom zajedničkom interesu te koji također mogu pružiti temelj za programe osiguranja i jamstva.

2. Radi poticanja europskog ulaganja u razvojne projekte od posebne važnosti državama AKP-a i koje te države promiču, Zajednica i države članice, s jedne strane, te države AKP-a, s druge strane, mogu također sklopiti sporazume koji se odnose na konkretne projekte od zajedničkog interesa gdje zajednica i europska poduzeća doprinose njihovom financiranju.

3. Stranke su također suglasne, unutar sporazumâ o gospodarskom partnerstvu i poštujući pojedinačne nadležnosti Zajednice i njezinih država članica, uvesti opća načela o zaštiti i promicanju ulaganja koja će potvrditi nabolje rezultate usuglašene na nadležnim međunarodnim forumima ili dvostrano.

GLAVA III. TEHNIČKA SURADNJA

Članak 79.

1. Tehnička suradnja pomaže državama AKP-a u razvoju nacionalnih i regionalnih izvora radne snage, održivom razvoju institucija neopodnih za uspjeh razvoja, uključujući, među ostalim, jačanje konzultantskih poduzeća i organizacija u državama AKP-a, kao i dogovore o razmjeni konzultanata između tih poduzeća iz država AKP-a i EU-a.

2. Nadalje, tehnička suradnja mora biti ekonomična i relevantna potrebi kojoj je namijenjena te također davati prednost prijenosu znanja i iskustva i povećanju nacionalnih i regionalnih nadležnosti. Tehnička suradnja doprinosi postizanju ciljeva projekata i programa, uključujući napore za jačanje upravljačke sposobnosti nacionalnih i regionalnih službenika s ovlastima. Tehnička pomoć:

- (a) ovisi o potražnji te je stoga raspoloživa jedino na zahtjev pojedine države ili država AKP-a i prilagođava se potrebama primatelja;
- (b) dopunjuje i podupire napore država AKP-a u utvrđivanju njihovih vlastitih zahtjeva;
- (c) nadzire se i prati kako bi se zajamčila učinkovitost;
- (d) potiče sudjelovanje stručnjaka iz država AKP-a, konzultantskih poduzeća i istraživačkih institucija u ugovorima koje financira Fond te utvrđuje načine zapošljavanja nacionalnog i regionalnog osoblja na projektima Fonda;
- (e) potiče upućivanje nacionalnih kadrova iz država AKP-a kao konzultanata u neku instituciju u njihovoj državi ili u susjednu državu ili u regionalnu organizaciju;
- (f) teži razvijanju znanja o ograničenjima i potencijalu radne snage na nacionalnoj i regionalnoj razini i uspostavi registra stručnjaka iz država AKP-a, konzultanata i konzultantskih poduzeća prikladnih za zapošljavanje na projektima i programima koje financira Fond;
- (g) podupire tehničku suradnju unutar država AKP-a radi promicanja razmjene tehničke pomoći te upravljačkog i stručnog znanja između država AKP-a;
- (h) razvoju programa djelovanja za dugoročno jačanje institucija i razvoj osoblja kao sastavnom dijelu planiranja projekata i programa, vodeći računa o financijskim potrebama;
- (i) podupire dogovore o jačanju sposobnosti država AKP-a u svrhu jačanja vlastitog stručnog znanja; i
- (j) pridaje posebnu pozornost razvoju sposobnosti država AKP-a u planiranju, provedbi i ocjenjivanju projekata, kao i u upravljanju proračunom.

▼B

3. Tehnička se pomoć može pružiti u svim područjima suradnje i u okvirima primjene ovog Sporazuma. Obuhvaćene radnje trebaju biti raznolike po opsegu i prirodi te prilagođene kako bi se udovoljilo potrebama država AKP-a.

4. Tehnička pomoć može biti konkretne ili opće prirode. Odbor AKP-a i EU-a za suradnju u financiranju razvoja utvrđuje smjernice za provedbu tehničke suradnje.

Članak 80.

Kako bi se okrenuo odljev mozgova iz država AKP-a, Zajednica pomaže državama AKP-a koje to zatraže da odgovarajućim poticajima omogućuje osposobljenim državljanima država AKP-a s boravištem u razvijenim državama povratak u domovinu.

GLAVA IV.

POSTUPCI I SUSTAVI UPRAVLJANJA*Članak 81.***Postupci**

Postupci upravljanja transparentni su, lako se primjenjuju i omogućuju decentralizaciju zadaća i odgovornosti. Provedba suradnje između država AKP-a i EU-a otvorena je nedržavnim nositeljima na područjima koja ih se tiču. Detaljne proceduralne odredbe za programiranje, pripremu, provedbu i upravljanje financijskom i tehničkom suradnjom utvrđeni su Dodatkom IV. o Postupcima za provedbu i upravljanje. Vijeće ministara može na temelju preporuke Odbora AKP-a i EU-a za suradnju u financiranju razvoja te odredbe preispitati, revidirati te izmijeniti.

*Članak 82.***Izvršni nositelji**

Za provedbu financijske i tehničke suradnje utvrđene ovim Sporazumom određuju se izvršni nositelji. Detaljne odredbe o odgovornostima izvršnih nositelja utvrđeni su u Dodatku IV. o Postupcima za provedbu i upravljanje.

*Članak 83.***Odbor AKP-a i EU-a za suradnju u financiranju razvoja**

1. Vijeće ministara najmanje jednom godišnje ispituje postizu li se ciljevi suradnje u financiranju razvoja te ispituje opće i konkretne probleme koji nastaju provedbom te suradnje. Radi toga, u okviru Vijeća ministara ustanovljuje se Odbor AKP-a i EU-a za suradnju u financiranju razvoja, u daljnjem tekstu „Odbor AKP-EU”.

▼B

2. Odbor AKP-EU, među ostalim:
 - (a) osigurava cjelokupno postizanje ciljeva i načela suradnje u financiranju razvoja i utvrđuje opće smjernice njihove učinkovite i pravovremene provedbe;
 - (b) razmatra probleme koji proizlaze iz provedbe razvojne suradnje te predlaže odgovarajuće mjere;
 - (c) pregledava dodatke Sporazumu kako bi se osigurala njihova stalna relevantnost te Vijeću ministara predlaže odobrenje odgovarajućih izmjena; i
 - (d) razmatra aktivnosti uvedene u okviru Sporazuma za postizanje ciljeva promicanja razvoja i ulaganja privatnog sektora te ulagačke aktivnosti.
3. Odbor AKP-EU, koji se sastaje svakog tromjesečja, sastavljen je, na temelju pariteta, od predstavnika država AKP-a i Zajednice ili njihovih ovlaštenih zastupnika. Kad god to jedna od stranaka zatraži, sastaje se na razini ministara, a najmanje jednom godišnje.
4. Vijeće ministara utvrđuje poslovnik Odbora AKP- EU, posebno uvjete predstavljanja i broj članova Odbora, detaljne postupke za njihovo vijećanje i uvjete za predsjedanje.
5. Odbor AKP- EU može sazvati sastanke stručnjaka kako bi razmotrili uzroke bilo kojih poteškoća ili uskih grla koji mogu priječiti učinkovitu provedbu razvojne suradnje. Ti stručnjaci Odboru preporučuju moguće načine otklanjanja takvih poteškoća ili uskih grla.

DIO 5.

OPĆE ODREDBE ZA NAJMANJE RAZVIJENE DRŽAVE AKP-a, DRŽAVE AKP-a BEZ IZLAZA NA MORE I OTOČNE DRŽAVE AKP-a

POGLAVLJE 1.

Opće odredbe*Članak 84.*

1. Kako bi najmanje razvijene države AKP-a, države AKP-a bez izlaza na more i otočne države AKP-a u potpunosti mogle iskoristiti mogućnosti koje Sporazum nudi za ubrzanje njihovog razvoja, suradnja osigurava poseban tretman za najmanje razvijene države AKP-a te vodi računa o ranjivosti država AKP-a bez izlaza na more i otočnih država AKP-a. Također će u obzir uzeti potrebe država u situacijama nakon sukoba.
2. Neovisno o konkretnim mjerama i odredbama za najmanje razvijene države, države bez izlaza na more i otočne države u različitim poglavljima Sporazuma, posebna se pozornost u odnosu na te skupine, kao i na države u poslijeratnom razdoblju posvećuje:

▼B

- (a) jačanju regionalne suradnje;
- (b) prometnoj i komunikacijskoj infrastrukturi;
- (c) učinkovitom iskorištavanju morskih izvora i prodaji tako proizvedenih proizvoda te, u slučaju država bez izlaza na more, kopnenom ribarstvu;
- (d) strukturnoj prilagodbi gdje se vodi računa o stupnju razvoja tih država i jednako tako, u fazi provedbe, socijalnoj dimenziji prilagodbe; te
- (e) provedbi strategija opskrbe hranom i integriranih programa razvoja.

POGLAVLJE 2.

Najmanje razvijene države AKP-a*Članak 85.*

1. S najmanje razvijenim državama AKP-a posebno se postupa kako bi im se omogućilo prevladavanje ozbiljnih gospodarskih i društvenih poteškoća koje ometaju njihov razvoj i ubrzanje njihovog razvoja.

2. Popis najmanje razvijenih država nalazi se u Dodatku VI. On može biti izmijenjen odlukom Vijeća ministara:

- (a) ako treća zemlja u usporedivom položaju pristupi ovom Sporazumu;
i
- (b) ako gospodarska situacija u državi AKP-a znatno i trajno promijeni do te mjere da je treba uključiti u kategoriju najmanje razvijenih država ili ako uključenost u tu kategoriju više nije opravdana.

Članak 86.

Odredbe usvojene u odnosu na najmanje razvijene države AKP-a sadržane se u sljedećim člancima: 2., 29., 32., 35., 37., 56., 68., 84., 85.

POGLAVLJE 3.

Države AKP-a bez izlaza na more*Članak 87.*

1. Kako bi im se omogućilo da ubrzaju svoj razvoj, utvrđuju se posebne odredbe i mjere za potporu državama AKP-a bez izlaza na more u njihovim naporima za prevladavanje zemljopisnih poteškoća i ostalih zapreka koje koče njihov razvoj.

2. Popis najmanje razvijenih država AKP-a nalazi se u Dodatku VI. On može biti izmijenjen odlukom Vijeća ministara ako treća zemlja u usporedivom položaju pristupi ovom Sporazumu.

▼B*Članak 88.*

Odredbe usvojene u odnosu na države AKP-a bez izlaza na more sadržane se u sljedećim člancima: 2., 32., 35., 56., 68., 84., 87.

POGLAVLJE 4.

Otočne države AKP-a*Članak 89.***▼M4**

1. Posebne mjere provode se radi podržavanja otočnih država AKP-a u njihovim nastojanjima da zaustave i ponište svoju sve veću ranjivost uzrokovanu novim i ozbiljnim gospodarskim, društvenim i ekološkim izazovima. Te mjere imaju za cilj unaprijediti provedbu prioriteta vezanih uz održivi razvoj u malim otočnim državama u razvoju, uz istodobno poticanje usklađenog pristupa njihovom gospodarskom ratu i ljudskom razvoju.

▼B

2. Popis otočnih država AKP-a nalazi se u Dodatku VI. On može biti izmijenjen odlukom Vijeća ministara ako treća zemlja u usporedivom položaju pristupi ovom Sporazumu.

Članak 90.

Odredbe usvojene u odnosu na države AKP-a bez izlaza na more sadržane se u sljedećim člancima: 2., 32., 35., 56., 68., 84., 89.

DIO 6.

ZAVRŠNE ODREDBE*Članak 91.*

Sukob ovog Sporazuma s drugim međunarodnim ugovorima

Nijedan međunarodni ugovor, konvencija, sporazum ili dogovor bilo koje vrste između jedne ili više država članica Zajednice i jedne ili više država AKP-a ne može priječiti provedbu ovog Sporazuma.

*Članak 92.***Opseg područja primjene**

Podložno posebnim odredbama koje se tiču odnosa između država AKP-a i francuskih prekomorskih departmana koji su u njima utvrđeni, ovaj se Sporazum primjenjuje, s jedne strane, na područja u kojima se primjenjuje Ugovor o osnivanju Europske zajednice i prema uvjetima utvrđenima u tom Ugovoru te, s druge strane, na područja država AKP-a.

Članak 93.

Ratifikacija i stupanje na snagu

1. Ovaj Sporazum stranke potpisnice ratificiraju ili odobravaju u skladu s njihovim ustavnim pravilima i postupcima.

2. Instrumenti ratifikacije ili odobravanja ovog Sporazuma u slučaju država AKP-a deponiraju se u Glavnom tajništvu Vijeća Europske unije, a u slučaju Zajednice i njenih država članica u Glavnom tajništvu država AKP-a. Tajništva bez odgode obavještavaju države potpisnice i Zajednicu.

3. Ovaj Sporazum stupa na snagu prvoga dana drugog mjeseca koji slijedi danu polaganja instrumenata o ratifikaciji država članica i najmanje dvije trećine država AKP-a te instrumenta o odobrenju ovog Sporazuma od strane Zajednice.

4. Država potpisnica iz Skupine AKP-a koja nije dovršila postupke iz stavka 1. i 2. do dana stupanja na snagu ovog Sporazuma kao što je predviđeno stavkom 3., može to učiniti u roku od 12 mjeseci nakon tog datuma, ne dovodeći u pitanje odredbe iz stavka 6.

Na takve se države ovaj Sporazum primjenjuje od prvog dana drugog mjeseca koji slijedi dovršetku tih postupaka. Te države priznaju valjanost bilo koje mjere poduzete u provedbi Sporazuma nakon datuma njegovog stupanja na snagu.

5. Poslovnici zajedničkih institucija uspostavljenih ovim Sporazumom utvrđuju uvjete pod kojima predstavnici država potpisnica iz stavka 4. mogu prisustvovati u tim institucijama kao promatrači.

6. Vijeće ministara može odlučiti dodijeliti posebnu potporu državama AKP-a potpisnicama prethodnih konvencija između država AKP-a i EU-a koje, u nedostatku normalno uspostavljenih vladinih institucija, nisu bile u mogućnosti potpisati ili ratificirati ovaj Sporazum. Ova se potpora može odnositi na jačanje sposobnosti i na aktivnosti za gospodarski i društveni razvoj, posebno vodeći računa o potrebama najranjivijih dijelova stanovništva. U tom kontekstu, takve države moći će crpiti iz sredstava predviđenih u Dijelu 4. ovog Sporazuma o financijskoj i tehničkoj suradnji.

Iznimno od odredaba stavka 4., one države koje su potpisnice Sporazuma mogu dovršiti postupke ratifikacije u roku od dvanaest mjeseci od ponovne uspostave vladinih institucija.

Zainteresirane države koje nisu ni potpisale niti ratificirale Sporazum mogu mu pristupiti u skladu s postupkom za pristupanje utvrđenim u članku 94.

▼ B*Članak 94.***Pristupanje**

1. Bilo koji zahtjev za pristupanje ovom Sporazumu od strane nezavisne države čija su strukturna obilježja te gospodarska i društvena situacija usporediva s onima država AKP-a dostavlja se Vijeću ministara.

Ako Vijeće ministara zahtjev odobri, ta država pristupa Sporazumu polaganjem akta o pristupanju u Glavno tajništvo Vijeća Europske unije, koje ovjerenu presliku šalje Tajništvu država AKP-a i obavještava države članice. Vijeće ministara može utvrditi mjere izmjene i dopune koje su potrebne.

Ta država uživa ista prava i podložna je istim obvezama kao i države AKP-a. Njeno pristupanje ne može narušiti povlastice koje uživaju države AKP-a potpisnice ovog Sporazuma u skladu s odredbama o suradnji o financiranju razvoja. Vijeće ministara može utvrditi uvjete i posebne aranžmane pristupanja pojedinačne države u posebnom protokolu koji čini sastavni dio Sporazuma.

2. Vijeće ministara obavješćuje se o bilo kojem zahtjevu treće države da postane članicom gospodarske skupine država AKP-a.

3. Vijeće ministara obavješćuje se o bilo kojem zahtjevu treće zemlje da postane članicom Europske unije. Tijekom pregovora između Unije i države kandidatkinje, Zajednica državama AKP-a pruža sve relevantne informacije, a one pak svoja zanimanja prenose Zajednici kako bi ih ona u potpunosti mogla poštovati. Zajednica obavješćuje Tajništvo država AKP-a o bilo kojem pristupanju Europskoj uniji.

Bilo koja nova država članica Europske unije postaje strankom ovog Sporazuma od dana pristupanja na osnovi klauzule u tom smislu u aktu o pristupanju. Ako akt o pristupanju Uniji ne predviđa takvo automatsko pristupanje države članice ovom Sporazumu, ta mu država članica pristupa polaganjem akta o pristupanju u Glavno tajništvo Vijeća Europske unije, koje ovjerenu presliku šalje Tajništvu država AKP-a i obavještava države članice.

Stranke preispituju učinke pristupanja nove države članice ovom Sporazumu. Vijeće ministara može odlučiti o bilo kojim prijelaznim mjerama ili mjerama izmjene koje mogu biti potrebne.

*Članak 95.***Rok trajanja sporazuma i klauzula o reviziji**

1. Ovaj se sporazum sklapa za razdoblje od dvadeset godina, počevši od 1. ožujka 2000.

2. Financijski protokoli utvrđuju se za svako razdoblje od pet godina.

▼ M10

3. Zajednica i države članice, s jedne strane, i države AKP-a, s druge strane, dužne su obavijestiti drugu stranku ne kasnije od 12 mjeseci prije isteka svakog petogodišnjeg razdoblja o pregledu odredaba koji žele izvršiti s ciljem mogućih izmjena Sporazuma. Neovisno o ovom vremenskom ograničenju, ako jedna stranka želi pregledati odredbe Sporazuma druga stranka ima rok od dva mjeseca unutar kojeg može zatražiti produljenje pregleda u odnosu na druge odredbe vezane za one koje su bile predmet prvotnog zahtjeva.

▼ B

Deset mjeseci prije isteka ovog petogodišnjeg razdoblja, stranke započinju pregovore u svrhu ispitivanja bilo koje moguće izmjene odredbi koje su bile predmet obavijesti.

Članak 93. također se primjenjuje na učinjene izmjene.

Vijeće ministara donosi bilo koje prijelazne mjere koje su potrebne dok izmijenjene odredbe ne stupe na snagu.

4. Osamnaest mjeseci prije isteka cjelokupnog razdoblja Sporazuma, stranke započinju pregovore kako bi ispitale koje će odredbe nakon toga uređivati njihove odnose.

Vijeće ministara usvaja bilo koje prijelazne mjere koje su potrebne dok novi Sporazum ne stupi na snagu.

Članak 96.

Bitni elementi: postupci konzultacija i odgovarajuće mjere u vezi s ljudskim pravima, demokratskim načelima i vladavinom prava

1. U smislu ovog članka, izraz „stranka” odnosi se na Zajednicu i države članice Europske unije, s jedne strane, i na svaku državu AKP-a, s druge strane.

▼ M4

1.a Obje stranke suglasne su istražiti sve mogućnosti za dijalog u skladu s člankom 8., osim u posebno hitnim slučajevima, prije početka konzultacija iz stavka 2. točke (a) ovog članka.

▼ B

2. ► **M4** (a) Ako, usprkos političkom dijalogu o ključnim elementima kako je predviđeno u skladu s člankom 8. i stavkom 1.a ovog članka, stranka smatra da druga stranka nije ispunila obvezu koja proizlazi iz poštovanja ljudskih prava, demokratskih načela i vladavine prava iz članka 9. stavka 2., ona drugoj stranci i Vijeću ministara dostavlja, osim u posebno hitnim slučajevima, relevantne informacije koje su potrebne za temeljit pregled situacije s ciljem pronalaženja rješenja koje je prihvatljivo strankama. S tim ciljem, ona poziva drugu stranku da održe konzultacije usredotočene na mjere koje je predmetna stranka poduzela ili ih treba poduzeti radi ispravljanja situacije u skladu s Dodatkom VII.

▼B

Konzultacije se odvijaju na razini i u obliku koji se smatra najprikladnijim za pronalaženje rješenja.

Konzultacije započinju najkasnije 30 dana nakon poziva i nastavljaju se u razdoblju utvrđenom zajedničkim dogovorom, ovisno o prirodi i ozbiljnosti kršenja. Dijalog u skladu s postupkom konzultacija ni u kojem slučaju ne traje dulje od 120 dana.

Ako konzultacije ne dovedu do rješenja koje je prihvatljivo za obje stranke, ako se konzultacije odbiju ili u posebno hitnim slučajevima, moguće je poduzeti odgovarajuće mjere. Te mjere opozivaju se čim nestanu razlozi zbog kojih su poduzete. ◀

- (b) Izraz „posebno hitni slučajevi” odnosi se na iznimne slučajeve posebno ozbiljnog i očitog kršenja jednog od bitnih elemenata iz stavka 2., članka 9., a koje zahtijeva trenutnu reakciju.

Stranka koja pribjegne provedbi postupka za posebno hitne slučajeve, o tome, osim ako za to nema vremena, zasebno obavještava drugu stranku i Vijeće ministara.

- (c) „Odgovarajuće mjere” iz ovog članka mjere su poduzete u skladu s međunarodnim pravom i razmjerne su kršenju. U odabiru tih mjera, prioritet imaju one koje najmanje ometaju primjenu ovog sporazuma. Smatra se da obustavljanje predstavlja krajnju mjeru.

Ako se mjere poduzimaju u posebno hitnim slučajevima, o njima se bez odlaganja obavještava drugu stranku i Vijeće ministara. Na zahtjev stranke koje se to tiče, mogu biti sazvane konzultacije kako bi se temeljito ispitalo stanje te, ako je to moguće, pronašla rješenja. Te se konzultacije odvijaju u skladu s postupcima utvrđenima u drugom i trećem podstavku stavka (a).

Članak 97.

Postupci konzultacija i odgovarajuće mjere u vezi s korupcijom

1. Stranke smatraju da ako je Zajednica važan partner u smislu financijske potpore gospodarskim i sektorskim politikama i programima, ozbiljni slučajevi korupcije trebaju dovesti do konzultacija između stranaka.

▼M4

2. U takvim slučajevima bilo koja stranaka može pozvati drugu na konzultacije. Takve konzultacije započinju najkasnije 30 dana nakon poziva, a dijalog u skladu s postupkom konzultacija ne traje dulje od 120 dana.

▼B

3. Ako konzultacije ne dovedu do rješenja prihvatljivog objema strankama ili ako se konzultacije odbiju, stranke poduzimaju odgovarajuće mjere. U svakom slučaju, dužnost je stranke u slučaju kada se dese

▼B

ozbiljni slučajevi korupcije, poduzeti mjere potrebne za trenutačno popravljivanje stanja. Mjere koje poduzima bilo koja stranka moraju biti razmjerne ozbiljnosti stanja. U odabiru tih mjera, prioritet imaju one koje najmanje ometaju primjenu ovog sporazuma. Smatra se da obustavljanje predstavlja krajnju mjeru.

4. U smislu ovog članka, izraz „stranka” odnosi se na Zajednicu i države članice Europske unije, s jedne strane, i na svaku državu AKP-a, s druge strane.

*Članak 98.***Rješavanje sporova**

1. Bilo koji spor nastao tumačenjem ili primjenom ovog Sporazuma između jedne ili više država članica ili Zajednice, s jedne strane, i jedne ili više država AKP-a, s druge strane, iznosi se Vijeću ministara.

Između sastanaka Vijeća ministara, takvi se sporovi podnose Odboru veleposlanika.

2. (a) Ukoliko Vijeće ministara ne uspije riješiti spor, bilo koja stranka može zatražiti rješavanje spora arbitražom. U tu svrhu, svaka stranka imenuje po jednog arbitra u roku od trideset dana od zahtjeva za arbitražom. Propuste li to učiniti, svaka stranka može zamoliti glavnog tajnika Stalnog arbitražnog suda da imenuje drugog arbitra.
- (b) Dva imenovana arbitra u roku od trideset dana imenuju trećeg arbitra. Propuste li to učiniti, svaka stranka može zamoliti glavnog tajnika Stalnog arbitražnog suda da imenuje trećeg arbitra.
- (c) Ukoliko arbitri ne odluče drukčije, primjenjuju se postupci utvrđeni propisom o neobvezatnoj arbitraži Stalnog arbitražnog suda za međunarodne organizacije i države. Arbitri odluku donose većinom glasova u roku od tri mjeseca.
- (d) Svaka stranka u sporu obvezna je poduzeti mjere potrebne za izvršenje odluke arbitara.
- (e) Za provedbu ovog postupka, Zajednica i države članice smatraju se jednom strankom u sporu.

*Članak 99.***Klauzula o otkazu**

Zajednica i njene države članice mogu otkazati ovaj Sporazum u odnosu na bilo koju državu AKP-a i svaka država AKP-a u odnosu na Zajednicu i njene države članice po isteku šestomjesečnog otkaznog roka.

▼ M4*Članak 100.*

Status tekstova

Protokoli i dodaci ovom Sporazumu njegov su sastavni dio. Dodatke I.a, II., III., IV. i VI. Vijeće ministara može ponovno revidirati, pregledati i/ili izmijeniti na temelju preporuke Odbora AKP-EZ-a za suradnju u financiranju razvoja.

▼ M10

Ovaj Sporazum, sastavljen u dva primjerka na bugarskom, češkom, danskom, engleskom, estonskom, finskom, francuskom, grčkom, latvijskom, litavskom, nizozemskom, njemačkom, mađarskom, malteškom, poljskom, portugalskom, rumunjskom, slovačkom, slovenskom, španjolskom, švedskom i talijanskom jeziku, s tim da su svi tekstovi jednako vjerodostojni, deponira se u arhivi Općeg tajništva Vijeća Europske unije i Tajništva država AKP-a, a koji šalju ovjereni primjerak vladi svake države potpisnice.

▼B

Hecho en Cotonú, el veintitrés de junio del año dos mil.
 Udfærdiget i Cotonou den treogtyvende juni to tusind.
 Geschehen zu Cotonou am dreiundzwanzigsten Juni zweitausend.
 Έγινε στην Κοτονού, στις είκοσι τρεις Ιουνίου δύο χιλιάδες.
 Done at Cotonou on the twenty-third day of June in the year two thousand.
 Fait à Cotonou, le vingt-trois juin deux mille.
 Fatto a Cotonou, addì ventitré giugno duemila.
 Gedaan te Cotonou, de drieëntwintigste juni tweeduizend.
 Feito em Cotonu, em vinte e três de Junho de dois mil.
 Tehty Cotonoussa kahdentenäkymmenentenäkolmantena päivänä kesäkuuta vuonna kaksituhatta.
 Som skedde i Cotonou den tjugotredje juni tjugohundra.

Pour Sa Majesté le Roi des Belges
 Voor Zijne Majesteit de Koning der Belgen
 Für Seine Majestät den König der Belgier

Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.

Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijke Gewest.

Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

For Hendes Majestæt Danmarks Dronning
 Für den Präsidenten der Bundesrepublik Deutschland
 Για τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας
 Por Su Majestad el Rey de España
 Pour le Président de la République française
 Thar ceann Uachtarán na hÉireann
 For the President of Ireland
 Per il Presidente della Repubblica italiana
 Pour Son Altesse Royale le Grand-Duc de Luxembourg
 Voor Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden
 Für den Bundespräsidenten der Republik Österreich
 Pelo Presidente da República Portuguesa
 Suomen Tasavallan Presidentin puolesta
 För Republiken Finlands President
 På svenska regeringens vägnar
 For Her Majesty the Queen of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland
 Por la Comunidad Europea
 For Det Europæiske Fællesskab
 Für die Europäische Gemeinschaft
 Για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα
 For the European Community
 Pour la Communauté européenne
 Per la Comunità europea
 Voor de Europese Gemeenschap
 Pela Comunidade Europeia
 Euroopan yhteisön puolesta
 På Europeiska gemenskapens vägnar
 Pour le Président de la République d'Angola
 For Her Majesty the Queen of Antigua and Barbuda
 For the Head of State of the Commonwealth of the Bahamas
 For the Head of State of Barbados
 For the Government of Belize

▼B

Pour le Président de la République du Bénin
 For the President of the Republic of Botswana
 Pour le Président du Burkina Faso
 Pour le Président de la République du Burundi
 Pour le Président de la République du Cameroun
 Pour le Président de la République du Cap-Vert
 Pour le Président de la République Centrafricaine
 Pour le Président de la République Fédérale Islamique des Comores
 Pour le Président de la République démocratique du Congo
 Pour le Président de la République du Congo
 For the Government of the Cook Islands
 Pour le Président de la République de Côte d'Ivoire
 Pour le Président de la République de Djibouti
 For the Government of the Commonwealth of Dominica
 For the President of the Dominican Republic
 For the President of the State of Eritrea
 For the President of the Federal Republic of Ethiopia
 For the President of the Sovereign Democratic Republic of Fiji
 Pour le Président de la République gabonaise
 For the President and Head of State of the Republic of The Gambia
 For the President of the Republic of Ghana
 For Her Majesty the Queen of Grenada
 Pour le Président de la République de Guinée
 Pour le Président de la République de Guinée-Bissau
 Pour le Président de la République de Guinée équatoriale
 For the President of the Republic of Guyana
 Pour le Président de la République d'Haïti
 For the Head of State of Jamaica
 For the President of the Republic of Kenya
 For the President of the Republic of Kiribati
 For His Majesty the King of the Kingdom of Lesotho
 For the President of the Republic of Liberia
 Pour le Président de la République de Madagascar
 For the President of the Republic of Malawi
 Pour le Président de la République du Mali
 For the Government of the Republic of the Marshall Islands
 Pour le Président de la République Islamique de Mauritanie
 For the President of the Republic of Mauritius
 For the Government of the Federated States of Micronesia
 Pour le Président de la République du Mozambique
 For the President of the Republic of Namibia
 For the Government of the Republic of Nauru
 Pour le Président de la République du Niger
 For the President of the Federal Republic of Nigeria
 For the Government of Niue
 For the Government of the Republic of Palau
 For Her Majesty the Queen of the Independent State of Papua New Guinea
 Pour le Président de la République Rwandaise
 For Her Majesty the Queen of Saint Kitts and Nevis
 For Her Majesty the Queen of Saint Lucia
 For Her Majesty the Queen of Saint Vincent and the Grenadines
 For the Head of State of the Independent State of Samoa
 Pour le Président de la République démocratique de São Tomé et Príncipe
 Pour le Président de la République du Sénégal
 Pour le Président de la République des Seychelles
 For the President of the Republic of Sierra Leone
 For Her Majesty the Queen of the Solomon Islands
 For the President of the Republic of South Africa
 For the President of the Republic of the Sudan
 For the President of the Republic of Suriname
 For His Majesty the King of the Kingdom of Swaziland
 For the President of the United Republic of Tanzania
 Pour le Président de la République du Tchad
 Pour le Président de la République togolaise

▼B

For His Majesty King Taufa'ahau Tupou IV of Tonga
For the President of the Republic of Trinidad and Tobago
For Her Majesty the Queen of Tuvalu
For the President of the Republic of Uganda
For the Government of the Republic of Vanuatu
For the President of the Republic of Zambia
For the Government of the Republic of Zimbabwe

DODACI SPORAZUMU

SADRŽAJ

DODATAK I.: FINANCIJSKI PROTOKOL

DODATAK I.A: VIŠEGODIŠNJI FINANCIJSKI OKVIR SURADNJE U OKVIRU OVOG SPORAZUMA

ANNEX IB: MULTIANNUAL FINANCIAL FRAMEWORK FOR THE PERIOD 2008 TO 2013

ANNEX IC: MULTIANNUAL FINANCIAL FRAMEWORK FOR THE PERIOD 2014-2020

DODATAK II.: UVJETI FINANCIRANJA

- Poglavlje 1.: Financiranje ulaganja
- Poglavlje 2.: Posebna djelovanja
- Poglavlje 3.: Financiranje u slučaju kratkotrajnih fluktuacija u prihodima od izvoza
- Poglavlje 4.: Ostale odredbe
- Poglavlje 5.: Sporazumi o zaštiti ulaganja

DODATAK III.: INSTITUCIONALNA POTPORA

DODATAK IV.: PROVEDBA I UPRAVLJANJE POSTUPCIMA

- Poglavlje 1.: Programiranje (nacionalno)
- Poglavlje 2.: Programiranje i priprema (regionalno)
- Poglavlje 3.: Procjena i financiranje
- Poglavlje 4.: Provedba
- Poglavlje 5.: Praćenje i ocjena
- Poglavlje 6.: Nositelji upravljanja i izvršenja sredstava fonda

DODATAK VI.: POPIS NAJMANJE RAZVIJENIH DRŽAVA AKP-a, DRŽAVA AKP-a BEZ IZLAZA NA MORE I OTOČNIH DRŽAVA AKP-a

DODATAK VII.: POLITIČKI DIJALOG O LJUDSKIM PRAVIMA, DEMOKRATSKIM NAČELIMA I VLADAVINI PRAVA

PROTOKOLI

PROTOKOL 1. O TROŠKOVIMA POSLOVANJA ZAJEDNIČKIH INSTITUCIJA

PROTOKOL 2. O POVLASTICAMA I IMUNITETIMA

- Poglavlje 1.: Osobe koje sudjeluju u radu u vezi sa Sporazumom
- Poglavlje 2.: Dobra, sredstva i imovina Vijeća ministara država AKP-a
- Poglavlje 3.: Službene komunikacije
- Poglavlje 4.: Osoblje Tajništva država AKP-a
- Poglavlje 5.: Izaslanstva Komisije u državama AKP-a
- Poglavlje 6.: Opće odredbe

PROTOKOL 3. O JUŽNOJ AFRICI

DODATAK I.

FINANCIJSKI PROTOKOL

1. Za potrebe ovog Sporazuma i za razdoblje od pet godina koje počinje 1. ožujka 2000., ukupni iznos financijske pomoći Zajednice državama AKP-a iznosi 15 200 milijuna EUR.

2. Financijska pomoć Zajednice iznosi do 13 500 milijuna EUR iz 9. Europskog fonda za razvoj (EDF).

3. 9. EDF raspoređuje se između instrumenata suradnje kako slijedi:

(a) 10 000 milijuna eura u obliku subvencija rezervirano je za omotnicu za potporu dugoročnom razvoju. Ta se omotnica koristi za financiranje indikativnih nacionalnih programa u skladu s člancima 1. do 5. Dodatka IV. o „Provedbi i upravljanju postupcima” ovom Sporazumu. Iz koverta za potporu dugoročnom razvoju:

i. 90 milijuna eura rezervirano je za financiranje proračuna Centra za razvoj poduzetništva (CDE);

ii. 70 milijuna eura rezervirano je za financiranje proračuna Centra za razvoj poljoprivrede (CTA); te

iii. iznos koji ne premašuje 4 milijuna eura rezerviran je za svrhe iz članka 17. ovog Sporazuma (Zajednička parlamentarna skupština).

(b) 1 300 milijuna eura u obliku subvencija rezervirano je za financiranje potpore regionalnoj suradnji i integraciji država AKP-a u skladu s člancima 6. do 14. Dodatka IV. o „Provedbi i upravljanju postupcima” ovog Sporazuma.

(c) 2 200 milijuna eura doznačuje se za financiranje instrumenta pomoći ulaganju u skladu s uvjetima utvrđenima u Dodatku II. o „Uvjetima financiranja” ovog Sporazuma ne dovodeći u pitanje financiranje subvencioniranja kamatnih stopa iz članka 2. do 4. Dodatka II. ovog Sporazuma koje se financiraju iz izvora spomenutih u stavku 3., točki (a) ovog Dodatka.

4. Europska investicijska banka osigurava iznos do 1 700 milijuna eura u obliku zajmova iz svojih vlastitih izvora. Ta se sredstva odobravaju za svrhe utvrđene Dodatkom II. o „Uvjetima financiranja” ovom Sporazumu u skladu s uvjetima iz svojih statuta i relevantnim odredbama uvjeta za financiranje ulaganja kao što je utvrđeno gore spomenutim Dodatkom. Banka iz sredstava kojima raspolaže može pridonijeti financiranju regionalnih projekata i programa.

5. Bilo koje bilance preostale iz prijašnjih EDF-ova na dan stupanja na snagu ovog Financijskog protokola, kao i bilo koja sredstva kasnije povučena iz tekućih projekata u okviru tih Fondova, prenašaju se u 9. EDF te se koriste u skladu s uvjetima utvrđenima ovim Sporazumom. Bilo koja sredstva prenesena na taj način u 9. EDF, a koja su prije bila doznačena indikativnom programu države ili regije AKP-a ostaju doznačena toj državi ili regiji. Cjelokupni iznos ovog Financijskog protokola, zajedno s prenesenim bilancama iz prijašnjih EDF-ova, pokrivat će razdoblje od 2000. do 2007.

6. Banka upravlja zajmovima dodijeljenima iz vlastitih sredstava, kao i aktivnostima koje se financiraju sredstvima instrumenta pomoći ulaganju. Svim drugim financijskim izvorima iz ovog Sporazuma upravlja Komisija.

▼ B

7. Prije isteka ovog Financijskog protokola, stranke procjenjuju stupanj ostvarenja preuzetih obveza i isplata. Ta ocjena čini temelj za ponovnu procjenu cjelokupnog iznosa sredstava, kao i za procjenu potrebe za novima sredstvima potpore financijskoj suradnji u okviru ovog Sporazuma.

8. U slučaju da se sredstva predviđena bilo kojim instrumentom Sporazuma iscrpe prije isteka ovog Financijskog protokola, zajedničko Vijeće ministara država AKP-a i EU-a poduzima odgovarajuće mjere.

▼ M4

9. Odstupajući od članka 58. ovog Sporazuma, iznos od 90 milijuna eura prenosi se u omotnicu namijenjenu unutar AKP-a u okviru 9. EDF-a. Navedeni se iznos može dodijeliti financiranju decentralizacije u razdoblju od 2006. do 2007. te njime neposredno upravlja Komisija.

▼ M4*DODATAK I.a***Višegodišnji financijski okvir suradnje u okviru ovog Sporazuma**

1. Za potrebe određene u ovom Sporazumu i u razdoblju koje počinje 1. ožujka 2005. višegodišnji financijski okvir suradnje obuhvaća obveze koje počinju 1. siječnja 2008. u razdoblju od pet ili šest godina.
2. U ovom novom razdoblju Europska unija održava svoju pomoć državama AKP-a najmanje na razini jednakoj onoj iz 9. EDF-a, ne uključujući bilance; tome se dodaju, na temelju procjena Zajednice, učinci inflacije, rasta u Europskoj uniji i proširenja na deset novih država članica 2004. godine.
3. O mogućim potrebnim izmjenama višegodišnjeg financijskog okvira ili odgovarajućih dijelova Sporazuma odlučuje Vijeće ministara, odstupajući od članka 95. ovog Sporazuma.

▼ **M5***ANNEX Ib***Multiannual financial framework for the period 2008 to 2013**

1. For the purposes set out in this Agreement and for a period starting on 1 January 2008, the overall amount of the financial assistance for the ACP Group of States within this multiannual financial framework shall be EUR 23 966 million, as specified in points 2 and 3.

2. The sum of EUR 21 966 million under the 10th European Development Fund (EDF), shall be made available on entry into force of the multiannual financial framework. It shall be allocated between the instruments of cooperation as follows:
 - (a) EUR 17 766 million to finance national and regional indicative programmes. This allocation will be used to finance:
 - (i) the national indicative programmes of the ACP Group of States in accordance with Articles 1 to 5 of Annex IV to this Agreement concerning implementation and management procedures;
 - (ii) the regional indicative programmes of support for regional and inter-regional cooperation and integration of ACP Group of States in accordance with Articles 6 to 11, 13(1) and 14 of Annex IV to this Agreement concerning implementation and management procedures;
 - (b) EUR 2 700 million to finance intra-ACP and inter-regional cooperation with many or all of the ACP Group of States, in accordance with Articles 12, 13(2) and 14 of Annex IV to this Agreement concerning implementation and management procedures. This envelope shall include structural support to the joint institutions: the CDE and the CTA referred to and supervised in accordance with the rules and procedures set out in Annex III to this Agreement, and the Joint Parliamentary Assembly referred to in Article 17 of this Agreement. This envelope shall also cover assistance for the operating expenditures of the ACP Secretariat referred to in points 1 and 2 of Protocol 1 attached to this Agreement;
 - (c) EUR 1 500 million to finance the Investment Facility in accordance with the terms and conditions set out in Annex II (Terms and conditions of financing) to this Agreement, comprising an additional contribution of EUR 1 100 million to the resources of the Investment Facility, managed as a revolving fund, and EUR 400 million under the form of grants for the financing of the interest-rate subsidies provided for in Articles 2 and 4 of that Annex over the period of the 10th EDF.

3. The operations financed under the Investment Facility, including the corresponding interest-rate subsidies, shall be managed by the European Investment Bank (EIB). An amount of up to EUR 2 000 million in addition to the 10th EDF shall be made available by the EIB in the form of loans from own resources. These resources shall be granted for the purposes set out in Annex II to this Agreement, in accordance with the conditions laid down in the statutes of the EIB and the relevant provisions of the terms and conditions for investment financing in that Annex. All other financial resources under this multiannual financial framework shall be administered by the Commission.

▼ **M5**

4. After 31 December 2007 or after the date of entry into force of this multiannual financial framework, whichever is the later, balances from the Ninth EDF or from previous EDFs and funds decommitted from projects under these EDFs shall no longer be committed, unless the Council of the European Union decides otherwise by unanimity, with the exception of the balances and funds decommitted after the date of entry into force resulting from the system guaranteeing the stabilisation of export earnings from primary agricultural products (STABEX) under the EDFs prior to the Ninth EDF, and the remaining balances and reimbursements of the amounts allocated for the financing of the Investment Facility, excluding the related interest rate subsidies. The funds possibly committed after 31 December 2007 until the entry into force of this Agreement, as referred to above, will be used exclusively to ensure the working ability of the EU administration and to cover the ongoing costs to sustain running projects until the 10th EDF comes into force.
5. The overall amount of this multiannual financial framework shall cover the period from 1 January 2008 to 31 December 2013. The funds of the 10th EDF, apart from amounts allocated to the Investment Facility, excluding the related interest rate subsidies, shall no longer be committed beyond 31 December 2013, unless the Council of the European Union decides otherwise by unanimity, on a proposal from the Commission.
6. The Committee of Ambassadors, acting on behalf of the ACP-EC Council of Ministers, may, within the overall amount of the multiannual financial framework, take appropriate measures in order to meet programming requirements under one of the allocations provided for in point 2, including the reassignment of funds between these allocations.
7. The Parties will conduct a performance review, assessing the degree of realisation of commitments and disbursements, as well as the results and impact of the aid provided. This review will be undertaken on the basis of a proposal prepared by the Commission in 2010. It shall contribute to a decision on the amount of the financial cooperation after 2013.
8. Any Member State may provide the Commission or the EIB with voluntary contributions to support the objectives of the ACP-EC Partnership Agreement. Member States may also co-finance projects or programmes, for example in the framework of specific initiatives to be managed by the Commission or the EIB. ACP ownership at the national level of such initiatives must be guaranteed.

▼ M12*ANNEX Ic*

Multiannual financial framework for the period 2014-2020

1. For the purposes set out in this Agreement and for a period starting on 1 January 2014, the overall amount of financial assistance available to the ACP States within this multiannual financial framework shall be EUR 31 589 million, as specified in points 2 and 3.
2. The sum of EUR 29 089 million under the 11th European Development Fund (EDF), shall be made available from the date of entry into force of the multiannual financial framework. It shall be allocated between the cooperation instruments as follows:

▼ M15

- (a) 23 940 milijuna EUR za financiranje nacionalnih i regionalnih okvirnih programa. Ta će se dodijeljena sredstva koristiti za financiranje:
 - i. nacionalnih okvirnih programa pojedinih država AKP-a u skladu s člancima od 1. do 5. Priloga IV. Sporazumu, koji se odnose na postupke provedbe i upravljanja;
 - ii. regionalnih okvirnih programa za potporu regionalne i međuregionalne suradnje i regionalne integracije u državama AKP-a u skladu s člancima od 6. do 11. Priloga IV. Sporazumu, koji se odnose na postupke provedbe i upravljanja;
- (b) 4 015 milijuna EUR za financiranje suradnje unutar AKP-a i međuregionalne suradnje više ili svih država AKP-a u skladu s člancima od 12. do 14. Priloga IV. Sporazumu, koji se odnose na postupke provedbe i upravljanja. Ta omotnica uključuje potporu zajedničkim institucijama i tijelima osnovanima na temelju ovog Sporazuma. Uključuje i pomoć za rashode poslovanja Tajništva AKP-a iz točaka 1. i 2. Protokola br. 1 o rashodima poslovanja zajedničkih institucija;

▼ M12

- (c) EUR 1 134 million to finance the Investment Facility in accordance with the terms and conditions set out in Annex II (Terms and conditions of financing) to this Agreement, comprising an additional contribution to EUR 500 million to the resources of the Investment Facility, managed as a revolving fund, and EUR 634 million under the form of grants for the financing of the interest rate subsidies and project-related technical assistance provided for in Articles 1, 2 and 4 of that Annex over the period of the 11th EDF.
3. The operations financed under the Investment Facility, including the corresponding interest rate subsidies, shall be managed by the European Investment Bank (EIB). An amount of up to EUR 2 500 million in addition to the funds available from the 11th EDF shall be made available by the EIB in the form of loans from own resources. These resources shall be granted for the purposes set out in Annex II to this Agreement, in accordance with the conditions laid down in the statutes of the EIB and the relevant provisions of the terms and conditions for investment financing in that Annex. All other financial resources under this multiannual financial framework shall be administered by the Commission.
4. After 31 December 2013 or after the date of entry into force of this multiannual financial framework, whichever is the later, balances from the 10th EDF or from previous EDFs and funds decommitted from projects under these EDFs shall no longer be committed, unless the Council of the European Union decides otherwise by unanimity, with the exception of the remaining

▼ **M12**

balances and reimbursements of the amounts allocated for the financing of the Investment Facility, excluding the related interest rate subsidies, and the remaining balances of the primary agricultural export receipt stabilisation guarantee system (STABEX) under the EDFs prior to the 9th EDF.

5. The overall amount of this multiannual financial framework shall cover the period from 1 January 2014 to 31 December 2020. The funds of the 11th EDF, and, in the case of the Investment Facility, the funds stemming from reflows, shall no longer be committed beyond 31 December 2020, unless the Council of the European Union decides otherwise by unanimity, on a proposal from the Commission. However, the funds subscribed by Member States under the 9th, 10th and 11th EDF to finance the Investment Facilities shall remain available after 31 December 2020 for disbursement.
6. The Committee of Ambassadors, acting on behalf of the ACP-EU Council of Ministers, may, within the overall amount of the multiannual financial framework, take appropriate measures in order to meet programming requirements under one of the allocations provided for in point 2, including the reassignment of funds between these allocations.
7. At the request of either Side, the Parties may decide to conduct a performance review, at a mutually agreeable time, assessing the degree of realisation of commitments and disbursements, as well as the results and impact of the aid provided. This review would be undertaken on the basis of a proposal prepared by the Commission. It could contribute to the negotiations provided for in Article 95(4) of this Agreement.
8. Any Member State may provide the Commission or the EIB with voluntary contributions to support the objectives of the ACP-EU Partnership Agreement. Member States may also co-finance projects or programmes, for example in the framework of specific initiatives to be managed by the Commission or the EIB. ACP ownership of such initiatives at the national level must be guaranteed.

▼B*DODATAK II.***UVJETI FINANCIRANJA****POGLAVLJE 1.****FINANCIRANJE ULAGANJA****▼M10***Članak 1.*

1. Uvjeti financiranja u odnosu na operacije investicijske ustanove (ustanova), zajmovi iz vlastitih resursa Europske investicijske banke (Banka) i posebne operacije predviđeni su ovim poglavljem. Ovi se resursi mogu prosljeđivati poduzećima koja ispunjavaju uvjete, izravno ili neizravno, kroz investicijske fondove i/ili financijske posrednike koji ispunjavaju uvjete.

2. Sredstva za subvenciju kamatne stope, na način kako je predviđeno ovim Prilogom, na raspolaganju su iz dodjele subvencija kamate iz stavka 2. točke (c) Priloga I.b ovom Sporazumu.

▼M11

3. Interest subsidies may be capitalised or used in the form of grants. The amount of the interest rate subsidy, calculated in terms of its value at the time of disbursement of the loan, shall be charged against the interest subsidy allocation specified in Annex Ib, paragraph 2(c), and paid directly to the Bank. Up to 15 % of this allocation for interest rate subsidies may also be used to support project-related technical assistance in ACP countries.

▼M10

4. Ti uvjeti ne dovode u pitanje uvjete koji su nametnuti zemljama AKP-a podložno restriktivnim uvjetima posuđivanja u sklopu okvira visoko zaduženih siromašnih zemalja (engl. Heavily Indebted Poor Countries (HIPC)) ili nekog drugog međunarodno dogovorenog okvira za održivost dugovanja. Sukladno tome, kada takvi okviri predviđaju smanjenje kamatne stope zajma za više od 3 %, a kako je predviđeno člancima 2. i 4. ovog poglavlja, banka će nastojati smanjiti prosječni trošak sredstava kroz odgovarajuće sufinanciranje kod drugih donatora. Ako se smatra da ovo nije moguće, kamatna stopa zajma Banke može se smanjiti za iznos koji je potreban da bi se realizirala razina iz inicijative HIPC ili nekog drugog međunarodno dogovorenog okvira za održivost dugovanja.

▼B*Članak 2.***Sredstva instrumenta pomoći ulaganju**

1. Sredstva instrumenta pomoći ulaganju mogu se, među ostalim, koristiti za:

(a) pružanje rizičnog kapitala u obliku:

- i. sudjelovanja u kapitalu poduzeća država AKP-a, uključujući financijske institucije;
- ii. pomoći kvazi kapitalom poduzećima država AKP-a, uključujući financijske institucije; i
- iii. jamstava i ostalih povećanja ponude zajmova koji mogu biti korišteni za pokrivanje političkih i ostalih rizika vezanih uz ulaganja, stranim i lokalnim ulagačima ili zajmodavcima.

(b) pružanje običnih zajmova.

▼ B

2. Sudjelovanje u kapitalu obično se odnosi na manjinske udjele kojima se ne stječe kontrola, a plaćaju se na temelju uspješnosti pojedinačnog projekta.

3. Pomoć u obliku kvazi kapitala može se sastojati od predujmova dioničara, zamjenjivih obveznica, uvjetnih i podređenih zajmova te konzorcijskih zajmova ili od bilo kojeg sličnog oblika pomoći. Ta se pomoć može sastojati posebno od:

- (a) uvjetnih zajmova, čija je otplata i/ili trajanje povezano s ispunjavanjem određenih uvjeta u pogledu uspješnosti projekta; u konkretnom slučaju uvjetnih zajmova za studije prije ulaganja ili ostalu tehničku pomoć vezanu uz projekt, otplata može biti otpisana, ako se ulaganje ne izvrši;
- (b) zajmova s udjelom, čija je otplata i/ili trajanje povezano s financijskom dobiti projekta; i
- (c) podređenih zajmova, koji se otplaćuju tek nakon što su podmirena ostala potraživanja.

4. Naknada za svaku aktivnost određuje se po odobrenju zajma. Međutim:

- (a) u slučaju uvjetnih zajmova ili zajmova s udjelom, plaćanje se obično sastoji od fiksne kamatne stope ne više od 3 % i varijabilne komponente vezane uz uspješnost projekta; a
- (b) u slučaju podređenih zajmova, kamatna stopa vezana je uz tržište.

5. Cijene jamstava određuju se tako da odražavaju osigurani rizik i posebna svojstva aktivnosti.

6. Kamatna stopa običnih zajmova sastoji se od referentne stope koju Banka primjenjuje na usporedive zajmove s istim uvjetima vezanima uz razdoblja počka i otplate te iznos porasta koje određuje Banka.

▼ M10

7. Redoviti zajmovi u zemljama koje ne podliježu restriktivnim uvjetima posuđivanja na temelju HIPC ili nekog drugog međunarodno dogovorenog okvira za održivost dugovanja mogu se produljivati prema povoljnijim uvjetima u sljedećim slučajevima:

- (a) za infrastrukturne projekte koji su preduvjet za razvoj privatnog sektora u najnerazvijenijim zemljama, u zemljama nakon prestanka sukoba i u zemljama nakon prirodnih katastrofa. U tim slučajevima, kamatna stopa zajma smanjuje se za maksimalno 3 %;
- (b) za projekte koji uključuju operacije restrukturiranja u okviru privatizacije ili za projekte sa značajnim i jasno dokazivim društvenim ili ekološkim koristima. U takvim slučajevima zajmovi se mogu produljivati uz subvenciju kamatne stope čiji se iznos i oblik odlučuju s obzirom na posebna obilježja projekta. Međutim subvencija kamatne stope ne smije biti viša od 3 %.

Konačna stopa zajmova iz točke (a) ili (b) nikada ne smije biti manja od 50 % referentne stope.

8. Sredstva koja se osiguravaju za ove povoljnije svrhe stavljaju se na raspolaganje iz dodjele subvencija kamate iz stavka 2. točke (c) Priloga I.b ovog Sporazuma.

▼ M11

9. Interest subsidies may be capitalised or used in the form of grants. Up to 15 % of the budget for interest rate subsidies may be used to support project-related technical assistance in ACP countries.

▼ B*Članak 3.***Aktivnosti koje su vezane uz instrument pomoći ulaganju****▼ M4**

1. Instrument pomoći ulaganju djeluje u svim sektorima gospodarstva i podupire ulaganja privatnih i komercijalno vođenih javnih subjekata, uključujući gospodarsku i tehnološku infrastrukturu koja ostvaruje prihod i koja je ključna za privatni sektor. Instrumentom se:

- (a) upravlja kao obnovljivim fondom i teži financijskoj održivosti. Djeluje pod tržišnim uvjetima, izbjegavajući narušavanje lokalnih tržišta i premještanje privatnih izvora kapitala;
- (b) održava financijski sektor AKP-a te on ima katalizatorski učinak poticanjem mobilizacije dugoročnih lokalnih izvora i privlačenjem stranih privatnih ulagača i zajmodavaca za projekte u državama AKP-a;
- (c) preuzima dio rizika projekata koje financira, pri čemu se financijska održivost osigurava portfeljem kao cjelinom, a ne pojedinačnim intervencijama; i
- (d) nastoji usmjeravati sredstva preko nacionalnih i regionalnih ustanova i programa AKP-a koji promiču razvoj malih i srednjih poduzeća (MSP).

1.a Banka prima naknadu za troškove nastale upravljanjem Instrumentom pomoći ulaganju. Za prve dvije godine nakon stupanja na snagu drugog financijskog protokola ova naknada godišnje iznosi do 2 % cjelokupne početne dotacije investicijskog fonda. Nakon toga naknada Banke uključuje godišnju fiksnu komponentu od 0,5 % početne dotacije investicijskog fonda i godišnju varijabilnu komponentu u iznosu od 1,5 % portfelja Instrumenta pomoći ulaganju, koji se ulaže u projekte u državama AKP-a. Naknada se financira iz Instrumenta pomoći ulaganju.

▼ B

2. Po isteku Financijskog protokola, a u nedostatku konkretne odluke Vijeća ministara, kumulativni neto povrati u instrument pomoći ulaganju prenose se u idući Protokol.

*Članak 4.***Zajmovi iz vlastitih sredstava Banke**

1. Banka:

- (a) preko sredstava kojima upravlja, doprinosi gospodarskom i industrijskom razvoju država AKP-a na nacionalnoj i regionalnoj osnovi pa radi toga prioritet pri financiranju imaju projekti i programi ili druga ulaganja koja teže promicanju privatnog sektora u svim gospodarskim sektorima;

▼ B

- (b) uspostavlja tijesnu suradnju s nacionalnim i regionalnim razvojnim bankama te sa bankarskim i financijskim institucijama država AKP-a i EU-a; te
- (c) se u suradnji s predmetnom državom AKP-a prilagođava dogovorima i postupcima za provedbu suradnje u financiranju razvoja, kao što je utvrđeno ovim Sporazumom, te ako je to potrebno, uzima u obzir prirodu projekata i programa te djeluje u skladu s ciljevima ovog Sporazuma, u okviru postupaka utvrđenih njegovim statutom.

▼ M10

2. Zajmovi iz vlastitih resursa Banke daju se prema sljedećim uvjetima:

- (a) referentna stopa kamate jest stopa koju Banka primjenjuje na zajmove s istim uvjetima u smislu valute i otplatnog rok na dan potpisivanja ugovora ili na dan isplate;
- (b) međutim, za zemlje koje ne podliježu restriktivnim uvjetima za posuđivanje na temelju HIPC ili nekog drugog međunarodno dogovorenog okvira za održivost dugovanja:
 - i. u načelu projekti javnog sektora ispunjavaju uvjete za subvenciju kamatne stope do 3 %;
 - ii. projekti privatnog sektora koji pripadaju kategorijama iz članka 2. stavka 7. točke (b) ispunjavaju uvjete za subvenciju kamatne stope prema uvjetima odnosne odredbe.

Konačna kamatna stopa u svakom slučaju ne smije biti manja od 50 % referentne stope;

- (c) otplatni rok zajmova koje Banka osigurava iz vlastitih resursa utvrđuje se na temelju gospodarskih i financijskih obilježja projekta. Zajmovi obično sadrže i poček koji se utvrđuje u odnosu na razdoblje građenja projekta.

▼ B

3. Kod ulaganja u javna trgovačka društva koja Banka financira iz vlastitih sredstava, od predmetne države AKP-a traže se konkretna jamstva vezana uz projekt ili obvezujuća obećanja.

*Članak 5.***Uvjeti koji se odnose na tečajni rizik**

Radi smanjivanja učinaka fluktuacije tečaja, problemi tečajnog rizika rješavaju se na sljedeći način:

- (a) u slučaju sudjelovanja u kapitalu kojemu je svrha osnažiti vlastita sredstva poduzeća, tečajni rizik u pravilu snosi instrument pomoći ulaganju;

▼ M4

- (b) u slučaju običnih zajmova i financiranja rizičnog kapitala za mala i srednja poduzeća, tečajni rizik u pravilu dijele Zajednica, s jedne strane, i ostale uključene stranke, s druge strane. U prosjeku se tečajni rizik treba dijeliti jednako; i

▼ B

- (c) tamo gdje je to izvedivo i prikladno, posebno u zemljama koje karakterizira makroekonomska i financijska stabilnost, instrument će nastojati odobriti zajmove u valutama država AKP-a i time preuzeti tečajni rizik.

▼ B*Članak 6.***Uvjeti za prijenos strane valute**

Predmetne države AKP-a, s obzirom na aktivnosti iz ovog Sporazuma glede kojih su dale svoje pismeno odobrenje u okviru ovog Sporazuma:

- (a) odobravaju izuzeće od svih nacionalnih ili lokalnih carina, poreznih davanja na kamatu, proviziju i amortizaciju zajmova koje treba platiti u skladu sa zakonom ili zakonima predmetne države ili država AKP-a;
- (b) užiticima na raspolaganje stavljaju valutu potrebnu za plaćanje kamate, provizije i amortizacije zajmova koje treba platiti u odnosu na ugovore o financiranju odobrene za provedbu projekata i programa na njihovim područjima; i
- (c) Banci na raspolaganje stavljaju stranu valutu potrebnu za prijenos svih iznosa koje od nje primi u nacionalnoj valuti prema tečaju koji se primjenjuje na dan prijenosa između eura ili ostalih valuta prijenosa i nacionalne valute. To uključuje sve oblike naplata kao što su, među ostalim, kamata, dividende, provizije i naknade, kao i amortizacija zajmova te prihodi od prodaje dionica koje treba platiti u odnosu na ugovore o financiranju odobrene za provedbu projekata i programa na njihovim područjima.

▼ M4*Članak 6.a***Godišnja izvješćivanje o Instrumentu pomoći ulaganju**

Predstavnici država članica EU-a koji su odgovorni za Instrument pomoći ulaganju, predstavnici država AKP-a, kao i Europska investicijska banka, Europska komisija, Tajništvo Vijeća Europske unije i Tajništvo AKP-a sastaju se svake godine kako bi raspravili aktivnosti, provedbu i pitanja politike Instrumenta pomoći ulaganju.

*Članak 6.b***Preispitivanje provedbe Instrumenta pomoći ulaganju**

Cjelokupna provedba Instrumenta pomoći ulaganju predmet je zajedničke revizije sredinom i krajem razdoblja primjene Financijskog protokola. Takva revizija može uključivati preporuku o tome kako poboljšati provedbu Instrumenta.

▼ B**POGLAVLJE 2.****POSEBNE AKTIVNOSTI***Članak 7.*

1. U okviru suradnje dodjeljuju se subvencije za:
 - (a) gradnju stanova ljudima s niskim primanjima u svrhu promicanja dugoročnog razvoja u sektoru stanogradnje, uključujući mogućnost sekundarne hipoteke;
 - (b) mikrofinanciranje u svrhu MSP-a i mikro poduzeća; te

▼B

- (c) jačanje sposobnosti u svrhu jačanja i omogućavanja učinkovitog sudjelovanja privatnog sektora u razvoju društva i gospodarstva.

2. Nakon potpisa ovog Sporazuma i na prijedlog Odbora AKP-a i EU-a za suradnju u financiranju razvoja, Vijeće ministara država AKP-a i EU-a odlučuje o načinima i iznosu sredstava doznačenih iz koverte za dugoročni razvoj u svrhu postizanja tih ciljeva.

POGLAVLJE 3.

FINANCIRANJE U SLUČAJU KRATKOTRAJNIH FLUKTUACIJA U PRIHODIMA OD IZVOZA*Članak 8.*

1. Stranke priznaju da gubici u prihodima od izvoza kao rezultat kratkotrajnih fluktuacija mogu ugroziti financiranje razvoja i provedbu mikroekonomskih i sektorskih politika. Stoga je stupanj ovisnosti gospodarstva neke države AKP-a o izvozu roba, posebno poljoprivrednih i rudarskih proizvoda, kriterij za dodjeljivanje sredstava za dugoročni razvoj.

2. Kako bi se ublažili razni učinci nestabilnosti prihoda od izvoza i zaštitio program razvoja ugrožen padom prihoda, na osnovi članaka 9. i 10., može se iz planiranih sredstava mobilizirati dodatna financijska potpora za dugoročni razvoj države.

*Članak 9.***▼M7****Eligibility criteria**

1. Eligibility for additional resources shall be established by:

- a 10 % (2 % in the case of least-developed, landlocked, island, post-conflict and post-natural disaster States) loss of export earnings from goods compared with the arithmetic mean of the earnings in the four years preceding the application year, excluding the most extreme value, or
- a 10 % (2 % in the case of least-developed, landlocked, island, post-conflict and post-natural disaster States) loss of export earnings from the total of agricultural or mineral products compared with the arithmetic mean of the earnings in the four years preceding the application year, excluding the most extreme value for countries where the agricultural or mineral export earnings represent more than 40 % of total export earnings from goods, or
- a 10 % (2 % in the case of least-developed, landlocked, island, post-conflict and post-natural disaster States) loss of export earnings from the total of agricultural or mineral products compared with the arithmetic mean of the earnings in the four years preceding the application year, excluding the most extreme value for countries where the agricultural or mineral export earnings represent between 20 % and 40 % of total export earnings from goods, provided that total earnings do not increase more than proportionally with respect to the impact of the loss of export earnings from agricultural or mineral products as a proportion of total exports.

▼M7

2. The loss of export earnings defined in paragraph 1 must be 0,5 % of GDP or more for there to be entitlement to additional support. Entitlement to additional support shall be limited to three successive years.

3. The additional resources shall be reflected in the public accounts of the country concerned. They shall be utilised in accordance with programming rules and methods, including the specific provisions of Annex IV 'Implementation and management procedures', on the basis of agreements drawn up in advance between the Community and the ACP State concerned in the year following the application year. By agreement of both Parties the resources may be used to finance programmes included in the national budget. However, a part of the additional resources may be set aside for specific sectors, in particular to develop market-based insurance schemes offering protection against the risk of fluctuations in export earnings.

Article 9a

1. The amount of additional financial support shall be equal to the loss of export earnings multiplied by the arithmetic mean of the 'government revenue/gross domestic product' ratio of the four years preceding the application year, excluding the most extreme value and capping that ratio at 25 %.

2. The Commission shall analyse the data provided by the ACP States for the purpose of establishing eligibility and additional financial support as defined in Article 9 in the local currency corrected for inflation. The Commission will then convert the potential amount of additional financial support into euro in accordance with its procedures.

3. Each year, within the total financial allocation for national indicative programmes, the Commission shall establish an envelope covering all ACP countries to provide support in the event of short-term fluctuations in export earnings. If the amount of financial support calculated on the basis of the criteria defined in Article 9 exceeds the amount of that envelope, each ACP State's share will be established in proportion to the potential amount of its additional financial support expressed in euro.

▼B*Članak 10.***Predujmovi****▼M7**

The system for allocating additional resources shall provide for advances to cover any delays in obtaining consolidated trade statistics and to ensure that the resources in question can be included in the budget of the second year following the application year at the latest. Advances shall be reserved for States where Flex financial support can be implemented by means of general budgetary support. They shall be mobilised on the basis of provisional export statistics drawn up by the government and submitted to the Commission. The maximum advance shall be 100 % of the amount of additional financial support for the application year. The amounts thus mobilised shall be adjusted in the light of the final consolidated export statistics. Those statistics shall be submitted no later than 31 December of the second year following the application year.

▼ **B***Članak 11.*

Odredbe iz ovog poglavlja preispituju se najkasnije nakon dvije godine djelovanja te nakon toga na zahtjev bilo koje Stranke.

POGLAVLJE 4.
OSTALE ODREDBE

*Članak 12.***Tekuća plaćanja i kretanje kapitala**

1. Ne dovodeći u pitanje stavak 3. u nastavku, stranke se obvezuju ne određivati nikakva ograničenja u pogledu plaćanja u slobodno konvertibilnoj valuti, na tekući račun bilance plaćanja između osoba s prebivalištem u Zajednici i državama AKP-a.

2. S obzirom na transakcije na računu kapitalnih transakcija u bilanci plaćanja, stranke se obvezuju ne nametati nikakva ograničenja na slobodno kretanje kapitala koji je povezan s neposrednim ulaganjima od strane trgovačkih društava ustanovljenih u skladu s propisima države domaćina i ulaganjima u skladu s ovim Sporazumom te s likvidacijom ili povratom tih ulaganja i bilo kakvom dobiti koja proistječe iz njih.

3. Kada jedna ili više država AKP-a ili jedna ili više država članica Zajednice ima ozbiljne poteškoće u bilanci plaćanja, ili joj ista prijeti, država AKP-a, država članica ili Zajednica može, u skladu s uvjetima na temelju GATT-a, GATS-a te članka VIII. i XIV. Statuta Međunarodnog monetarnog fonda, uvesti ograničenja na tekuće transakcije koja imaju ograničeno trajanje i ne smiju prekoračiti ono što je potrebno kako bi se popravilo stanje bilance plaćanja. Stranka koja poduzima mjere smjesta obavještava druge Stranke te im u najkraćem mogućem roku podnosi raspored za ukidanje tih mjera.

*Članak 13.***Kvalificiranost i tretman poslovnih subjekata**

Što se tiče postupaka koji se mogu primijeniti u vezi s uspostavljenjem i pružanjem usluga, u postupanju države AKP-a, s jedne strane, i države članice, s druge strane, prema državljanima i trgovačkim društvima ili poduzećima iz država AKP-a, odnosno iz država članica neće biti nikakve diskriminacije. Međutim, ukoliko za neku djelatnost država AKP-a ili država članica nije u mogućnosti pružiti takav tretman, država AKP-a ili država članica nije obvezna u vezi s tom djelatnosti na takav način postupati s državljanima i trgovačkim društvima ili poduzećima predmetne države.

*Članak 14.***Definicija „trgovačkih društava i poduzeća”**

1. Za potrebe ovog Sporazuma, „trgovačka društva države članice ili države AKP-a” znače trgovačka društva ili poduzeća osnovana u skladu s odredbama građanskog ili trgovačkog prava, uključujući poduzeća, bilo javna ili neka drukčija, zadruge i ostale pravne osobe i partnerstva za koje je mjerodavno javno ili privatno pravo, osim onih koja ne ostvaruju dobit, osnovanih u skladu s propisima države članice ili države AKP-a, a čije se sjedište, središnja uprava ili glavna mjesto poslovanja nalazi u državi članici ili državi AKP-a.

▼B

2. Međutim, trgovačko društvo ili poduzeće koja ima samo sjedište u državi članici ili državi AKP-a mora se baviti djelatnošću koja je učinkovito i neprestano povezana s gospodarstvom te države članice ili države AKP-a.

POGLAVLJE 5.

SPORAZUMI O ZAŠTITI ULAGANJA*Članak 15.*

1. U provedbi odredaba članka 78. ovog Sporazuma, stranke vode računa o sljedećim načelima:

- (a) država ugovornica može po potrebi zatražiti pregovore o sporazumu o promicanju i zaštiti ulaganja s drugom državom ugovornicom;
- (b) države koje sudjeluju u takvim sporazumima ne diskriminiraju ugovorne države ovog Sporazuma ili bilo koju drugu u odnosu na treće zemlje kada započinju pregovore o zaključivanju, primjeni i tumačenju dvostranih ili višestranih sporazuma za promicanje i zaštitu ulaganja;
- (c) države ugovornice imaju pravo zatražiti promjenu ili prilagodbu gore spomenutog nediskriminacijskog postupanja kada tako iziskuju međunarodne obveze ili izmijenjene okolnosti;
- (d) primjena gore spomenutih načela nema značenje i ne može u praksi narušavati suverenitet bilo koje ugovorne stranke Sporazuma; te
- (e) odnos između datuma stupanja na snagu bilo kojeg sklopljenog sporazuma, odredbi za rješavanje sporova i datuma predmetnih ulaganja bit će izložen u tom sporazumu, pri čemu će se voditi računa o gore izloženim odredbama. Ugovorne stranke potvrđuju da se retroaktivnost ne primjenjuje kao opće načelo, osim ako države ugovornice ne odrede drugačije.

2. Kako bi se olakšalo zaključivanje dvostranih sporazuma o promicanju i zaštiti ulaganja, ugovorne stranke suglasne su proučiti glavne klauzule toglednog sporazuma o zaštiti. Studija, koja će se oslanjati na odredbe postojećih dvostranih sporazuma između država ugovornih stranaka, posebnu će pažnju posvetiti sljedećim pitanjima:

- (a) pravnim jamstvima za osiguravanje pravednog i jednakog tretmana i zaštitu stranih ulagača;
- (b) klauzuli o najpovoljnijem ulagaču;
- (c) zaštiti u slučaju izvlaštenja i nacionalizacije;
- (d) prijenosu kapitala i dobitaka;
- (e) međunarodnoj arbitraži u slučaju sporova između ulagača i države domaćina.

3. Stranke su suglasne proučiti kapacitet sustava jamstava kako bi pozitivno odgovorile na konkretne potrebe malih i srednjih poduzetaca za osiguranje njihovih ulaganja u državama AKP-a. Rad na gore spomenutim studijama počinje što je prije moguće nakon potpisivanja Sporazuma. Rezultati tih studija se nakon završetka podnose Odboru AKP-a i EU-a za suradnju u financiranju razvoja, koji ih razmatra i pokreće odgovarajuće radnje.

▼ B

DODATAK III.

▼ M14

INSTITUCIONALNA POTPORA

▼ B

Članak 1.

▼ M14

Suradnjom se podupire institucionalni mehanizam kako bi se promicali poljoprivreda i ruralni razvoj. U tom kontekstu suradnja pomaže jačanju i učvršćivanju uloge Tehničkog centra za poljoprivrednu i ruralnu suradnju (CTA) u razvoju kapaciteta institucija država AKP-a, posebno upravljanja informacijama, kako bi se poboljšao pristup tehnologijama za povećanje poljoprivredne proizvodnje, komercijalizacije, sigurnosti opskrbe hranom i ruralnog razvoja.

▼ M10Članak ► M14 2 ◄.

C T A

1. Misija CTA jest jačanje razvoja političke i institucionalne sposobnosti i sposobnosti za upravljanje informacijama i komunikacijama AKP poljoprivrednih i ruralnih razvojnih organizacija. CTA pomaže takvim organizacijama formulirati i provoditi politiku i programe za smanjenje siromaštva, promicanje održive sigurnosti hrane, očuvanje baze prirodnih resursa te na taj način doprinosi izgradnji samoodrživosti u AKP ruralnom i poljoprivrednom razvoju.

2. CTA:

- (a) razvija i pruža informacijske usluge i osigurava bolji pristup istraživanju, usavršavanju i inovacijama u sferi poljoprivrednog i ruralnog razvoja i proširivanja s ciljem promicanja poljoprivrednog i ruralnog razvoja; i
- (b) razvija i jača sposobnosti ACP da bi se:
 - i. poboljšala formulacija i upravljanje politikom i strategijama poljoprivrednog i ruralnog razvoja na nacionalnoj i regionalnoj razini, što uključuje poboljšanu sposobnost za prikupljanje podataka, istraživanje politike, analizu i formulaciju;
 - ii. poboljšalo informacijsko i komunikacijsko upravljanje, a posebno u sklopu Nacionalne poljoprivredne strategije;
 - iii. promicalo učinkovito intra-institucionalno informacijsko i komunikacijsko upravljanje (Information and Communication Management (ICM)) za nadzor izvedbe, kao i konzorciji s regionalnim i međunarodnim partnerima;
 - iv. promicalo decentralizirano informacijsko i komunikacijsko upravljanje na lokalnoj i nacionalnoj razini;
 - v. jačale inicijative preko regionalne suradnje; i
 - vi. razvijali pristupi za ocjenu utjecaja politike na poljoprivredni i ruralni razvoj.

▼ M10

3. Centar pruža potporu regionalnim inicijativama i mrežama i progresivno dijeli programe za razvoj sposobnosti s odgovarajućim AKP organizacijama. S tim ciljem Centar pruža potporu decentraliziranim regionalnim informacijskim mrežama. Mreže se izgrađuju postupno i učinkovito.
4. Izvršavaju se i povremene evaluacije aktivnosti koje poduzima CTA.
5. Odbor veleposlanika nadzorno je tijelo centra. Odbor nakon potpisivanja ovog Sporazuma:
 - (a) priprema statut centra;
 - (b) imenuje članove izvršnog odbora;
 - (c) imenuje upravu centra na prijedlog izvršnog odbora; i
 - (d) nadzire ukupnu strategiju centra i nadzire rad izvršnog odbora.
6. Izvršni odbor sukladno statutu centra:
 - (a) propisuje financijska pravila i pravila o ljudskim resursima, kao i pravilnik o radu;
 - (b) provodi nadzor njegovog rada;
 - (c) donosi program i proračun centra;
 - (d) podnosi povremena izvješća i evaluacije nadzornom tijelu; i
 - (e) izvršava ostale zadaće koje su mu dodijeljene statutom centra.
7. Proračun centra financira se u skladu s pravilima predviđenim ovim Sporazumom u odnosu na suradnju za financiranje razvoja.

▼B*DODATAK IV.***PROVEDBA I UPRAVLJANJE POSTUPCIMA**

POGLAVLJE 1.

PROGRAMIRANJE (NACIONALNO)**▼M10***Članak 1.*

Operacije koje se financiraju iz nepovratnih sredstava u sklopu okvira ovog Sporazuma programirane su na početku razdoblja koje je pokriveno višegodišnjim financijskim okvirom suradnje.

Programiranje se zasniva na načelima vlasništva, usklađivanja, koordinacije i harmonizacije donatora, upravljanja za razvojne rezultate i međusobnoj odgovornosti.

Programiranje za ovu svrhu znači:

- (a) priprema i razvoj strateške dokumentacije zemlje, regije ili unutar AKP-a na temelju njihovih vlastitih srednjoročnih razvojnih ciljeva i strategija i uzimajući u obzir načela zajedničkog programiranja i podjele rada između donatora, a koji će u mjeri u kojoj je to moguće biti proces vođen od strane zemlje ili regije partnera;
- (b) jasna naznaka Zajednice indikativnog financijskog programabilnog izdavanja te iz kojeg zemlja, regija ili suradnja unutar AKP-a može imati koristi unutar razdoblja pokrivenog višegodišnjim financijskim okvirom suradnje na temelju ovog Sporazuma, kao i ostalih relevantnih informacija, što uključuje moguće rezerve za nepredviđene potrebe;
- (c) priprema i donošenje indikativnog programa za provedbu strateške dokumentacije, uzimajući u obzir obveze drugih donatora, a posebno država članica EU; i
- (d) postupak pregleda koji pokriva stratešku dokumentaciju, indikativni program i volumen resursa koji su mu dodijeljeni.

*Članak 2.***Strateška knjiga zemlje**

Stratešku knjigu zemlje priprema država AKP-a na koju se odnosi i EU. Zasniva se na održanim savjetovanjima s širokom lepezom dionika, uključujući nedržavne dionike, lokalne vlasti i gdje je to relevantno AKP parlamente te se zasniva na stečenom iskustvu i najboljoj praksi. Svaka strateška knjiga zemlje prilagođava se potrebama i odgovara posebnim okolnostima svake države AKP-a. Strateška knjiga zemlje predstavlja instrument kojim se utvrđuju prioritetne aktivnosti i izgrađuje lokalno vlasništvo nad programima suradnje. U nju se bilježe odstupanja između vlastite analize zemlje i analize Zajednice. Strateška knjiga zemlje sadrži sljedeće standardne elemente:

- (a) analiza političkog, gospodarskog, društvenog i ekološkog konteksta zemlje, ograničenja, sposobnosti i projekcije, uključujući ocjenu osnovnih potreba, kao što je dohodak po glavi stanovnika, veličina stanovništva i društveni pokazatelji i ranjivost;
- (b) detaljni nacrt srednjoročne razvojne strategije zemlje uz jasno definirane prioritete i očekivane financijske zahtjeve;

▼ **M10**

- (c) nacrt relevantnih planova i radnji ostalih donatora prisutnih u zemlji, a posebno uključujući one iz država članica EU u njihovom svojstvu kao dvostranih donatora;
- (d) povratne strategije koje detaljno opisuju poseban doprinos EU. One u mjeri u kojoj je to moguće omogućavaju komplementarnost s operacijama koje financira sama AKP zemlja i ostali donatori prisutni u zemlji; i
- (e) naznaka najprikladnije potpore i provedbenih mehanizama koji će se primjenjivati u provedbi gore navedenih strategija.

*Članak 3.***Izdvajanje resursa**

1. Indikativno izdvajanje resursa između AKP zemalja zasniva se na standardnim, objektivnim i transparentnim potrebama i izvedbenim kriterijima. U ovom kontekstu:

- (a) potrebe se ocjenjuju na temelju kriterija koji se odnose na dohodak po glavi stanovnika, veličinu stanovništva, društvene pokazatelje i stupanj zaduženja, kao i osjetljivost na egzogene šokove. Poseban tretman dobivaju najnerazvijenije države AKP-a te se uzima u obzir osjetljivost otočnih i država bez izlaza na more. Osim toga u obzir se uzimaju posebne poteškoće zemalja koje moraju rješavati posljedice sukoba ili prirodne katastrofe; i
- (b) izvedba se ocjenjuje na temelju kriterija koji se odnose na upravljanje, napredak u provedbi institucionalnih reformi, izvedbu zemalja u korištenju resursa, učinkovitu provedbu postojećih operacija, ublažavanje ili smanjenje siromaštva, napredak prema realizaciji Milenijskih razvojnih ciljeva, mjere održivog razvoja i provedbu makroekonomske i sektorske politike.

2. Izdvojeni resursi sastoje se od sljedećeg:

- (a) programabilno izdvajanje, a kojim se pokriva makroekonomska potpora, sektorska politika, programi i projekti kojima se pruža potpora fokalnim ili nefokalnim područjima pomoći Zajednice. Programabilno izdvajanje omogućava dugoročno programiranje potpore Zajednice za odnosnu zemlju. Uz ostale moguće resurse Zajednice, ova izdvajanja predstavljaju osnovu za pripremu indikativnog programa za odnosnu zemlju; i
- (b) izdvajanje kojim se pokrivaju nepredviđene potrebe, kao što su one iz članka 66. i 68. i članka 72., 72.a i 73. ovog Sporazuma, a koje je dostupno na temelju uvjeta predviđenih navedenim člancima, pod uvjetom da se potpora ne može financirati iz proračuna Unije.

3. Na temelju rezervi za nepredviđene potrebe osiguravaju se sredstva za one zemlje koje zbog izvanrednih okolnosti ne mogu imati pristup redovnim programabilnim resursima.

4. Ne dovodeći u pitanje članak 5. stavak 7. ovog Priloga o pregledima, Zajednica može, a da bi se uzele u obzir nove potrebe ili izvanredna izvedba, povećati programabilna izdvajanja za zemlju ili izdvajanja za nepredviđene potrebe:

- (a) nove potrebe mogu biti posljedica izvanrednih okolnosti kao što su kriza i situacija nakon krize ili nepredviđenih potreba navedenih u stavku 2. točki (b);

▼ M10

- (b) izvanredna izvedba u situaciji u kojoj je, osim pregleda na pola puta i na kraju razdoblja, u cijelosti realizirano programabilno izdvajanje za zemlju i moguće je apsorbirati dodatna sredstva iz nacionalnog indikativnog programa uz pretpostavku postojanja učinkovite politike za smanjenje siromaštva i zdravo financijsko upravljanje.

▼ B*Članak 4.***Priprema i donošenje indikativnog programa****▼ M10**

1. Nakon primitka gore navedenih informacija svaka država AKP-a sastavit će i podnijeti Zajednici nacrt indikativnog programa na temelju i u skladu s vlastitim razvojnim ciljevima i prioritetima na način kako su sadržani u strateškoj knjizi zemlje. Nacrt indikativnog programa sadrži:

- (a) opću proračunsku podršku i/ili ograničeni broj fokalnih sektora ili područja na koje se podrška treba koncentrirati;
- (b) najprikladnije mjere i operacije za realizaciju ciljeva i meta u fokalnom sektoru ili području;
- (c) resurse koje je moguće rezervirati za ograničeni broj programa i projekata izvan fokalnog sektora ili područja i/ili grubi nacrt takvih aktivnosti, kao i naznaku resursa koji će se izdvajati za svaki od ovih elemenata;
- (d) vrste nedržavnih dionika koji ispunjavaju uvjete za financiranje u skladu s kriterijima predviđenim od strane Vijeća ministara, resurse koji se izdvajaju za nedržavne dionike i vrste aktivnosti koje će se podržavati, a koje moraju biti neprofitne;
- (e) prijedlozi za moguće sudjelovanje u regionalnim programima i projektima; i
- (f) moguća rezerviranja za osiguranje od mogućih potraživanja i za pokriće povećanja troškova i nepredvidljive troškove.

2. Nacrt indikativnog programa sadrži ako je to prikladno resurse rezervirane za jačanje AKP sposobnosti za ljudske resurse te materijalne sposobnosti i institucionalne sposobnosti za pripremu i provedbu nacionalnih indikativnih programa i moguće sudjelovanje u programima i projektima koji se financiraju iz regionalnih indikativnih programa i za poboljšanje upravljanja javnim investicijskim projektnim ciklusom država AKP-a.

3. Nacrt indikativnog programa podliježe razmjeni stajališta između odnosne države AKP-a i Zajednice. Indikativni program donosi se sporazumno od strane Komisije u ime Zajednice i odnosne države AKP-a. Nakon donošenja obvezuje Zajednicu i odnosnu državu. Ovaj indikativni program nalazi se u prilogu strateške knjige zemlje i osim toga sadrži:

- (a) naznaku konkretnih i jasno identificiranih operacija, posebno onih koje mogu biti realizirane prije sljedećeg pregleda;
- (b) indikativni vremenski raspored za provedbu i pregled indikativnog programa, uključujući obveze i isplate resursa; i
- (c) kriterije za pregled na temelju rezultata.

▼ **M10**

4. Zajednica i država AKP-a poduzimaju sve potrebne mjere kojima se osigurava da proces programiranja bude dovršen u što kraćem roku i osim u izvanrednim okolnostima u roku od dvanaest mjeseci od donošenja višegodišnjeg financijskog okvira suradnje. U ovom kontekstu priprema strateške knjige zemlje i indikativnog programa mora biti dio kontinuiranog procesa koji dovodi do donošenja jedinstvenog dokumenta.

▼ **M4**

5. U slučaju kada je određena država AKP-a suočena s kriznom situacijom koja je posljedica rata ili drugog sukoba ili izvanrednih okolnosti sa usporedivim učinkom, koje nacionalnom dužnosniku nadležnom za ovjeravanje onemogućuju obavljanje svoje dužnosti, Komisija može sama upravljati sredstvima dodijeljenim predmetnoj državi u skladu s člankom 3. i koristiti ih za posebnu potporu. Posebna potpora može se odnositi na politike za izgradnju mira, upravljanje sukobima i njihovo rješavanje, poslijeratnu potporu, uključujući izgradnju institucija i aktivnosti vezane uz gospodarski i društveni razvoj, posebno vodeći računa o potrebama najranjivijih skupina stanovništva. Komisija i predmetna država AKP-a vraćaju se uobičajenoj provedbi i uobičajenom upravljanju čim tijela odgovorna za upravljanje suradnjom mogu to ponovno preuzeti.

▼ **B***Članak 5.***Postupak revizije**

1. Financijska suradnja između države AKP-a i Zajednice dovoljno je fleksibilna da osigura stalnu usklađenost aktivnosti s ciljevima ovog Sporazuma te da vodi računa o bilo kojim promjenama u stanju gospodarstva, prioritetima i ciljevima predmetne države AKP-a. U tom kontekstu, nacionalni dužnosnik nadležan za ovjeravanje i ► **M4** Komisija ◄:

- (a) godišnje provode operativnu reviziju indikativnog programa; te
- (b) provode reviziju SPD-a i indikativnog programa na sredini i na kraju razdoblja s obzirom na trenutne potrebe i rezultate.

▼ **M10**

2. U izvanrednim okolnostima iz članka 3. stavka 4., a da bi se uzelo u obzir nove potrebe ili izvanrednu izvedbu, moguće je izvršiti ad hoc pregled na zahtjev bilo koje stranke.

▼ **B**

3. Nacionalni dužnosnik nadležan za ovjeravanje i ► **M4** Komisija ◄:

- (a) poduzimaju sve potrebne mjere kako bi se osiguralo pridržavanje odredbi indikativnog programa, uključujući osiguranje pridržavanja rasporeda obveza i isplata dogovorenog u vrijeme planiranja; i
- (b) utvrđuju bilo koje uzroke kašnjenja u provedbi te predlažu odgovarajuće mjere za popravljivanje stanja.

▼ **M10**

4. Godišnji operativni pregledi, pregledi na pola puta i na kraju razdoblja indikativnog programa sastoje se od zajedničke ocjene provedbe programa i uzimaju u obzir rezultate relevantnih aktivnosti nadzora i evaluacije. Pregledi se provode lokalno i finalizira ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje i Komisija, na temelju savjetovanja s odgovarajućim dionicima, uključujući nedržavne aktere, lokalna tijela i, gdje je to relevantno, ACP parlamente. Oni posebno pokrivaju ocjenu sljedećeg:

▼ **B**

- (a) rezultata postignutih u ciljanom(im) sektoru(ima) u usporedbi s utvrđenim ciljevima, pokazateljima učinka i obvezama preuzetima u okviru sektorske politike;

▼ M4

- (b) programa i projekata izvan ciljnog (ciljnih) sektora;

▼ B

- (c) korištenja sredstava namijenjenih nedržavnim nositeljima;
- (d) učinkovitosti provedbe tekućih aktivnosti i mjere do koje je poštovan raspored obveza i plaćanja; i
- (e) produljenje perspektive planiranja za iduće godine.

▼ M10

5. Komisija jednom godišnje podnosi izvješće sa sažetkom o dovršetku godišnjeg operativnog pregleda Odboru za suradnju za financiranje razvoja. Odbor ispituje izvješće u skladu sa svojim dužnostima i ovlastima iz ovog Sporazuma.

6. U svjetlu godišnjih operativnih pregleda, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje i Komisija mogu na pola razdoblja provedbe i na kraju razdoblja provedbe pregledati i prilagoditi stratešku knjigu zemlje:

- (a) ako operativni pregledi upućuju na konkretne probleme; i/ili
- (b) u svjetlu promijenjenih okolnosti države AKP-a.

O promjeni strateške knjige zemlje može se također odlučivati na temelju *ad hoc* pregleda predviđenog stavkom 2.

Pregled na kraju razdoblja provedbe može također uključivati prilagodbu za novi višegodišnji financijski okvir suradnje u smislu izdvajanja resursa i pripreme za sljedeći program.

7. Nakon dovršetka pregleda na pola razdoblja provedbe i na kraju razdoblja provedbe Komisija može u ime Zajednice povećati ili smanjiti izdvajanje resursa zemlje u svjetlu postojećih potreba i izvedbe od strane odnosne države AKP-a.

Nakon *ad hoc* pregleda predviđenog stavkom 2. Komisija može u ime Zajednice također povećati izdvajanje resursa u svjetlu novih potreba ili izvanredne izvedbe od strane odnosne države AKP-a, na način kako je definirano člankom 3. stavkom 4.

▼ B

POGLAVLJE 2.

PROGRAMIRANJE I PRIPREMA (REGIONALNO)

Članak 6.

▼ M10

Područje primjene

▼ M4

1. Regionalna suradnja obuhvaća aktivnosti koje idu u korist i u kojima sudjeluju:

- (a) dvije ili više ili sve države AKP-a, kao i zemlje u razvoju koje nisu države AKP-a koje sudjeluju u navedenim aktivnostima; i/ili
- (b) regionalno tijelo čije su članice najmanje dvije države AKP-a, uključujući tijela čije su članice zemlje koje nisu države AKP-a.

▼B

2. Regionalna suradnja može također obuhvatiti prekomorske države i područja te najudaljenije regije. Financiranje kako bi se omogućilo sudjelovanje tih područja dodatno je sredstvima dodijeljenima ovim Sporazumom državama AKP-a.

▼M10

3. Zahtjeve za financiranje regionalnih programa podnose:

- (a) uredno ovlašteno regionalno tijelo ili organizacija; ili
- (b) uredno ovlašteno subregionalno tijelo, organizacija ili država AKP-a u odnosnoj regiji u fazi programiranja, pod uvjetom da je operacija identificirana u regionalnom indikativnom programu.

4. Sudjelovanje zemalja u razvoju koje nisu AKP u regionalnim programima predviđeno je samo u mjeri u kojoj:

- (a) gravitacijsko središte projekata i programa financiranih iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje ostaje u jednoj od država AKP-a;
- (b) istovjetne odredbe postoje u okviru financijskih instrumenata Zajednice; i
- (c) poštuje se načelo proporcionalnosti.

*Članak 7.***Regionalni programi**

Države AKP-a odlučuju o definiciji geografskih regija. U najvećoj mogućoj mjeri, programi regionalne integracije moraju odgovarati programima postojećih regionalnih organizacija. U načelu, u slučaju da se preklapa članstvo nekoliko relevantnih regionalnih organizacija, regionalni program integracije mora odgovarati kombiniranom članstvu ovih organizacija.

*Članak 8.***Regionalno programiranje**

1. Programiranje se odvija na razini svake regije. Programiranje jest rezultat razmjene stajališta između Komisije i uredno ovlaštene regionalne organizacije, a ako ne postoji takvo ovlaštenje, nacionalnih dužnosnika za ovjeravanje zemalja u regiji. Kada je to prikladno, programiranje može uključivati savjetovanje s nedržavnim akterima zastupljenim na regionalnoj razini te, gdje je to relevantno, regionalnim parlamentima.

2. Regionalnu stratešku knjigu priprema Komisija i uredno ovlaštena regionalna organizacija u suradnji s državama AKP-a u odnosnoj regiji na temelju načela supsidijarnosti i komplementarnosti, uzimajući u obzir programiranje iz strateške knjige zemlje.

3. Regionalna strateška knjiga predstavlja instrument kojim se utvrđuju prioritetne aktivnosti i izgrađuje lokalno vlasništvo nad podržanim programima. Regionalna strateška knjiga sadrži sljedeće standardne elemente:

- (a) analiza političkog, gospodarskog, društvenog i konteksta vezanog za okoliš regije;

▼ M10

- (b) ocjena procesa i izgleda za regionalnu gospodarsku integraciju i integraciju u svjetsko gospodarstvo;
- (c) kratki prikaz regionalnih strategija i prioriteta i očekivanih financijskih zahtjeva;
- (d) kratki prikaz relevantnih aktivnosti ostalih vanjskih partnera u regionalnoj suradnji;
- (e) kratki prikaz posebnog doprinosa EU za realizaciju ciljeva regionalne integracije, a koji u najvećoj mogućoj mjeri upotpunjuje operacije koje se financiraju od strane samih država AKP-a i od strane ostalih vanjskih partnera, posebno država članica EU; i
- (f) naznaka najprikladnije potpore i provedbenih mehanizama koji će se primjenjivati u provedbi gore navedenih strategija.

*Članak 9.***Izdavanje resursa**

1. Indikativno izdavanje resursa u regijama AKP-a zasniva se na standardnim, objektivnim i transparentnim procjenama potreba i napretka i izgledima u procesu regionalne suradnje i integracije.

2. Izdvojeni resursi sastoje se od sljedećeg:

- (a) programabilno izdavanje, a kojim se pokriva regionalna integracija, sektorska politika, programi i projekti kojima se pruža potpora fokalnim ili nefokalnim područjima pomoći Zajednice; i
- (b) izdavanja za svaku regiju AKP-a kojima se pokrivaju nepredviđene potrebe, kao što su one definirane u člancima 72., 72.a i 73. ovog Sporazuma kada se s obzirom na prekograničnu prirodu i/ili opseg nepredviđenih potreba potpora može učinkovitije pružati na regionalnoj razini. Sredstva su dostupna prema uvjetima iz članka 72., 72.a i 73. ovog Sporazuma kada se potpora ne može financirati iz proračuna Unije. Osigurano je nadopunjavanje intervencija osiguranih na temelju ovog izdavanja i eventualnih intervencija na razini zemlje.

3. Programabilno izdavanje omogućava dugoročno programiranje potpore Zajednice za odnosnu regiju. Da bi se postigao odgovarajući opseg i povećala učinkovitost, regionalna i nacionalna sredstva mogu se pomiješati za financiranje regionalnih operacija uz jasnu nacionalnu komponentu.

Regionalno izdavanje za nepredviđene potrebe može biti mobilizirano u korist odnosne regije i AKP zemalja izvan regije kada priroda nepredviđene potrebe iziskuje njihovo uključivanje te gravitacijsko središte predviđenih projekata i programa ostaje u regiji.

4. Ne dovodeći u pitanje članak 11. o pregledima, Zajednica može, a da bi se uzele u obzir nove potrebe ili izvanredna izvedba, povećati programabilna izdavanja za regiju ili izdavanja za nepredviđene potrebe:

- (a) nove potrebe jesu potrebe koje proizlaze iz izvanrednih okolnosti kao što su kriza i situacija nakon krize ili nepredviđenih potreba navedenih u stavku 2. točki (b);

▼ M10

- (b) izvanredna izvedba u situaciji u kojoj je, osim pregleda na pola puta i na kraju razdoblja, u cijelosti realizirano izdvajanje za regiju i moguće je apsorbirati dodatna sredstva iz regionalnog indikativnog programa uz pretpostavku postojanja učinkovite regionalne integracije i zdravog financijskog upravljanja.

▼ B*Članak 10.***Regionalni indikativni programi**

1. Na osnovi gore spomenute dodjele, regionalna(e) organizacija(e) s mandatom te, u nedostatku takvog mandata, nacionalni dužnosnici nadležni za ovjeravanje država te regije sastavljaju nacrt regionalnog indikativnog programa. Nacrt programa posebno navodi:

- (a) ciljne sektore i teme pomoći Zajednice;
- (b) mjere i radnje najprimjerenije za postizanje ciljeva postavljenih za te sektore i teme; i

▼ M4

- (c) programe i projekte koji omogućuju postizanje tih ciljeva, u mjeri u kojoj su jasno utvrđeni, kao i naznaku sredstava koja se isplaćuju za svaki od tih elemenata i raspored njihove provedbe.

▼ M10

2. Regionalni indikativni programi donose se sporazumno od strane Zajednice i uredno ovlaštenih regionalnih organizacija ili ako takvo ovlaštenje ne postoji odnosne države AKP-a.

▼ B*Članak 11.***Postupak revizije**

► **M10** 1. ◀ Financijska suradnja između države AKP-a i Zajednice dovoljno je fleksibilna da osigura stalnu usklađenost aktivnosti s ciljevima ovog Sporazuma te da vodi računa o bilo kojim promjenama u stanju gospodarstva, prioritetima i ciljevima predmetne regije. Revizija regionalnih indikativnih programa provodi se na sredini i na kraju razdoblja kako bi se indikativni program prilagodio izmijenjenim okolnostima te kako bi se osigurala njihova pravilna provedba. Po završetku revizije na sredini i na kraju razdoblja, Zajednica može revidirati dodjelu sredstava s obzirom na trenutne potrebe i uspješnost.

▼ M10

2. U izvanrednim okolnostima iz članka 9. stavka 4., a da bi se uzelo u obzir nove potrebe ili izvanrednu izvedbu, moguće je izvršiti pregled na zahtjev bilo koje stranke. Kao posljedica ad hoc pregleda, obje stranke odlučuju o promjeni regionalne strateške knjige i/ili Komisija u ime Zajednice može povećati izdvajanje resursa.

Pregled na kraju razdoblja provedbe može također uključivati prilagodbu za novi višegodišnji financijski okvir suradnje u smislu izdvajanja resursa i pripreme za sljedeći regionalni indikativni program.

▼ M10*Članak 12.***Suradnja unutar AKP-a**

1. Suradnja unutar AKP-a kao instrument razvoja doprinosi cilju partnerstva AKP-EZ. Suradnja unutar AKP-a predstavlja nadregionalnu suradnju. Cilj suradnje jest rješavati zajedničke izazove s kojima su suočene AKP zemlje kroz operacije koje nadmašuju koncept geografske lokacije i od kojih imaju koristi sve države AKP-a.

2. U skladu s načelima supsidijarnosti i komplementarnosti, intervencija unutar AKP-a predviđa se kada je nacionalna i/ili regionalna akcija nemoguća ili manje učinkovita, a da bi se osigurala dodana vrijednost u usporedbi s operacijama koje se izvršavaju s ostalim instrumentima suradnje.

3. Kada skupina AKP-a odluči doprinijeti međunarodnim ili međuregionalnim inicijativama iz fonda iz AKP-a, potrebno je osigurati odgovarajuću vidljivost.

*Članak 12.a***Strateška knjiga unutar AKP-a**

1. Programiranje suradnje unutar AKP-a jest rezultat razmjene stajališta Komisije i AKP odbora veleposlanika te ga zajedno pripremaju službe Komisije i tajništva AKP-a nakon savjetovanja s relevantnim akterima i dionicima.

2. Strateška knjiga unutar AKP-a definira prioritete suradnje unutar AKP-a i akcija potrebnih za izgradnju vlasništva nad podržanim programima. Ona sadrži sljedeće standardne elemente:

- (a) analiza političkog, gospodarskog, društvenog i konteksta vezanog za okoliš skupine država AKP-a;
- (b) ocjena suradnje unutar AKP-a u odnosu na njezin doprinos realizaciji ciljeva ovog Sporazuma i stečeno iskustvo;
- (c) kratki prikaz strategija i ciljeva unutar AKP-a i očekivanih financijskih zahtjeva;
- (d) kratki prikaz relevantnih aktivnosti ostalih vanjskih partnera u suradnji; i
- (e) naznaku doprinosa EU za realizaciju ciljeva suradnje unutar AKP-a i njezine komplementarnosti s operacijama koje se financiraju na nacionalnoj i regionalnoj razini i od strane ostalih vanjskih partnera, posebno država članica EU.

*Članak 12.b***Zahtjevi za financiranje**

Zahtjeve za financiranje programa unutar AKP-a podnose:

- (a) izravno AKP vijeće ministara ili Odbor veleposlanika AKP-a; ili

▼ M10

(b) indirektno:

- i. najmanje tri uredno ovlaštena regionalna tijela ili organizacije koji pripadaju različitim geografskim regijama ili najmanje dvije države AKP-a iz svake od tri regije;
- ii. međunarodne organizacije, kao što je Afrička unija, koje izvršavaju operacije kojima se doprinosi ciljevima regionalne suradnje i integracije podložno prethodnom odobrenju od strane AKP odbora veleposlanika; ili
- iii. karipske ili tihooceanske regije s obzirom na njihovu posebnu geografsku situaciju podložno prethodnom odobrenju od strane AKP vijeća ministara li AKP odbora veleposlanika.

*Članak 12.c***Izdvajanje resursa**

Indikativno izdvajanje resursa u regijama AKP-a zasniva se na standardnim, objektivnim i transparentnim procjenama potreba i napretka i izgledima u procesu regionalne suradnje i integracije unutar AKP-a. Sastoji se od rezerve neprogramiranih sredstava.

*Članak 13.***Indikativni program unutar AKP-a**

1. Indikativni program unutar AKP-a sastoji se od sljedećih glavnih standardnih elemenata:

- (a) fokalni sektori i teme pomoći Zajednice;
- (b) najprikladnije mjere i akcije za postizanje ciljeva predviđenih za fokalne sektore i teme; i
- (c) programi i projekti potrebni za realizaciju identificiranih ciljeva, pod uvjetom da su jasno identificirani, kao i naznaka resursa koji se izdvajaju za svakog od njih i raspored provedbe.

2. Komisija i tajništvo AKP-a identificiraju i ocjenjuju odgovarajuće akcije. Na ovoj osnovi indikativni program AKP-a zajedno pripremaju službe Komisije i tajništvo AKP-a i predstavljaju ga Odboru veleposlanika AKP-EZ. Donosi ga Komisija u ime Zajednice i Odbor veleposlanika AKP-a.

3. Ne dovodeći u pitanje članak 12.b točku (b) podtočku iii., Odbor veleposlanika AKP-a svake godine predstavlja konsolidirani popis zahtjeva za financiranje prioriteta akcija koje su predviđene indikativnim programom unutar AKP-a. Komisija identificira i priprema odgovarajuće akcije s tajništvom AKP-a, kao i godišnji akcijski program. U mjeri u kojoj je to moguće i uzimajući u obzir izdvojene resurse, zahtjevi za financiranje akcija koji nisu predviđeni indikativnim programom unutar AKP-a uključuju se u godišnji akcijski program. U izvanrednim okolnostima zahtjevi se donose kroz posebnu odluku o financiranju Komisije.

*Članak 14.***Postupak razmatranja**

1. Suradnja unutar AKP-a mora biti dovoljno fleksibilna i reaktivna da bi se njome osiguralo da njezine akcije ostanu dosljedne ciljevima ovog Sporazuma i nastave uzimati u obzir eventualne promjene u prioritetima i ciljevima skupine država AKP-a.

▼ M10

2. Odbor veleposlanika AKP-a i Komisija na pola razdoblja provedbe i na kraju razdoblja provedbe provode pregled strategije o suradnji unutar AKP-a i indikativnog programa da bi se osigurala prilagodba postojećim okolnostima i osigurala njihova ispravna provedba. Ako okolnosti tako nalažu također se mogu provoditi ad hoc pregledi kojima se uzimaju u obzir nove potrebe koje mogu proizlaziti iz izvanrednih ili nepredviđenih okolnosti kao što su one koje proizlaze iz novih izazova koji su zajednički zemljama AKP-a.

3. Odbor veleposlanika AKP-a i Komisija mogu u sklopu pregleda na pola razdoblja provedbe i na kraju provedbe ili nakon ad hoc pregleda pregledati i prilagoditi stratešku knjigu o suradnji unutar AKP-a.

4. Nakon provedbe pregleda na pola razdoblja provedbe i na kraju provedbe, ili ad hoc pregleda, Odbor veleposlanika AKP-a i Komisija mogu prilagoditi izdavanja u sklopu indikativnog programa AKP-a i mobilizirati neprogramiranu rezervu unutar AKP-a.

▼ B

POGLAVLJE 3.

▼ M4**PROCJENA I FINANCIRANJE***Članak 15.***Utvrđivanje, priprema i procjena programa i projekata****▼ M10**

1. Programi i projekti koji su predstavljani od strane odnosne države AKP-a ili relevantne organizacije ili tijela na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a podliježu zajedničkoj ocjeni. Odbor za suradnju AKP-EZ za financiranje razvoja razvija opće smjernice i kriterije za ocjenu programa i projekata. Ovi programi i projekti u načelu su višegodišnji i mogu uključivati cijeli niz akcija ograničene veličine u pojedinom području.

▼ M4

2. Dosjei programa i projekata, pripremljeni i podneseni za financiranje, moraju sadržavati sve informacije potrebne za procjenu programa i projekata ili, u slučaju da programi i projekti nisu u potpunosti definirani, pružiti osnovne odrednice potrebne za njihovu procjenu.

▼ M10

3. Ocjenom programa i projekata uzimaju se u obzir nacionalna ograničenja u smislu ljudskih resursa i osigurava strategija koja pogoduju promicanju tih resursa. Također se njome uzimaju u obzir posebna obilježja i ograničenja svake države AKP-a ili regije.

▼ M4

4. Programe i projekte koje trebaju provesti nedržavni nositelji koji imaju pravo na financiranje u skladu s ovim Sporazumom može procijeniti isključivo Komisija i čime se dovodi do sklapanja ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava, kako je utvrđeno u članku 19.a, između Komisije i nedržavnih subjekata. Ta je procjena u skladu s člankom 4. stavkom 1. točkom (d) o vrstama nositelja, njihovom pravu na financiranje i vrsti aktivnosti koju treba poduprijeti. Komisija putem voditelja izaslanstva obavještuje ► **M10** nadležnog dužnosnika za ovjeravanje ◀ o dodijeljenim bespovratnim sredstvima.

▼ **M4***Članak 16.***Prijedlog financiranja i odluka o financiranju**

1. Zaključci procjene rezimiraju se u prijedlogu financiranja, čiju konačnu verziju izrađuje Komisija u bliskoj suradnji s ►**M10** odnosno državom AKP-a ili relevantnom organizacijom ili tijelom na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a. ◀

2. (briše se)

3. (briše se)

4. Komisija, koja djeluje u ime Zajednice, obavještuje ►**M10** odnosnu državu AKP-a ili relevantnu organizaciju ili tijelo na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a ◀ o svojoj odluci o financiranju u roku od 90 dana od datuma na koji je izrađena konačna verzija prijedloga financiranja.

5. U slučaju da Komisija nije usvojila prijedlog financiranja u ime Zajednice, ►**M10** odnosno država AKP-a ili relevantna organizacija ili tijelo na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a ◀ se odmah obavještuje o razlozima te odluke. U tom slučaju predstavnici ►**M10** odnosno države AKP-a ili relevantne organizacije ili tijela na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a ◀ mogu u roku od 60 dana nakon toga zatražiti:

(a) da se predmet uputi Odboru AKP-EZ-a za suradnju u financiranju razvoja osnovanom u skladu s ovim Sporazumom; ili

(b) da im predstavnici Zajednice odobre saslušanje.

6. Nakon takvog saslušanja Komisija u ime Zajednice donosi konačnu odluku o usvajanju ili odbijanju prijedloga financiranja. Prije donošenja odluke ►**M10** odnosno država AKP-a ili relevantna organizacija ili tijelo na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a ◀ može dostaviti Komisiji sve činjenice koje mogu biti potrebne za dopunu podataka kojima raspolaže.

▼ **M10***Članak 17.***Financijski sporazum**

1. U pravilu programi i projekti financirani kroz višegodišnji financijski okvir suradnje podliježu financijskom sporazumu kojeg sastavlja Komisija i država AKP-a ili relevantna organizacija ili tijelo na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a.

2. Financijski sporazum priprema se u roku od 60 dana od priopćenja odluke o financiranju koju donosi Komisija. Financijski sporazum:

(a) predviđa detalje financijskog doprinosa Zajednice, financijske dogovore i uvjete te opće i posebne odredbe u odnosu na program ili projekt, uključujući očekivani ishod i rezultate; i

(b) na odgovarajući način predviđa izdvajanja za pokrivanje troškova, nepredviđenih troškova, revizije i evaluacija.

▼ M10

3. Neočekivana bilanca koja preostane nakon zatvaranja računa programa i projekata unutar vremenskog okvira za obveze višegodišnjeg financijskog okvira suradnje iz kojeg su programi i projekti financirani pripisuje se u korist države AKP-a ili relevantne organizacije ili tijela na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a.

▼ M4*Članak 18.***Prekoračenje**

1. Nakon što se pojavi opasnost od prekoračenja troškova raspoloživih iznad u okviru sporazuma o financiranju, ►M10 nadležni dužnosnik za ovjeravanje ◄ obavješćuje Komisiju i traži njezino prethodno odobrenje za mjere koje ►M10 nadležni dužnosnik za ovjeravanje ◄ namjerava poduzeti kako bi pokrio takva prekoračenja troškova, bilo smanjenjem opsega programa ili projekta ili zahtjevom za dodjelu nacionalnih ili drugih sredstava koja nisu sredstva Zajednice.

2. Ako nije moguće smanjiti opseg programa ili projekta ili pokriti prekoračenja drugim sredstvima, Komisija, djelujući u ime Zajednice, može na temelju obrazloženog zahtjeva ►M10 nadležnog dužnosnika za ovjeravanje ◄ donijeti odluku o dodatnom financiranju iz sredstava indikativnog programa.

*Članak 19.***Retroaktivno financiranje**

1. Kako bi se osiguralo brzo pokretanje projekata, izbjegao prazan hod između uzastopnih projekata i spriječilo odlaganje, ►M10 države AKP-a ili relevantna organizacija ili tijelo na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a ◄ mogu, nakon dovršetka procjene projekta i prije donošenja odluke financiranju, unaprijed financirati aktivnosti vezane uz pokretanje programa, prethodnim i sezonskim radom, narudžbama opreme s dugim nabavnim rokovima, kao i nekim tekućim aktivnostima. Takvi izdaci moraju zadovoljavati postupke predviđene u ovom Sporazumu.

2. Svi izdaci iz stavka 1. navode se u prijedlogu financiranja i ne dovode u pitanje odluku o financiranju koju donosi Komisija u ime Zajednice.

3. Izdaci koje ►M10 država AKP-a ili relevantna organizacija ili tijelo na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a ◄ napravi u skladu s ovim člankom financiraju se retroaktivno u okviru programa ili projekta, nakon potpisivanja sporazuma o financiranju.

▼ B

POGLAVLJE 4.

▼ M4**PROVEDBA***Članak 19.a***Provedbene mjere****▼ M10**

1. Provedba programa i projekata koji se financiraju iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog Sporazuma sastoji se uglavnom od sljedećeg:

▼ M4

- (a) dodjele ugovora o javnoj nabavi;
- (b) dodjele bespovratnih sredstava;

▼ M4

- (c) korištenje vlastite radne snage;

▼ M10

- (d) izravna plaćanja kao proračunska potpora, potpora za sektorske programe, pomoć za dug i potpora za ublažavanje nepovoljnih učinaka koji proizlaze iz kratkoročnih egzogenih šokova, uključujući fluktuacije izvozne zarade.

▼ M4

2. U kontekstu ovog Dodatka, ugovori o javnoj nabavi su naplatni ugovori sklopljeni u pisanom obliku radi ostvarenja nabave pokretne imovine, izvršavanja radova ili pružanja usluga uz naplatu određene cijene.

3. U kontekstu ovog Dodatka, bespovratna sredstva su izravni financijski doprinosi dodijeljeni u obliku donacija radi financiranja:

- (a) aktivnosti namijenjene pomoći ostvarivanju određenog cilja ovog Sporazuma ili programa ili projekta usvojenog u skladu s ovim Sporazumom; ili

- (b) aktivnosti tijela koje ostvaruje takav cilj.

Bespovratna sredstva su obuhvaćena pisanim ugovorom.

*Članak 19.b***Natječajni postupak s klauzulom o suspenziji**

Kako bi osigurale brzo pokretanje projekata, ► **M10** države AKP-a ili relevantna organizacija ili tijelo na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a ◀ mogu, u svim valjano obrazloženim slučajevima i u suglasnosti s Komisijom, izdati pozive na podnošenje ponuda za sve vrste ugovora s klauzulom o suspenziji nakon dovršetka procjene projekta, ali prije donošenja odluke o financiranju. Takva odredba mora biti navedena u prijedlogu financiranja.

▼ M10*Članak 19.c***Dodjela ugovora, dodjela nepovratnih sredstava i izvršavanje ugovora**

1. Osim na način kako je predviđeno člankom 26. ugovori i nepovratna sredstva pripisuju se i provode u skladu s pravilima Zajednice te osim u posebnim slučajevima predviđenim tim pravilima u skladu sa standardnim postupcima i dokumentacijom koja je utvrđena i objavljena od strane Komisije u svrhu provedbe suradnje s trećim zemljama na snazi u trenutku pokretanja odnosnog postupka.

2. U decentraliziranom upravljanju kada je iz zajedničke ocjene jasno da su postupci za dodjelu ugovora i nepovratnih sredstava u državi AKP-a ili regiji primatelji ili postupci odobreni od strane pružatelja sredstava u skladu s načelima transparentnosti, proporcionalnosti, jednakog postupanja i nediskriminacije i da se njima sprečava bilo koja vrsta sukoba interesa, Komisija koristi ove postupke u skladu s Pariškom deklaracijom, ne dovodeći u pitanje članak 26., u cijelosti u skladu s pravilima kojima se regulira realizacija ovlasti u ovom području.

3. Država AKP-a ili relevantna organizacija ili tijelo na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a obvezuje se redovito provjeravati da li su operacije financirane iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog Sporazuma uredno provedene, a da bi se poduzele odgovarajuće mjere za sprečavanje nepravilnosti i prevare i, ako je potrebno, poduzimale pravne radnje za povrat nepravilno isplaćenih sredstava.

▼ M10

4. U decentraliziranom upravljanju države AKP-a ili relevantna organizacija ili tijelo na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a pregovaraju, utvrđuju, potpisuju i izvršavaju ugovore. Ove države ili relevantna organizacija ili tijelo na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a može međutim pozvati Komisiju da pregovara, utvrđuje, potpisuje i izvršava ugovore u njihovo ime.

▼ M13

5. Na temelju obveze iz članka 32. stavka 1. točke (a) i članka 50. ovog Sporazuma, ugovori i nepovratna sredstva koji se financiraju sredstvima iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje s AKP-om provode se u skladu s primjenjivim zakonodavstvom o okolišu i međunarodno priznatim osnovnim standardima u području radnog prava.

▼ M10

6. Stručna skupina predstavnika Tajništva skupine država AKP-a i Komisije osniva se sa svrhom identifikacije, na zahtjev jedne ili više stranaka, odgovarajućih alternativa i prijedloga izmjena i poboljšanja pravila i postupaka iz stavaka 1. i 2.

Ova stručna skupina također podnosi povremeno izvješće AKP-EZ odboru za suradnju za financiranje razvoja čime mu pomaže u njegovom zadatku preispitivanja problema koji okružuju provedbu aktivnosti za razvojnu suradnju i predlaganja odgovarajućih mjera.

*Članak 20.***Ispunjavanje uvjeta**

Osim ako je odobreno odstupanje u skladu s člankom 22. te ne dovodeći u pitanje članak 26.:

▼ M13

1. Sudjelovanje u postupku dodjele ugovora o javnoj nabavi ili bespovratnih sredstava koji se financiraju iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje u okviru ovog Sporazuma otvoreno je svim fizičkim osobama – državljanima ili pravnim osobama koje imaju stvarni poslovni nastan u:

- (a) državi AKP-a, državi članici Europske zajednice, zemlji korisnici Instrumenta za pretprijetnu pomoć Europske zajednice, državi članici Europskog gospodarskog prostora, i prekomorskim zemljama i područjima obuhvaćenima Odlukom Vijeća 2013/755/EU od 25. studenoga 2013. o pridruživanju prekomorskih zemalja i područja Europskoj uniji ⁽¹⁾;
- (b) zemljama i područjima u razvoju, kako su navedeni u popisu korisnika službene razvojne pomoći Odbora za razvojnu pomoć OECD-a, a koji nisu članovi skupine G20, ne dovodeći u pitanje status Republike Južne Afrike kako se uređuje Protokolom 3.;
- (c) zemljama za koje je Komisija uspostavila recipročan pristup vanjskoj pomoći u dogovoru s državama AKP-a;

Recipročan pristup može se odobriti na ograničen rok od najmanje godinu dana ako neka zemlja na ravnopravnoj osnovi omogućuje pravo sudjelovanja subjektima iz Zajednice i iz zemalja koje ostvaruju pravo u skladu s ovim člankom;

⁽¹⁾ SL L 344, 19.12.2013., str. 1.

▼ **M13**

- (d) državi članici OECD-a, u slučaju ugovora koji se provode u najmanje razvijenoj zemlji ili visoko zaduženoj siromašnoj zemlji, kako su navedene u popisu korisnika službene razvojne pomoći Odbora za razvojnu pomoć OECD-a koji je Odbor objavio.

▼ **M10**

2. Usluge na temelju ugovora koji se financira iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog Sporazuma mogu pružati stručnjaci, bez obzira na njihovo državljanstvo, ne dovodeći pritom u pitanje kvalitativne i financijske zahtjeve predviđene pravilima o nabavi Zajednice.

▼ **M13**

3. Sva roba i materijali kupljeni u okviru ugovora o javnoj nabavi ili u skladu s ugovorom o dodjeli bespovratnih sredstava, a koji se financiraju iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje u okviru ovog Sporazuma moraju biti iz zemlje koja ostvaruje pravo temeljem ovog članka.

Međutim, mogu biti podrijetlom iz bilo koje zemlje ako količina robe i materijala koji se kupuju ne prelazi prag za primjenu konkurentnog pregovaračkog postupka, utvrđenog u skladu s člankom 19.C stavkom 1.

U tom kontekstu definicija koncepta 'proizvodi podrijetlom' procjenjuje se upućivanjem na odgovarajuće međunarodne sporazume, a roba podrijetlom iz Zajednice uključuje robu podrijetlom iz prekomorskih zemalja i područja.

▼ **M10**

4. Sudjelovanje u postupcima za dodjelu ugovora o nabavi ili nepovratnih sredstava koja se financiraju iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog Sporazuma otvoreno je za međunarodne organizacije.

▼ **M13**

5. Kad god se iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje u okviru ovog Sporazuma financira aktivnost koja se provodi preko međunarodne organizacije, sudjelovanje u postupku dodjele ugovora o javnoj nabavi ili bespovratnih sredstava otvoreno je svim fizičkim i pravnim osobama koje ostvaruju pravo temeljem stavka 1. i svim fizičkim i pravnim osobama koje ostvaruju pravo u skladu s pravilima organizacije, vodeći računa o ravnopravnom postupanju prema svim darovateljima. Ista se pravila primjenjuju na robu i materijale.
6. Kad god se iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje u okviru ovog Sporazuma financira aktivnost koja se provodi kao dio regionalne inicijative, sudjelovanje u postupcima dodjele ugovora o nabavi ili bespovratnih sredstava otvoreno je svim fizičkim i pravnim osobama koje ostvaruju pravo temeljem stavka 1. i svim fizičkim i pravnim osobama iz zemlje koja sudjeluje u predmetnoj inicijativi. Ista se pravila primjenjuju na robu i materijale.
7. Kad god se iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje u okviru ovog Sporazuma financira aktivnost koja se zajednički financira s partnerom ili drugim donatorom ili koja se provodi preko uzajamnog fonda koji je osnovala Komisija, sudjelovanje u postupku dodjele ugovora o javnoj nabavi ili bespovratnih sredstava otvoreno je svim fizičkim i pravnim osobama koje ostvaruju pravo temeljem stavka 1. i svim fizičkim i pravnim osobama koje ostvaruju pravo u skladu s pravilima tog partnera, drugog donatora ili u skladu s pravilima određenima u osnivačkom aktu uzajamnog fonda.

▼ **M13**

U slučaju mjera koje se provode preko posebno zaduženih tijela, koja su države članice ili njihove agencije, ili preko Europske investicijske banke ili drugih međunarodnih organizacija ili njihovih agencija, pravo sudjelovanja imaju fizičke i pravne osobe koje ostvaruju pravo temeljem pravila tih zaduženih tijela kako su utvrđena u sporazumima sklopljenima s tijelom koje sufinancira ili provodi mjeru. Ista se pravila primjenjuju na robu i materijale.

8. Kad god se iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje u okviru ovog Sporazuma financira aktivnost koja se sufinancira u okviru drugog financijskog instrumenta EU-a, sudjelovanje u postupku dodjele ugovora o javnoj nabavi ili bespovratnih sredstava otvoreno je svim fizičkim i pravnim osobama koje ostvaruju pravo temeljem stavka 1. i svim fizičkim i pravnim osobama koje ostvaruju pravo temeljem bilo kojeg od ovih instrumenata. Ista se pravila primjenjuju na robu i materijale.
9. Pravo na sudjelovanje kako se definira u ovom članku može se ograničiti u pogledu državljanstva, lokacije ili prirode podnositelja prijave ako je to neophodno zbog prirode i ciljeva mjere i ako je potrebno za njezinu učinkovitu provedbu.

▼ **M10**▼ **M4**

Članak 22.

Odstupanja

▼ **M13**

1. Ponuditeljima, podnositeljima prijave i kandidatima iz trećih zemalja koji ne ostvaruju pravo temeljem članka 20. može se odobriti sudjelovanje u postupcima dodjele ugovora o javnoj nabavi ili bespovratnih sredstava koje financira Zajednica iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje u okviru ovog Sporazuma ili se mogu prihvatiti roba i materijali podrijetlom iz zemalja koje nemaju pravo sudjelovanja na temelju obrazloženog zahtjeva država AKP-a ili nadležne organizacije odnosno tijela na regionalnoj razini ili na razini unutar AKP-a ako:

- (a) je riječ o zemljama koje imaju tradicionalne gospodarske, trgovačke ili geografske veze sa susjednim zemljama-korisnicima; ili
- (b) postoje hitne potrebe ili su proizvodi i usluge na tržištu dotičnih zemalja nedostupni, odnosno u slučaju kad postoje primjereni dokazi o tome da zbog primjene pravila o pravu sudjelovanja ne bi bilo moguće provesti projekt, program ili mjeru ili bi to bilo izuzetno teško.

Država AKP-a ili nadležna organizacija odnosno tijelo na regionalnoj razini ili razini unutar AKP-a u svakom takvom slučaju Komisiji dostavljaju informacije potrebne za donošenje odluke o takvom odstupanju

▼ **M4**

2. U slučaju projekata financiranih iz Instrumenta pomoći ulaganju primjenjuju se pravila o nabavi Banke.

▼ **M10**▼ **M4**

Članak 24.

Korištenje vlastite radne snage

1. U slučaju aktivnosti u kojima se koristi vlastita radna snaga, programi i projekti provode se putem javnih ili poluprivatnih agencija ili služba predmetne države ili država AKP-a ili ih provodi pravna osoba koja je odgovorna za provedbu aktivnosti.

▼ M4

2. Zajednica doprinosi pokrivanju troškova uključene službe pružanjem opreme i/ili materijala koji joj nedostaju i/ili sredstva koja joj omogućuju zapošljavanje dodatnog osoblja koje je potrebno, u obliku stručnjaka iz predmetnih država AKP-a ili drugih država AKP-a. Sudjelovanje Zajednice pokriva samo troškove dopunskih mjera i privremene izdatke vezane uz provođenje koji su strogo ograničeni na zahtjeve dotičnih programa i projekata.

3. Procjene programa kojima se provode aktivnosti u kojima se koristi vlastita radna snaga moraju poštovati pravila, postupke i standardne dokumentima koje je utvrdila Komisija, kako se primjenjuju u trenutku odobravanja procjene programa.

▼ M10**▼ M4**

Članak 26.

Povlastice**▼ M10**

1. Mjere se poduzimaju da bi se potaknulo najveće moguće sudjelovanje fizičkih i pravnih osoba iz država AKP-a u izvedbi ugovora financiranih iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog Sporazuma, a da bi se dopustila optimizacija fizičkih i ljudskih resursa tih država. S tom namjenom:

▼ M13

- (a) za ugovore o radovima u vrijednosti manjoj od 5 000 000 EUR ponuditeljima iz zemalja AKP-a omogućuje se cjenovna povlastica od 10 % u financijskoj procjeni ako je barem jedna četvrtina dioničkog kapitala i rukovodećeg osoblja podrijetlom iz jedne ili više država AKP-a;
- (b) za ugovore o nabavi robe u vrijednosti manjoj od 300 000 EUR za ponude koje dostavljaju poduzeća iz AKP-a, bilo samostalno ili u konzorciju s europskim partnerima, omogućuje se cjenovna povlastica od 15 % u financijskoj procjeni;
- (c) u vezi s ugovorima o javnim uslugama koji nisu ugovori unutar okvira Europske komisije, prilikom procjene tehničkih ponuda, prednost se daje ponudama koje dostavljaju pravne ili fizičke osobe iz država AKP-a bilo samostalno ili u međusobnom konzorciju;

▼ M4

- (d) u slučaju kada je predviđeno podugovaranje, uspješni ponuđač daje prednost fizičkim osobama, trgovačkim društvima i poduzećima iz država AKP-a koji su sposobni izvršiti zatraženi ugovor pod sličnim uvjetima;
- (e) država AKP-a u pozivu na podnošenje ponuda mogućim ponuđačima može ponuditi pomoć drugih trgovačkih društava ili poduzeća ili nacionalnih stručnjaka ili konzultanata iz država AKP-a, odabranih uzajamnim dogovorom. Ova suradnja može se odvijati u obliku zajedničkog pothvata ili podugovora ili osposobljavanja polaznika na radnome mjestu.

▼ M13

2. Ne dovodeći u pitanje odredbe stavka 1., kada su dvije ponude za radove, opskrbu ili ugovore o javnim uslugama priznate kao jednake, prednost se daje:

- (a) ponuditelju iz države AKP-a; ili

▼ M13

- (b) ako ne postoji takav ponuditelj, onda ponuditelju koji:
- i. omogućuje najbolju moguću uporabu fizičkih i ljudskih resursa država AKP-a;
 - ii. nudi najbolje mogućnosti podizvođenja za društva, poduzeća ili fizičke osobe iz država AKP-a; ili
 - iii. je konzorcij fizičkih osoba, društava i poduzeća iz država AKP-a i Zajednice.

▼ M10**▼ B***Članak 30.***Rješavanje sporova****▼ M10**

Svaki spor između tijela države AKP-a ili relevantne organizacije ili tijela na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a i izvođitelja, dobavljača ili pružatelja usluga za trajanja ugovora financiranog iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog Sporazuma:

▼ B

- (a) u slučaju ugovora unutar jedne države, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom predmetne države AKP-a; a
- (b) u slučaju transnacionalnog ugovora, bilo:
 - i. ako su ugovorne stranke s time suglasne, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom predmetne države AKP-a ili u skladu s njenom ustanovljenom međunarodnom praksom; ili
 - ii. arbitražom u skladu s proceduralnim pravilima koja će na preporuku Odbora AKP-a i EU-a za suradnju u financiranju razvoja donijeti Vijeće ministara na prvom sastanku nakon potpisivanja ovog Sporazuma.

*Članak 31.***Porezni i carinski dogovori**

1. Države AKP-a na ugovore koje financira zajednica primjenjuju porezne i carinske aranžmane ne manje povoljne od onih koje primjenjuju prema najpovoljnijim državama ili međunarodnim organizacijama za razvoj s kojima imaju odnose. U svrhu određivanja tretmana najpovoljnije države (MFN) u obzir se ne uzimaju dogovori koje predmetna država AKP-a primjenjuje na druge države AKP-a ili na druge države u razvoju.

2. Podložno gornjim odredbama, na ugovore koje financira Zajednica primjenjuje se sljedeće:

- (a) u državi AKP-a užitnici, ugovor je oslobođen plaćanja biljegovina ili registracijskih pristojbi ili fiskalnih davanja s istovrsnim učinkom, bilo da takve naknade već postoje ili trebaju biti uvedene u budućnosti; međutim, ti ugovori registriraju se u skladu sa zakonima koji su na snazi u državi AKP-a te za to može biti naplaćena naknada koja odgovara učinjenoj usluzi;

▼B

- (b) zarade i/ili prihod nastao izvođenjem ugovora oporeziv je u skladu unutarnjim financijskim dogovorima predmetne države AKP-a, pod uvjetom da fizičke ili pravne osobe koje ostvare tu zaradu i/ili prihod imaju sjedište u toj državi ili da izvođenje ugovora traje dulje od šest mjeseci;
- (c) poduzeća koja moraju uvesti stručnu opremu kako bi izvela ugovore o gradnji, mogu, ako to zatraže, koristiti sustav privremenog uvoza kakav je utvrđen nacionalnim zakonodavstvom države AKP-a užitnice u odnosu na rečenu opremu;
- (d) stručna oprema potrebna za izvođenje zadaća utvrđenih u ugovoru o pružanju usluga privremeno se uvozi u državu ili države AKP-a užitnice u skladu s njenim nacionalnim zakonodavstvom bez plaćanja fiskalnih, uvoznih i carinskih naknada i drugih davanja s istovrsnim učinkom, ako te pristojbe i naknade ne predstavljaju naknadu za učinjene usluge;
- (e) za robu okviru ugovora o nabavi zaliha dozvoljen je uvoz u državu AKP-a užitnicu oslobođen carine, uvoznih naknada, poreza ili fiskalnih davanja s istovrsnim učinkom. Ugovor o nabavi zaliha podrijetlom iz predmetne države AKP-a sklapa se na osnovi cijene franko tvornica na koju se mogu obračunati onolika unutarnja fiskalna davanja koja se na te proizvode primjenjuju u državi AKP-a;
- (f) za goriva, maziva i organska veziva te, općenito, sve materijale koji se koriste u izvođenju ugovora o gradnji smatra se da su kupljena na lokalnom tržištu te su podložna fiskalnim pravilima koja se primjenjuju prema nacionalnom zakonodavstvu na snazi u državi AKP-a užitnici; i
- (g) osobne stvari i kućanski predmeti uvezeni za upotrebu fizičkih osoba, koje nisu lokalni zaposlenici i ne obavljaju zadaće utvrđene ugovorom o pružanju usluga te članova njihovih obitelji, izuzeti su od plaćanja carina ili uvoznih pristojbi, poreza ili ostalih fiskalnih naknada s jednakim učinkom prema nacionalnom zakonodavstvu na snazi u državi AKP-a užitnici.

3. Za sve ostale primjere koji nisu obuhvaćeni gornjim odredbama o poreznim i carinskim dogovorima i dalje vrijedi nacionalno zakonodavstvo koje je na snazi u dotičnoj državi AKP-a užitnici.

POGLAVLJE 5.

PRAĆENJE I OCJENA

Članak 32.

Ciljevi

Cilj je praćenja i ocjene redovita procjena aktivnosti razvoja (pripreme, provedbe i naknadne aktivnosti) radi poboljšanja učinkovitosti razvoja tekućih i budućih aktivnosti.

▼ M10*Članak 33.***Modaliteti**

1. Ne dovodeći u pitanje evaluacije provedene od strane država AKP-a ili relevantne organizacije ili tijela na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a ili Komisije, ovaj posao odrađuju zajedno države AKP-a ili relevantna organizacija ili tijelo na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a i Zajednica. AKP-EZ odbor za suradnju za financiranje razvoja osigurava zajedničku prirodu zajedničkih operacija nadzora i evaluacije. Kako bi pomogli AKP-EZ odboru za suradnju za financiranje razvoja Komisija i AKP Opće tajništvo pripremaju i provode zajednički nadzor i evaluacije i podnose izvješća Odboru. Odbor na svojem prvom sastanku nakon potpisivanja Sporazuma rješava operativne modalitete čiji je cilj osiguranje zajedničke prirode operacija i na godišnjoj osnovi odobrava program rada.

2. Radnje nadzora i evaluacije jesu ponajprije:

- (a) osigurati redovne i neovisne ocjene operacija i radnji koje se financiraju iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog sporazuma uspo-redbom rezultata s ciljevima; i time
- (b) omogućiti državama AKP-a ili relevantnoj organizaciji ili tijelu na regio-nalnoj razini i razini unutar AKP-a i Komisiji i zajedničkim ustanovama da iskustvo pretoče u osmišljavanje i realizaciju buduće politike i operacija.

▼ B

POGLAVLJE 6.

▼ M4**NOSITELJI UPRAVLJANJA I IZVRŠENJA SREDSTAVA FONDA****▼ M10***Članak 34.***Komisija**

1. Komisija na sebe preuzima financijsku realizaciju operacija izvršenih s resursima iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog Spora-zuma uz iznimku Investicijske linije i subvencija za kamatnu stopu, pomoću sljedećih glavnih načina upravljanja:

- (a) centralizirano upravljanje;
- (b) decentralizirano upravljanje.

2. U načelu financijska realizacija resursa iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog sporazuma od strane Komisije jest decentralizirana.

U ovom primjeru realizacijske dužnosti provode države AKP-a u skladu s člankom 35.

3. Da bi se izvršavala financijska realizacija resursa iz višegodišnjeg financij-skog okvira suradnje na temelju ovog Sporazuma, Komisija će delegirati svoje izvršne ovlasti unutar vlastitih odjela. Komisija će obavijestiti države AKP-a i Odbor AKP-EZ o suradnji za financiranje razvoja o delegaciji zadataka.

▼ **M4**

Članak 35.

Nacionalni dužnosnik nadležan za ovjeravanje▼ **M10**

1. Vlada svake države AKP-a imenuje nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje da je zastupa u svim operacijama koje se financiraju iz resursa višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog Sporazuma kojim upravljaju Komisija i Banka. Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje imenuje jednog ili više zamjenika nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje koji ga mijenjaju ako nije u mogućnosti izvršavati svoje dužnosti i o imenovanju je dužan obavijestiti Komisiju. Kada su ispunjeni uvjeti vezani za institucionalnu sposobnost i zdravo financijsko upravljanje, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje može delegirati neke od svojih funkcija za provedbu programa i projekata na tijelo nadležno unutar nacionalne uprave. Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je obavijestiti Komisiju o delegiranju svojih ovlasti.

U slučaju regionalnih programa i projekata, relevantna organizacija ili tijelo određuje Regionalnog dužnosnika za ovjeravanje čije dužnosti odgovaraju, *mutatis mutandis*, onima nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje.

U slučaju programa i projekata unutar AKP-a, Odbor veleposlanika AKP-a određuje dužnosnika iz AKP-a za ovjeravanje čije dužnosti odgovaraju, *mutatis mutandis*, onima nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje. U slučaju da AKP tajništvo nije dužnosnik za ovjeravanje, Odbor veleposlanika potrebno je obavijestiti u skladu s financijskim sporazumom o provedbi programa i projekata.

Kada je Komisija svjesna problema u izvršavanju postupaka koji se odnose na upravljanje resursima iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje na temelju ovog Sporazuma ona u dogovoru s nadležnim dužnikom za ovjeravanje stupa u sve potrebne kontakte za rješavanje situacije i poduzima odgovarajuće korake.

Nadležni dužnosnik za ovjeravanje preuzima financijsku odgovornost samo za izvršne zadatke koji su mu povjereni.

Kada se resursima iz višegodišnjeg financijskog okvira suradnje iz ovog sporazuma upravlja na decentralizirani način i podložno eventualnim dodatnim ovlastima koje daje Komisija, nadležni dužnosnik za ovjeravanje:

▼ **M4**

- (a) odgovoran je za koordinaciju, programiranje, redoviti nadzor i godišnju reviziju provedbe suradnje i revizije sredinom i krajem razdoblja te za koordinaciju s donatorima;
- (b) u bliskoj suradnji s Komisijom odgovoran je za pripremu, podnošenje i procjenu programa i projekata;
- (c) priprema natječajnu dokumentaciju i, ako je potrebno, dokumentaciju za pozive na podnošenje projektnih prijedloga;
- (d) prije izdavanja poziva na podnošenje ponuda i, ako je potrebno, poziva na podnošenje projektnih prijedloga, podnosi natječajnu dokumentaciju i, ako je potrebno, dokumentaciju za pozive na podnošenje projektnih prijedloga Komisiji na odobrenje;
- (e) u bliskoj suradnji s Komisijom izdaje pozive na podnošenje ponuda i, ako je potrebno, pozive na podnošenje projektnih prijedloga;
- (f) prima ponude i prijedloge, ako je to primjenjivo, te prosljeđuje preslike ponuda Komisiji; predsjedava otvaranjem ponuda i odlučuje o rezultatima njihovog razmatranja unutar roka valjanosti ponuda, vodeći računa o vremenu koje je potrebno za odobravanje ugovora;

▼ M4

- (g) poziva Komisiju na otvaranje ponuda i prijedloga, ako je to primjenjivo, te obavješćuje Komisiju o rezultatima razmatranja ponuda i prijedloga radi odobrenja prijedloga za dodjeljivanje ugovora i bespovratnih sredstava;
- (h) Komisiji podnosi ugovore i procjene programa te njihove eventualne dodatke na odobrenje;
- (i) potpisuje ugovore i dodatke koje je odobrila Komisija;
- (j) obračunava i odobrava izdatke u granicama sredstava koja su mu dodijeljena; i
- (k) tijekom izvršavanja aktivnosti uvodi moguće mjere prilagodbe koje su potrebne kako bi se osiguralo ispravno izvršenje odobrenih programa ili projekata s ekonomskog i tehničkog stajališta.

2. ► **M10** Nadležni dužnosnik za ovjeravanje ◀, tijekom izvršavanja aktivnosti i podložno obvezi obavješćivanja Komisije, odlučuje o:

- (a) manjim tehničkim prilagodbama i izmjenama programa i projekata, ako one ne utječu na usvojeno tehničko rješenje i ostaju u okviru pričuve za prilagodbe koja je predviđena u sporazumu o financiranju;
- (b) promjenama lokacije programa ili projekata koji se sastoje od više jedinica, u slučaju kada je to opravdano iz tehničkih, ekonomskih ili socijalnih razloga;
- (c) izricanju ili povlačenju kazni za kašnjenje;
- (d) aktima o razrješenju jamaca;
- (e) kupnji robe, neovisno o njihovom podrijetlu, na lokalnom tržištu;
- (f) uporabi građevinske opreme i strojeva koji nisu podrijetlom iz država članica ili država AKP-a, pod uvjetom se slična oprema i strojevi ne proizvode u državama članicama ili državama AKP-a;
- (g) podugovaranju;
- (h) konačnom prihvatanju, pod uvjetom da Komisija prisustvuje privremenom prihvatanju, ovjeri odgovarajući zapisnik i, ako je potrebno, prisustvuje konačnom prihvatanju, posebno u slučaju da je zbog opsega rezervacija koji je zabilježen pri privremenom prihvatanju potrebno mnogo dodatnog rada; i
- (i) zapošljavanju konzultanata i drugih stručnjaka za tehničku pomoć.

*Članak 36.***Voditelj izaslanstva**

1. Komisiju u svakoj državi AKP-a ili svakoj regionalnoj skupini koja to izričito zatraži predstavlja izaslanstvo pod vodstvom voditelja izaslanstva, s odobrenjem predmetne države ili država AKP-a. U svakom slučaju u kojem je voditelj izaslanstva imenovan za određenu skupinu država AKP-a, poduzimaju se odgovarajuće mjere. Voditelj izaslanstva predstavlja Komisiju u svim područjima njezine nadležnosti i u svim njezinim aktivnostima.

▼ **M4**

2. Voditelj izaslanstva je glavni kontakt država AKP-a i tijela ili organizacija koji ispunjavaju uvjete za financijsku potporu u skladu sa Sporazumom. On radi i blisko surađuje s nacionalnim dužnosnikom nadležnim za ovjeravanje.
3. Voditelj izaslanstva prima upute i prenesene ovlasti potrebne za olakšavanje i ubrzavanje svih aktivnosti u skladu sa Sporazumom.
4. Voditelj izaslanstva redovito obavještuje nacionalna tijela o djelatnostima Zajednice koje bi mogle neposredno utjecati na suradnju između Zajednice i država AKP-a.

*Članak 37.***Plaćanja**

1. Radi učinkovitog plaćanja u nacionalnim valutama država AKP-a u državama AKP-a mogu se otvoriti računi denominirani u valutama država članica ili u eurima u nacionalnoj javnoj ili poluprivatnoj financijskoj instituciji, izabranoj u dogovoru između države AKP-a i Komisije, strane Komisije ili u ime Komisije. Ova institucija izvršava dužnosti nacionalnog platnog agenta.
2. Nacionalni platni agent ne prima naknadu za svoje usluge i za položena financijska sredstva ne isplaćuje kamate. Sredstva na lokalnim računima osigurava Komisija u valuti jedne od država članica ili u eurima na temelju procjene budućih zahtjeva za gotovinom koji se podnose dovoljno unaprijed kako bi se izbjegla potreba za predfinanciranjem ► **M10** država AKP-a ili relevantne organizacije ili tijela na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a ◄ i kako bi se spriječilo kašnjenje isplata.
3. (briše se)
4. Plaćanja izvršava Komisija u skladu s pravilima koja su utvrdile Zajednica i Komisija, ako je potrebno, nakon što je izdatak obračunao i odobrio ► **M10** nadležni dužnosnik za ovjeravanje ◄.
5. (briše se)
6. Postupci za obračun, odobravanje i isplatu izdataka moraju se dovršiti u roku od 90 dana od datuma dospjeća plaćanja. ► **M10** Nadležni dužnosnik za ovjeravanje ◄ obrađuje i dostavlja odobrenje isplate voditelju izaslanstva najkasnije 45 dana prije datuma dospjeća.
7. Potraživanja u vezi s kašnjenjem plaćanja namiruju ► **M10** država AKP-a ili relevantna organizacija ili tijelo na regionalnoj razini i razini unutar AKP-a ◄ te Komisija iz vlastitih sredstava za onaj dio kašnjenja za koji je pojedina stranka odgovorna u skladu s gore navedenim postupcima.

▼ **M10**

▼B*DODATAK VI.***POPIS NAJMANJE RAZVIJENIH DRŽAVA AKP-a, DRŽAVA AKP-a
BEZ IZLAZA NA MORE I OTOČNIH DRŽAVA AKP-a**

Ovaj popis obuhvaća najmanje razvijene države AKP-a, države AKP-a bez izlaza na more i otočne države AKP-a:

NAJMANJE RAZVIJENE DRŽAVE AKP-A*Članak 1.*

Prema ovom Sporazumu, ove se države smatraju najmanje razvijenim državama AKP-a:

Angola
Benin
Burkina Faso
Burundi
Kabo Verde
Srednjoafrička Republika
Čad
Komori
Demokratska Republika Kongo
Džibuti
Etiopija
Eritreja
Gambija
Gvineja
Gvineja Bisau
Ekvatorska Gvineja
Haiti
Kiribati
Lesoto
Liberija
Malavi
Mali
Mauritanija
Madagaskar
Mozambik
Niger
Ruanda
Samoa
Sveti Toma i Prinsipe
Sijera Leone
Salomonovi Otoci
Somalija
Sudan
Tanzanija
Tuvalu
Togo
Uganda
Vanuatu
Zambija

▼M1

Timor Leste

▼B**DRŽAVE AKP-A BEZ IZLAZA NA MORE***Članak 2.*

Poduzete su konkretne mjere i odredbe za potporu državama AKP-a bez izlaza na more u njihovim naporima za prevladavanje zemljopisnih poteškoća i ostalih prepreka koje ometaju njihov razvoj kako bi im se omogućilo ubrzanje njihovih pojedinačnih stopa rasta.

▼ B*Članak 3.*

Države AKP-a bez izlaza na more su:

Bocvana
Burkina Faso
Burundi
Srednjoafrička Republika
Čad
Etiopija
Lesoto
Malavi
Mali
Niger
Ruanda
Svazi
Uganda
Zambija
Zimbabve

OTOCNE DRŽAVE AKP-A

Članak 4.

Poduzete su konkretne mjere i odredbe za potporu otočnim državama AKP-a u njihovim naporima za prevladavanje prirodnih i zemljopisnih poteškoća te ostalih prepreka koje ometaju njihov razvoj kako bi im se omogućilo ubrzanje njihovih pojedinačnih stopa rasta.

Članak 5.

Popis otočnih država AKP-a:

Antigva i Barbuda
Bahami
Barbados
Kabo Verde
Komori
Cookovi Otoci
Dominika
Dominikanska Republika
Fidži
Grenada
Haiti
Jamajka
Kiribati
Madagaskar
Maršalovi Otoci
Mauricijus
Mikronezija
Nauru
Niue
Palau
Papua Nova Gvineja
Sveti Kristofor i Nevis
Sveta Lucija
Sveti Vincent i Grenadini
Samoa
Sveti Toma i Prinsipe
Sejšeli
Salomonovi Otoci
Tonga
Trinidad i Tobago
Tuvalu
Vanuatu

▼ M1

Timor Leste

▼ **M4***DODATAK VII.***Politički dijalog o ljudskim pravima, demokratskim načelima i vladavini prava***Članak 1.***Ciljevi**

1. Konzultacije predviđene u članku 96. stavku 2. točki (a) održavaju se, osim u posebno hitnim slučajevima, nakon iscrpnog političkog dijaloga kako predviđen u članku 8. i članku 9. stavku 4. Sporazuma.
2. Obje bi stranke trebale voditi takav politički dijalog u duhu Sporazuma i imajući na umu Smjernice za politički dijalog AKP-EU-a koje je utvrdilo Vijeće ministara.
3. Politički dijalog je postupak koji bi trebao poticati jačanje odnosa između AKP-a i EU-a te doprinijeti ostvarivanju ciljeva partnerstva.

*Članak 2.***Pojačani politički dijalog koji prethodi konzultacijama u skladu s člankom 96. Sporazuma**

1. Politički dijalog o poštovanju ljudskih prava, demokratskim načelima i vladavini prava provodi se u skladu s člankom 8. i člankom 9. stavkom 4. Sporazuma i u okviru parametara međunarodno prihvaćenih standarda i normi. U okviru ovog dijaloga stranke se mogu usuglasiti o zajedničkim programima i prioritetima.
2. Stranke mogu zajednički razviti i dogovoriti specifična mjerila ili ciljeve vezane uz ljudska prava, demokratska načela i vladavinu prava u okviru parametara međunarodno priznatih standarda i normi, vodeći računa o posebnim okolnostima predmetne države AKP-a. Mjerila su mehanizmi za postizanje ciljeva utvrđivanjem posrednih ciljeva i vremenskih okvira za usklađivanje.
3. Politički dijalog određen u stavcima 1. i 2. sustavan je i formalan te iscrpljuje sve druge mogućnosti prije pokretanja konzultacija u skladu s člankom 96. Sporazuma.
4. Osim u posebno hitnim slučajevima kako su definirani u članku 96. stavku 2. točki (b) Sporazuma, konzultacije u skladu s člankom 96. također se mogu pokrenuti bez prethodno pojačanoga političkog dijaloga u slučaju postojanog nepoštovanja obveza jedne od stranaka koje je preuzela tijekom jednog od prethodnih dijaloga ili ne sudjeluje u dijalogu u dobroj vjeri.
5. Stranke također koriste politički dijalog u skladu s člankom 8. Sporazuma kako bi zemljama koje podliježu odgovarajućim mjerama u skladu s člankom 96. Sporazuma pomogle u normalizaciji odnosa.

*Članak 3.***Dodatna pravila o konzultacijama u skladu s člankom 96. Sporazuma**

1. Stranke teže promicanju jednakosti na razini zastupanja tijekom konzultacija u skladu s člankom 96. Sporazuma.

▼ M4

2. Stranke se obvezuju na transparentno uzajamno djelovanje prije, tijekom i nakon formalnih konzultacija, imajući na umu specifična mjerila i ciljeve navedene u članku 2. stavku 2. ovog Dodatka.

3. Stranke primjenjuju 30-dnevni rok za obavješćivanje kako je predviđeno u članku 96. stavku 2. Sporazuma kako bi se djelotvorno pripremile i intenzivirati konzultacije unutar Skupine država AKP-a i između Zajednice i njezinih država članica. Tijekom postupka konzultacija stranke bi trebale dogovoriti fleksibilne vremenske okvire potvrđujući da u posebno hitnim slučajevima, kako je definirano u članku 96. stavku 2. točki (b) Sporazuma i članku 2. stavku 4. ovog Dodatka, može biti potrebna trenutna reakcija.

▼ M10

4. Stranke potvrđuju ulogu skupine AKP-a u političkom dijalogu na temelju modaliteta koje utvrđuje skupina AKP-a i koji se priopćavaju Europskoj zajednici i njezinim državama članicama. Tajništvo AKP-a i Europska komisija razmjenjuju sve potrebne informacije o procesu političkog dijaloga koji je proveden prije, tijekom i nakon savjetovanja održanih na temelju članaka 96. i 97. ovog Sporazuma.

▼ M4

5. Stranke priznaju da postoji potreba za strukturiranim i stalnim konzultacijama u skladu s člankom 96. Sporazuma. Vijeće ministara može razviti dodatne načine u tu svrhu.

▼B

PROTOKOLI

PROTOKOL 1.

o troškovima rada zajedničkih institucija

1. Države članice i Zajednica, s jedne strane, i države AKP-a, s druge strane, same snose troškove koji nastaju zbog njihovog sudjelovanja na sastancima Vijeća ministara i o njemu ovisnim tijelima, što se tiče troškova osoblja, putnih troškova i troškova života, kao i poštanskih i telekomunikacijskih troškova.

Troškove vezane uz usmeno prevođenje na sastancima, pismeno prevođenje i razmnožavanje dokumenata te tehničku organizaciju sastanaka (kao što su prostori, oprema i kuriri) zajedničkih institucija sadašnjeg Sporazuma snosi Zajednica ili jedna od država AKP-a, ovisno o tome održavaju li se sastanci na državnom području države članice ili na državnom području države AKP-a.

2. Arbitri imenovani u skladu s člankom 98. ovog Sporazuma imaju pravo na povrat putnih troškova i troškova života. Ovo potonje utvrđuje Vijeće ministara.

Polovicu putnih i životnih troškova arbitara snosi Zajednica, dok drugu polovicu snose države AKP-a. Troškove vezane uz bilo koji ured kojeg osnuju arbitri, pripremne istrage u vezi sa sporovima te uz organizaciju saslušanja (kao što su prostori, kadar i tumačenje) snosi Zajednica. Troškovi vezani uz posebne istrage podmiruju se zajedno s ostalim troškovima, a stranke unaprijed uplaćuju predumove prema nalogu arbitara.

3. Države AKP-a osnivaju Fond kojim će upravljati njihovo Glavno tajništvo radi doprinosa financiranju troškova sudionika iz država AKP-a na sastancima Zajedničke parlamentarne skupštine i Vijeća ministara.

Države AKP-a doprinose tom Fondu. S ciljem poticanja aktivnog sudjelovanja svih država AKP-a u dijalogu koji se vodi unutar zajedničkih institucija AKP-a i EZ-a, Zajednica doprinosi ovom Fondu kao što je predviđeno Financijskim protokolom (4 milijuna eura prema Prvom financijskom protokolu).

Da bi bili pokriveni iz Fonda, troškovi moraju poštovati sljedeće uvjete, kao i one utvrđene stavkom 1.:

- Moraju biti ostvareni tako što su parlamentarci ili, u njihovoj odsutnosti, drugi takvi predstavnici iz država AKP-a putovali iz države koju zastupaju da bi sudjelovali na zasjedanjima Zajedničke parlamentarne skupštine, sastancima radnih skupina ili misija pod njezinim okriljem ili kao rezultat sudjelovanja tih istih predstavnika i predstavnika civilnog društva država AKP-a te gospodarskih i socijalnih nositelja na konzultacijama održanima u skladu s člancima 15. i 17. ovog Sporazuma.
- Odluke o prirodi, organizaciji, učestalosti i mjestu održavanja sastanaka, misija i radnih skupina moraju biti donesene u skladu s poslovníkom Vijeća ministara i Zajedničke parlamentarne skupštine.

▼B

4. Konzultacije i sastanke gospodarskih i socijalnih nositelja država AKP-a i EU-a organizira Gospodarsko i socijalno vijeće Europske unije. U tom konkretnom primjeru, doprinos Zajednice za pokrivanje troškova sudjelovanja gospodarskih i socijalnih nositelja iz država AKP-a uplaćuje se neposredno Gospodarskom i socijalnom vijeću.

Tajništvo država AKP-a, Vijeće ministara i zajednička parlamentarna skupština mogu, uz suglasnost Komisije, za organizaciju konzultacija građanskog društva država AKP-a ovlastiti organizacije koje odobre stranke.

PROTOKOL 2.

o povlasticama i imunitetima

STRANKE SU SE

U ŽELJI DA zaključenjem Protokola o povlasticama i imunitetima omoguće neometano funkcioniranje ovog Sporazuma, pripremu njegovog rada i provedbu mjera donesenih za njegovu primjenu;

BUDUĆI DA je stoga potrebno posebno navesti povlastice i imunitete na koje se mogu pozvati osobe koje sudjeluju u radu vezanom uz primjenu ovog Sporazuma te uz dogovore koji se primjenjuju na službenu komunikaciju vezanu uz taj rad, ne dovodeći u pitanje odredbe Protokola o privilegijama i imunitetima Europskih zajednica, potpisanog u Bruxellesu dana 8. travnja 1965.;

BUDUĆI DA je također potrebno utvrditi postupanje prema dobrima, sredstvima i imovini Vijeća ministara država AKP-a, kao i prema njegovom osoblju;

BUDUĆI DA je Sporazumom iz Georgetowna od 6. lipnja 1975. ustanovljena Skupina država AKP-a i uspostavljeno Vijeće ministara država AKP-a te Odbor veleposlanika; budući da Tajništvo država AKP-a brine o tijelima Skupine država AKP-a;

SPORAZUMJELE o sljedećim odredbama, koje su dodane ovom Sporazumu:

POGLAVLJE 1.

OSOBE KOJE SUDJELUJU U RADU U VEZI SA SPORAZUMOM

Članak 1.

Predstavnici Vlada država članica i država AKP-a te predstavnici institucija Europskih zajednica, kao i njihovi savjetnici i stručnjaci te članovi osoblja Tajništva država AKP-a koji na teritoriju država članica ili država AKP-a sudjeluju u radu bilo koje od institucija iz ovog Sporazuma ili tijela za koordinaciju ili pak u radu vezanom uz primjenu ovog Sporazuma, uživaju uobičajene povlastice, imunitete i pogodnosti tijekom izvršavanja svojih dužnosti te tijekom putovanja prema ili iz mjesta u kojima moraju izvršavati te dužnosti.

Prethodni stavak također se primjenjuje na članove Zajedničke parlamentarne skupštine iz ovog Sporazuma, na arbitre koji mogu biti imenovani u skladu s ovim Sporazumom, na članove savjetodavnih tijela gospodarskog i socijalnog sektora koja mogu biti osnovana, na dužnosnike i zaposlenike tih institucija, kao i na članove agencija Europske investicijske banke i njeno osoblje te na osoblje Centra za razvoj poduzetništva i Centra za razvoj poljoprivrede.

POGLAVLJE 2.

DOBRA, SREDSTVA I IMOVINA VIJEĆA MINISTARA DRŽAVA AKP-A

Članak 2.

Prostori i zgrade koje za svoje službene svrhe koristi Vijeće ministara država AKP-a nepovredivi su. Izuzeti su od pretrage, rekvizicije, konfiskacije ili izvlaštenja.

▼B

Osim kada je to zatraženo u svrhu istrage nesreće koju je uzrokovalo motorno vozilo koje pripada spomenutom Vijeću ili se koristi na njegov račun ili u slučaju povrede prometnih pravila ili nesreće koje je uzrokovalo takvo vozilo, imovina i sredstva Vijeća ministara država AKP-a ne podliježe nikakvim administrativnim ili pravnim mjerama prisile bez odobrenja Vijeća ministara osnovanog ovim Sporazumom.

Članak 3.

Arhive Vijeća ministara država AKP-a nepovredive su.

Članak 4.

Vijeće ministara država AKP-a, njegova imovina, prihodi i ostala dobra izuzeti su od svih neposrednih poreza.

Država domaćin, tamo gdje je god to potrebno, poduzima mjere potrebne za doznačivanje ili povrat iznosa posrednih poreza ili poreza na prodaju koji su uključeni u cijenu pokretne ili nepokretne imovine, ukoliko Vijeće ministara država AKP-a, isključivo za svoju službenu uporabu, obavi znatnu kupnju, čija cijena uključuje poreze ove vrste.

Ne odobravaju se izuzeci u odnosu na poreze, naknade i pristojbe koje predstavljaju naknade za učinjene usluge.

POGLAVLJE 3.

SLUŽBENE KOMUNIKACIJE*Članak 6.*

U svojoj službenoj komunikaciji i prijenosu svih svojih dokumenata, Europska zajednica, institucije ovog Sporazuma i tijela za koordinaciju na teritoriju država stranaka ovog Sporazuma uživaju tretman koji se dodjeljuje međunarodnim organizacijama.

Službena korespondencija i ostale službene komunikacije Europske zajednice, zajedničkih institucija ovog Sporazuma i tijela za koordinaciju nisu podložna cenzuri.

POGLAVLJE 4.

OSOBLJE TAJNIŠTVA DRŽAVA AKP-A*Članak 7.*

1. Tajnik ili tajnici te zamjenik tajnika ili zamjenici tajnika Vijeća ministara država AKP-a, kao i ostali stalni članovi osoblja višeg ranga Vijeća ministara država AKP-a imenovani od strane država AKP-a u državi u kojoj je Vijeće ministara država AKP-a ustanovljeno, uz odgovornost predsjedatelja Vijeća

▼B

veleposlanika država AKP-a, imaju prednosti dodijeljene diplomatskom osoblju diplomatskih misija. Njihovi bračni drugovi i njihova maloljetna djeca koja žive u njihovom kućanstvu imaju pravo, pod istim uvjetima, na prednosti dodijeljene bračnim drugovima i maloljetnoj djeci takvog diplomatskog osoblja.

2. Stalne članove osoblja država AKP-a koji se ne spominju u stavku 1. njihova država domaćin izuzima od svih poreza na plaće, prihode ili dodatke koje im plaćaju države AKP-a od dana kada takav prihod postane podložan porezu koji se skuplja u korist država AKP-a.

Gornja odredba se ne primjenjuje na mirovine koje Tajništvo država AKP-a plaća bivšim članovima svoga osoblja ili njihovim uzdržavanim članovima obitelji, ili na plaće, prihode ili naknade koje Tajništvo država AKP-a plaća svom lokalnom osoblju.

Članak 8.

Država u kojoj je ustanovljeno Vijeće ministara država AKP-a dodjeljuje imunitet od sudskog postupka stalnim članovima osoblja Tajništva država AKP-a, osim onima iz stavka 1. članka 7., samo u pogledu djela koje oni počine pri obavljanju svojih službenih dužnosti. Međutim, takav se imunitet ne primjenjuje na povrede prometnih pravila od strane stalnog člana osoblja Tajništva država AKP-a ili na štetu prouzrokovanu motornim vozilom koje pripada njemu ili njoj ili ga on ili ona voze.

Članak 9.

Imena, mjesta i adrese predsjedatelja Odbora veleposlanika država AKP-a, tajnika ili više tajnika te zamjenika ili više zamjenika tajnika Vijeća ministara država AKP-a, kao i stalnih članova osoblja Tajništva država AKP-a predsjednik Vijeća ministara država AKP-a periodično dostavlja Vladi države na čijem je teritoriju ustanovljeno Vijeće ministara država AKP-a.

POGLAVLJE 5.

DELEGACIJE KOMISIJE U DRŽAVAMA AKP-A*Članak 10.*

1. Šef delegacije Komisije i osoblje imenovano u delegaciju ili delegacije, uz iznimku lokalno zaposlenog osoblja, izuzeti su svih neposrednih poreza u državi AKP-a u kojoj obavljaju službu.

2. Na osoblje iz stavka 1. također se primjenjuje članak 31. stavak 2. točka (g) poglavlja 4. Dodatka IV.

POGLAVLJE 6.

OPĆE ODREDBE*Članak 11.*

Povlastice, imuniteti i pogodnosti predviđeni ovim Protokolom dodjeljuju se dotičnim osobama isključivo u interesu pravilnog obavljanja njihovih službenih dužnosti.

▼B

Svaka institucija ili tijelo iz ovog Protokola mora se odreći imuniteta kada god smatra da odricanje takvog imuniteta nije u suprotnosti s njezinim ili njegovim vlastitim interesima.

Članak 12.

Na sporove u vezi s ovim Protokolom primjenjuje se članak 98. ovog Sporazuma.

Vijeće ministara država AKP-a i Europska investicijska banka mogu biti stranke u postupku arbitraže.

▼B**PROTOKOL 3.****O Južnoj Africi***Članak 1.***Kvalificirani status**

1. Sudjelovanje Južne Afrike u ovom Sporazumu podložno je kvalifikacijama iznesenima u ovom Protokolu.

2. Odredbe dvostranog Sporazuma o trgovini, razvoju i suradnji između Europske unije, njezinih država članica i Južne Afrike ►**M10** na način kako je izmijenjeno Sporazumom potpisanim 11. rujna 2009. ◀, u daljnjem tekstu „TRSS”, imaju prednost pred odredbama ovog Sporazuma.

*Članak 2.***Opće odredbe, politički dijalog i zajedničke institucije**

1. Opće, institucionalne i završne odredbe ovog Sporazuma primjenjuju se na Južnu Afriku.

2. Južna Afrika u potpunosti je uključena u cjelokupan politički dijalog i sudjeluje u zajedničkim institucijama i tijelima utvrđenima ovim Sporazumom. Međutim, Južna Afrika ne sudjeluje u postupku odlučivanja u odnosu na odluke koje se donose u vezi sa odredbama koje se ne primjenjuju na Južnu Afriku u skladu s ovim Protokolom.

*Članak 3.***Strategije suradnje**

Odredbe o strategijama suradnje ovog Sporazuma primjenjuju se na suradnju između Zajednice i Južne Afrike.

*Članak 4.***Financijska sredstva**

1. Odredbe ovog Sporazuma o suradnji u financiranju razvoja ne primjenjuju se na Južnu Afriku.

▼M10

2. Međutim, odstupajući od ovog načela, Južna Afrika ima pravo sudjelovati u suradnji AKP-EZ za financiranje razvoja iz članka 8. ovog Protokola na temelju načela uzajamnosti i proporcionalnosti, s tim da se sudjelovanje Južne Afrike financira iz resursa predviđenih glavom VII. TDCA. Kada se resursi iz TDCA koriste za sudjelovanje u operacijama u okviru financijske suradnje AKP-EZ, Južna Afrika uživa pravo na potpuno sudjelovanje u postupcima za donošenje odluka kojima je regulirana provedba takve potpore.

▼B

3. Fizičke i pravne osobe iz Južne Afrike imaju pravo na dodjeljivanje ugovora koji se financiraju iz financijskih izvora predviđenih ovim Sporazumom. Međutim, u tom smislu, fizičke i pravne osobe iz Južne Afrike ne uživaju povlastice koje se dodjeljuju fizičkim i pravnim osobama iz država AKP-a.

▼M10

4. Za potrebe financiranja ulaganja iz poglavlja 1. Priloga II. ovog Sporazuma, uvjete ispunjavaju investicijski fondovi i financijski i nefinancijski posrednici osnovani u Južnoj Africi.

▼B*Članak 5.***Trgovinska suradnja**

1. Odredbe ovog Sporazuma o gospodarskoj i trgovinskoj suradnji ne primjenjuju se na Južnu Afriku.
2. Usprkos tome, Južna Afrika je u dijalog između stranaka uključena kao promatrač, u skladu s člancima 34. i 40. ovog Sporazuma.

▼M10

3. Ovaj Protokol ne sprečava Južnu Afriku da sudjeluje u pregovorima i potpiše neki od Sporazuma o gospodarskom partnerstvu (SGP) iz dijela 3. glave II. ovog Sporazuma ako su druge stranke tog SGP-a suglasne.

▼B*Članak 6.***Primjenjivost Protokola i Izjava**

Na Južnu Afriku ne primjenjuju se protokoli i izjave dodane ovome Sporazumu koji se odnose na dijelove ovog Sporazuma koji se ne primjenjuju na Južnu Afriku. Primjenjuju se sve ostale izjave i protokoli.

*Članak 7.***Odredba o reviziji**

Ovaj Protokol može biti revidiran odlukom Vijeća ministara.

*Članak 8.***Primjenjivost**

Ne dovodeći u pitanje prethodne članke, donja tabela utvrđuje one članke ovog Sporazuma i njegove dodatke koji se primjenjuju na Južnu Afriku te one koji se na nju ne primjenjuju.

<i>Primjenjuje se</i>	<i>Opaske</i>	<i>Ne primjenjuje se</i>
Preambula		
Dio 1., Glava I., Poglavlje 1.: „Ciljevi i načela”, (članci 1. do 7.)		
Dio 1., Glava II., „Politički značaj”, članci 8. do 13.		

▼B

<i>Primjenjuje se</i>	<i>Opaske</i>	<i>Ne primjenjuje se</i>
Dio 2., „Institucionalne odredbe”; članci 14. do 17.	<i>U skladu s člankom 1. ovog protokola, Južna Afrika nema pravo glasa u bilo kojoj od zajedničkih institucija ili tijela na područjima iz ovog Sporazuma koja se ne primjenjuju na Južnu Afriku</i>	
Dio 3., Glava I., „Strategije suradnje”		
	<i>U skladu s gornjim člankom 5., Južna Afrika je u dijalog između stranaka uključena kao promatrač, u skladu s člancima 34. i 40.</i>	Dio 3., Glava II., Gospodarska i trgovinska suradnja
Članak 75. točka (i) (Promicanje ulaganja, potpora dijalogu privatnog sektora država AKP-a i EU-a na regionalnoj razini), Članak 78. (Zaštita ulaganja)	<i>U skladu s gornjim člankom 4., Južna Afrika ima pravo sudjelovati na određenim područjima suradnje u financiranju razvoja između država AKP-a i EU-a, pod pretpostavkom da će se takvo sudjelovanje u potpunosti financirati iz sredstava predviđenih glavom VII. „TRSS-a”. U skladu s gornjim člankom 2., Južna Afrika može sudjelovati u Odboru za suradnju u financiranju razvoja između država AKP-a i EU-a predviđenom člankom 83., bez uživanja prava glasa u odnosu na odredbe koje se ne primjenjuju na Južnu Afriku.</i>	Dio 4., Razvoj financijske suradnje
Dio 5., Opće odredbe za najmanje razvijene države AKP-a, države AKP-a bez izlaza na more i otočne države AKP-a, članci 84. do 90.		
Dio 6., Završne odredbe, članci 91. do 100.		
		Dodatak I. (Financijski protokol)
Dodatak II., Uvjeti financiranja, Poglavlje 5. (povezano s člankom 78./zaštita ulaganja)	<i>U skladu s gornjim člankom 4., Južna Afrika ima pravo sudjelovati na određenim područjima suradnje u financiranju razvoja između država AKP-a i EU-a, pod pretpostavkom da će se takvo sudjelovanje u potpunosti financirati iz sredstava predviđenih glavom VII. „TRSS-a”.</i>	Dodatak II., Uvjeti financiranja, Poglavlje 1., 2., 3., i 4.
Dodatak III., Institucionalna potpora (CDE i CTA)	<i>U skladu s gornjim člankom 4., Južna Afrika ima pravo sudjelovati na određenim područjima suradnje u financiranju razvoja između država AKP-a i EU-a, pod pretpostavkom da će se takvo sudjelovanje u potpunosti financirati iz sredstava predviđenih glavom VII. „TRSS-a”.</i>	

▼B

<i>Primjenjuje se</i>	<i>Opaske</i>	<i>Ne primjenjuje se</i>
Dodatak IV., Provedba i upravljanje postupcima: članci 6. do 14. (regionalna suradnja) i članci 20. do 32. (Konkurentnost i povlastice)	<i>U skladu s gornjim člankom 4., kada su sredstva iz „TRSS-a” na raspolaganju za sudjelovanje u aktivnostima u okviru suradnje u financiranju razvoja između država AKP-a i EU-a, Južna Afrika će imati pravo u potpunosti sudjelovati u postupcima donošenja odluka koji uređuju provedbu takve pomoći. Štoviše, fizičke i pravne osobe iz Južne Afrike imat će pravo sudjelovati u javnim natječajima za ugovore koji se financiraju iz financijskih izvora iz ovog Sporazuma. U tom smislu, ponuditelji iz Južne Afrike neće uživati povlastice predviđene za ponuditelje iz država AKP-a.</i>	Dodatak IV., članci 1. do 5. (nacionalno programiranje); 15. do 19. (odredbe koje se odnose na projektni ciklus), 27. (prednost izvođača iz država AKP-a) i 34. do 38. (nositelji rješavanja)
		Dodatak V./trgovinski režim koji se primjenjuje tijekom pripremnog razdoblja)
Dodatak VI.; Popis najmanje razvijenih država AKP-a, država AKP-a bez izlaza na more i otočnih država AKP-a		

▼ M10

ZAVRŠNI AKT

▼ M10

Opunomoćenici:

NJEGOVOG VELIČANSTVA KRALJA BELGIJANACA,
 PREDSJEDNIKA REPUBLIKE BUGARSKE,
 PREDSJEDNIKA ČEŠKE REPUBLIKE,
 NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE DANSKE,
 PREDSJEDNIKA SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE,
 PREDSJEDNIKA REPUBLIKE ESTONIJE,
 PREDSJEDNICE IRSKE,
 PREDSJEDNIKA HELENSKE REPUBLIKE,
 NJEGOVOG VELIČANSTVA KRALJ ŠPANJOLSKE,
 PREDSJEDNIKA FRANCUSKE REPUBLIKE,
 PREDSJEDNIKA TALIJANSKE REPUBLIKE,
 PREDSJEDNIKA REPUBLIKE CIPRA,
 PREDSJEDNICE REPUBLIKE LATVIJE,
 PREDSJEDNIKA REPUBLIKE LITVE,
 NJEGOVE KRALJEVSKE VISOSTI VELIKOG VOJVODE OD LUKSEMBURGA,
 PREDSJEDNIKA MAĐARSKE,
 PREDSJEDNIKA MALTE,
 NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE NIZOZEMSKE,
 SAVEZNOG PREDSJEDNIKA REPUBLIKE AUSTRIJE,
 PREDSJEDNIKA REPUBLIKE POLJSKE,
 PREDSJEDNIKA PORTUGALSKE REPUBLIKE,
 PREDSJEDNIKA RUMUNJSKE,
 PREDSJEDNIKA REPUBLIKE SLOVENIJE,
 PREDSJEDNIKA SLOVAČKE REPUBLIKE,
 PREDSJEDNIKA REPUBLIKE FINSKE,
 VLADE KRALJEVINE ŠVEDSKE,
 NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE UJEDINJENE KRALJEVINE
 VELIKE BRITANIJE I SJEVERNE IRSKE,

ugovorne stranke Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju
 Europske unije, dalje u tekstu „države članice”,

i EUROPSKA UNIJA, dalje u tekstu „Unija” ili „EU”,

s jedne strane, i

opunomoćenici:

PREDSJEDNIKA REPUBLIKE ANGOLE,

NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE ANTIGVE I BARBUDE,

▼ M10

ŠEFA DRŽAVE ZAJEDNICE BAHAMA,
ŠEFA DRŽAVE BARBADOSA,
NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE BELIZEA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE BENINA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE BOCVANE,
PREDSJEDNIKA BURKINE FASO,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE BURUNDI,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE KAMERUNA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE KABO VERDE,
PREDSJEDNIKA SREDNJOAFRIČKE REPUBLIKE,
PREDSJEDNIKA UNIJE KOMORA,
PREDSJEDNIKA DEMOKRATSKE REPUBLIKE KONGO,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE KONGO,
VLADE COOKOVIH OTOKA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE CÔTE D'IVOIRE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE DŽIBUTI,
VLADE ZAJEDNICE DOMINIKE,
PREDSJEDNIKA DOMINIKANSKE REPUBLIKE,
PREDSJEDNIKA DRŽAVE ERITREJE,
PREDSJEDNIKA SAVEZNE DEMOKRATSKE REPUBLIKE ETIOPIJE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE FIDŽI OTOKA,
PREDSJEDNIKA GABONSKE REPUBLIKE,
PREDSJEDNIKA I ŠEFA DRŽAVE REPUBLIKE GAMBIJE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE GANE,
NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE GRENADE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE GVINEJE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE GVINEJE-BISAU,
PREDSJEDNIKA KOOPERATIVNE REPUBLIKE GVAJANE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE HAITIJA,
ŠEFA DRŽAVE JAMAJKE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE KENIJE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE KIRIBATIJA,
NJEGOVOG VELIČANSTVA KRALJA KRALJEVINE LESOTA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE LIBERIJE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE MADAGASKARA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE MALAVIJA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE MALIJA,

▼M10

VLADE REPUBLIKE MARŠALOVIH OTOKA,
PREDSJEDNIKA ISLAMSKJE REPUBLIKE MAURITANIJE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE MAURICIJUSA,
VLADE SAVEZNE DRŽAVE MIKRONEZIJE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE MOZAMBIKA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE NAMIBIJE,
VLADE REPUBLIKE NAURU,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE NIGERA,
PREDSJEDNIKA SAVEZNE REPUBLIKE NIGERIJE,
VLADE NIUE,
VLADE REPUBLIKE PALAU,
NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE NEOVISNE DRŽAVE PAPUE
NOVE GVINEJE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE RUANDE,
NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE SVETOG KRISTOFORA I NEVISA,
NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE SVETE LUCIJE,
NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE SVETOG VINCENTA I
GRENADINA,
ŠEFA DRŽAVE NEOVISNE DRŽAVE SAMOE,
PREDSJEDNIKA DEMOKRATSKE REPUBLIKE SVETOG TOME I PRINSI-
PEA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE SENEGALA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE SEJŠELA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE SIJERA LEONEA,
NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE SALOMONOVIH OTOKA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE JUŽNE AFRIKE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE SURINAMA,
NJEGOVOG VELIČANSTVA KRALJA KRALJEVINE SVAZIJA,
PREDSJEDNIKA UJEDINJENE REPUBLIKE TANZANIJE,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE ČADA,
PREDSJEDNIKA DEMOKRATSKE REPUBLIKE TIMOR-LESTEA,
PREDSJEDNIKA TOGOANSKE REPUBLIKE,
NJEGOVOG VELIČANSTVA KRALJA TONGA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE TRINIDADA I TOBAGA,
NJEZINOG VELIČANSTVA KRALJICE TUVALUA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE UGANDE,
VLADE REPUBLIKE VANUATUA,
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE ZAMBIJE,
VLADE REPUBLIKE ZIMBABVEA,
dalje u tekstu „države AKP-a”,
s druge strane,

▼M10

na sastanku u Ouagadougouu dvadeset drugog lipnja dvije tisuće desete godine radi potpisivanja Sporazuma o drugim izmjenama Sporazuma o partnerstvu između članica Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država, s jedne strane, i Europske zajednice i njezinih država članica, s druge strane, koji je potpisan u Cotonouu 23. lipnja 2000. godine, u skladu s prvim izmjenama iz Luxembourgga dana 25. lipnja 2005. godine.

▼B

Sporazum o partnerstvu između država AKP-a i EZ-a te sljedeće Dodatke i Protokole:

Dodatak I.	Financijski protokol
Dodatak II.	Uvjeti financiranja
Dodatak III.	Institucionalna potpora
Dodatak IV.	Provedba i postupak upravljanja
Dodatak V.	Režim trgovine koji se primjenjuje tijekom pripremnog razdoblja iz članka 37. stavka 1.
Dodatak VI.	Popis najmanje razvijenih država AKP-a, država AKP-a bez izlaza na more i otočnih država AKP-a
Protokol 1.	o troškovima poslovanja zajedničkih institucija
Protokol 2.	o povlasticama i imunitetima
Protokol 3.	o Južnoj Africi

Punomoćnici država članica i Zajednice te punomoćnici država AKP-a donijeli su tekstove dolje navedenih izjava priloženih ovom Završnom aktu:

Izjava I.:	Zajednička izjava o potpori za pristup tržištu u Partnerstvu
Izjava II.:	Zajednička izjava o migraciji i razvoju (članak 13.);
Izjava III.:	Izjava Europske unije o institucionalnim promjenama zbog stupanja na snagu Lisabonskog ugovora;
Izjava IV.	Izjava Zajednice o financiranju Tajništva država AKP-a
Izjava V.	Izjava Zajednice o financiranju zajedničkih institucija
Izjava VI.	Izjava Zajednice u vezi s Protokolom o povlasticama i imunitetima
Izjava VII.	Izjava država članica u vezi s Protokolom o povlasticama i imunitetima
Izjava VIII.	Zajednička izjava u vezi s Protokolom o povlasticama i imunitetima
Izjava IX.	Zajednička izjava o članku 49. stavku 2. o trgovini i okolišu
Izjava X.	Izjava AKP-a o trgovini i okolišu
Izjava XI.	Zajednička izjava o kulturnom naslijeđu AKP-a
Izjava XII.	Izjava država AKP-a o povratu ili restituciji kulturnih dobara
Izjava XIII.	Zajednička izjava o autorskim pravima
Izjava XIV.	Zajednička izjava o regionalnoj suradnji i najudaljenijim regijama (članak 28.)
Izjava XV.	Zajednička izjava o pristupanju

▼B

Izjava XVI.	Zajednička izjava o pristupanju prekomorskih država i teritorija iz dijela IV. Ugovora o Europskoj zajednici
Izjava XVII.	Zajednička izjava o članku 66. (otpis dugova) ovog Sporazuma
Izjava XVIII.	Izjava EU-a o Financijskom protokolu
Izjava XIX.	Izjava Vijeća i Komisije o postupku programiranja
Izjava XX.	Zajednička izjava o utjecaju fluktuacija u prihodima od izvoza na ranjive male države AKP-a, države AKP-a bez izlaza na more i otočne države AKP-a
Izjava XXI.	Izjava Zajednice o članku 3. Dodatka IV.

▼B

Hecho en Cotonú, el veintitrés de junio del año dos mil.
 Udfærdiget i Cotonou den treogtyvende juni to tusind.
 Geschehen zu Cotonou am dreiundzwanzigsten Juni zweitausend.
 Έγινε στην Κοτονού, στις είκοσι τρεις Ιουνίου δύο χιλιάδες.
 Done at Cotonou on the twenty-third day of June in the year two thousand.
 Fait à Cotonou, le vingt-trois juin deux mille.
 Fatto a Cotonou, addì ventitré giugno duemila.
 Gedaan te Cotonou, de drieëntwintigste juni tweeduizend.
 Feito em Cotonu, em vinte e três de Junho de dois mil.
 Tehty Cotonoussa kahdentakymmenentenäkolmantena päivänä kesäkuuta
 vuonna kaksituhatta.
 Som skedde i Cotonou den tjugotredje juni tjugohundra.

Pour Sa Majesté le Roi des Belges
 Voor Zijne Majesteit de Koning der Belgen
 Für Seine Majestät den König der Belgier

Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.

Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

For Hendes Majestæt Danmarks Dronning
 Für den Präsidenten der Bundesrepublik Deutschland
 Για τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας
 Por Su Majestad el Rey de España
 Pour le Président de la République française
 Thar ceann Uachtarán na hÉireann
 For the President of Ireland
 Per il Presidente della Repubblica italiana
 Pour Son Altesse Royale le Grand-Duc de Luxembourg
 Voor Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden
 Für den Bundespräsidenten der Republik Österreich
 Pelo Presidente da República Portuguesa
 Suomen Tasavallan Presidentin puolesta
 För Republiken Finlands President
 På svenska regeringens vägnar
 For Her Majesty the Queen of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland
 Por la Comunidad Europea
 For Det Europæiske Fællesskab
 Für die Europäische Gemeinschaft
 Για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα
 For the European Community
 Pour la Communauté européenne
 Per la Comunità europea
 Voor de Europese Gemeenschap
 Pela Comunidade Europeia
 Euroopan yhteisön puolesta
 På Europeiska gemenskapens vägnar
 Pour le Président de la République d'Angola
 For Her Majesty the Queen of Antigua and Barbuda
 For the Head of State of the Commonwealth of the Bahamas
 For the Head of State of Barbados
 For the Government of Belize
 Pour le Président de la République du Bénin
 For the President of the Republic of Botswana
 Pour le Président du Burkina Faso
 Pour le Président de la République du Burundi
 Pour le Président de la République du Cameroun
 Pour le Président de la République du Cap-Vert
 Pour le Président de la République Centrafricaine
 Pour le Président de la République Fédérale Islamique des Comores
 Pour le Président de la République démocratique du Congo
 Pour le Président de la République du Congo
 For the Government of the Cook Islands
 Pour le Président de la République de Côte d'Ivoire

▼B

Pour le Président de la République de Djibouti
 For the Government of the Commonwealth of Dominica
 For the President of the Dominican Republic
 For the President of the State of Eritrea
 For the President of the Federal Republic of Ethiopia
 For the President of the Sovereign Democratic Republic of Fiji
 Pour le Président de la République gabonaise
 For the President and Head of State of the Republic of The Gambia
 For the President of the Republic of Ghana
 For Her Majesty the Queen of Grenada
 Pour le Président de la République de Guinée
 Pour le Président de la République de Guinée-Bissau
 Pour le Président de la République de Guinée équatoriale
 For the President of the Republic of Guyana
 Pour le Président de la République d'Haïti
 For the Head of State of Jamaica
 For the President of the Republic of Kenya
 For the President of the Republic of Kiribati
 For His Majesty the King of the Kingdom of Lesotho
 For the President of the Republic of Liberia
 Pour le Président de la République de Madagascar
 For the President of the Republic of Malawi
 Pour le Président de la République du Mali
 For the Government of the Republic of the Marshall Islands
 Pour le Président de la République Islamique de Mauritanie
 For the President of the Republic of Mauritius
 For the Government of the Federated States of Micronesia
 Pour le Président de la République du Mozambique
 For the President of the Republic of Namibia
 For the Government of the Republic of Nauru
 Pour le Président de la République du Niger
 For the President of the Federal Republic of Nigeria
 For the Government of Niue
 For the Government of the Republic of Palau
 For Her Majesty the Queen of the Independent State of Papua New Guinea
 Pour le Président de la République Rwandaise
 For Her Majesty the Queen of Saint Kitts and Nevis
 For Her Majesty the Queen of Saint Lucia
 For Her Majesty the Queen of Saint Vincent and the Grenadines
 For the Head of State of the Independent State of Samoa
 Pour le Président de la République démocratique de São Tomé et Príncipe
 Pour le Président de la République du Sénégal
 Pour le Président de la République des Seychelles
 For the President of the Republic of Sierra Leone
 For Her Majesty the Queen of the Solomon Islands
 For the President of the Republic of South Africa
 For the President of the Republic of the Sudan
 For the President of the Republic of Suriname
 For His Majesty the King of the Kingdom of Swaziland
 For the President of the United Republic of Tanzania
 Pour le Président de la République du Tchad
 Pour le Président de la République togolaise
 For His Majesty King Taufa'ahau Tupou IV of Tonga
 For the President of the Republic of Trinidad and Tobago
 For Her Majesty the Queen of Tuvalu
 For the President of the Republic of Uganda
 For the Government of the Republic of Vanuatu
 For the President of the Republic of Zambia
 For the Government of the Republic of Zimbabwe

▼ M10**IZJAVA I.****Zajednička izjava o potpori za pristup tržištu u Partnerstvu AKP-EZ**

Stranke uviđaju značajnu vrijednost koju povlašteni uvjeti za pristup tržištu imaju za gospodarstva AKP-a, a posebno za robni i ostale agroindustrijske sektore koji su od presudne važnosti za gospodarski i društveni razvoj država AKP-a i predstavljaju velik doprinos zapošljavanju, zaradi od izvoza i prihodima država.

Stranke uviđaju da neki sektori prolaze, uz potporu EU-a, kroz proces preobrazbe s ciljem da se izvoznici iz AKP omogući tržišno natjecanje u EU i na međunarodnim tržištima, što uključuje razvoj brendiranih i ostalih proizvoda s dodanom vrijednosti.

Također uviđaju da bi mogla biti potrebna dodatna potpora gdje veća liberalizacija trgovine može dovesti do dubljih promjena u uvjetima pristupa tržištu za proizvođače iz AKP. S tim ciljem suglasni su ispitati sve potrebne mjere da bi se održao konkurentan položaj država AKP-a na tržištu EU. Ispitivanje može uključivati pravila o podrijetlu, sanitarne i fitosanitarne mjere i provedbu posebnih mjera kojima se rješavaju ograničenja vezana za opskrbu u zemljama AKP-a. Cilj jest omogućiti zemljama AKP-a iskorištavanje postojećih i potencijalnih komparativnih prednosti na tržištu EU.

Nakon razvoja programa pomoći i osiguranja resursa stranke su suglasne provoditi povremene evaluacije radi ocjene napretka i postignutih rezultata i odlučivanja o odgovarajućim dodatnim mjerama koje će se provoditi.

Zajednički odbor ministara za trgovinu provodit će nadzor provedbe ove Izjave i Vijeću ministara podnositi odgovarajuća izvješća i preporuke.

▼ M10**IZJAVA II.****Zajednička izjava o migraciji i razvoju (članak 13.)**

Stranke su suglasne jačati i produbljivati međusobni dijalog i suradnju u području migracije, izgrađujući sljedeća tri stupa sveobuhvatnog i uravnoteženog pristupa migraciji:

1. Migracija i razvoj, što uključuje pitanja vezana za dijasporu, odljev mozgova i doznake.
2. Zakonita migracija, što uključuje prihvata, mobilnost i kretanje vještina i usluga; i
3. Nezakonita migracija, što uključuje krijumčarenje i trgovanje ljudima i upravljanje granicom, kao i ponovni prihvata.

Ne dovodeći u pitanje postojeći članak 13., stranke se obvezuju podrobnije razraditi poboljšanu suradnju u području migracije.

Nadalje su suglasne raditi na pravodobnom dovršetku ovog dijaloga i podnijeti izvješće o realiziranom napretku sljedećem Vijeću AKP-EZ.

▼ M10**IZJAVA III.****Izjava Europske unije o institucionalnim promjenama zbog stupanja na snagu Lisabonskog ugovora**

Kao posljedica stupanja na snagu Lisabonskog ugovora 1. prosinca 2009. godine Europska unija zamijenila je i naslijedila Europsku zajednicu i od tog dana uživa sva prava i preuzima sve obveze Europske zajednice. Prema tome svako pozivanje na „Europsku zajednicu” u tekstu Sporazuma čita se, gdje je to prikladno, kao „Europska unija”.

Europska unija predložit će državama AKP-a Razmjenu pisama s ciljem usklađivanja Sporazuma s institucionalnim promjenama u Europskoj uniji zbog stupanja na snagu Lisabonskog sporazuma.

▼B

IZJAVA IV.

Izjava Zajednice o financiranju Tajništva država AKP-a

Zajednica doprinosi pokrivanju troškova poslovanja Tajništva država AKP-a sredstvima iz izvora za suradnju unutar država AKP-a.

▼B**IZJAVA V.****Izjava Zajednice o financiranju zajedničkih institucija**

Zajednica, svjesna da troškovi usmenog prevođenja na sastancima i pismenog prevođenja dokumenata predstavljaju troškove koji nastaju prvenstveno zbog njenih vlastitih potreba, spremna je nastaviti prijašnju praksu i pokrivati te troškove za sastanke institucija ovog Sporazuma bilo da se održavaju na teritoriju države članice ili na teritoriju države AKP-a.

IZJAVA VI.**Izjava Zajednice u vezi s Protokolom o povlasticama i imunitetima**

Protokol o povlasticama i imunitetima s gledišta međunarodnog prava predstavlja višestrani akt. Međutim, svaki konkretni problem koji se pojavi u državi domaćin u vezi s primjenom ovog Protokola rješava se dvostranim sporazumom s tom državom.

Zajednica je primila na znanje zahtjeve država AKP-a za izmjenom određenih odredbi Protokola 2., poglavito onih koje se odnose na položaj osoblja Tajništva država AKP-a, Centra za razvoj poduzetništva (CDE) i Centra za razvoj poljoprivrede (CTA).

Zajednica je voljna zajednički iznaći odgovarajuća rješenja u vezi sa zahtjevima država AKP-a s ciljem uspostave gore spomenutog odvojenog pravnog instrumenta.

U tom kontekstu, bez odstupanja od sadašnjih pogodnosti koje uživaju Tajništvo država AKP-a, CDE, CTA i njihovo osoblje, država domaćin će:

- (1) Pokazati razumijevanje u vezi s tumačenjem izraza „više osoblje”, pri čemu do takvog tumačenja treba doći sporazumno;
- (2) Priznati ovlasti koje predsjednik Vijeća ministara država AKP-a dodijeli predsjedavajućem Odbora veleposlanika država AKP-a i EZ-a, kako bi se pojednostavila provedba članka 9. Protokola;
- (3) Biti suglasna s dodjelom određenih pogodnosti osoblju Tajništva država AKP-a, CDE-a i CTA-a, kako bi se olakšalo početno namještenje u državi domaćinu;
- (4) Na odgovarajući način razmotriti pitanja povezana s poreznim obvezama, a koja se tiču Tajništva država AKP-a, CDE-a i CTA-a te njihovog osoblja.

IZJAVA VII.

Izjava država članica u vezi s Protokolom o povlasticama i imunitetima

Države članice će u okviru svojih propisa diplomatima iz država AKP-a koji su akreditirani u Zajednici, članovima Tajništva AKP-a iz članka 7. Protokola 2., čija će imena i položaji biti priopćeni u skladu s člankom 9. tog Protokola, te čelnim ljudima CDE-a i CTA-a iz država AKP-a nastojati olakšati kretanje pri obnašanju službenih dužnosti na njihovim teritorijima.

IZJAVA VIII.**Zajednička izjava u vezi s Protokolom o povlasticama i imunitetima**

Države AKP-a će u okviru svojih propisa dodijeliti delegacijama Komisije povlastice i imunitete slične onima dodijeljenim diplomatskim misijama kako bi na zadovoljavajući i učinkovit način mogle obnašati dužnosti preuzete na temelju ovog Sporazuma.

IZJAVA IX.**Zajednička izjava o članku 49. stavku 2. o trgovini i okolišu**

Posebno svjesne konkretnih rizika povezanih s radioaktivnim otpadom, stranke će se suzdržati od bilo kakvog ispuštanja takvog otpada koje bi ugrozilo suverenost država ili predstavljalo opasnost za okoliš ili zdravlje ljudi u drugim državama. Vrlo veliku važnost pridaju razvoju međunarodne suradnje u pogledu zaštite okoliša i zdravlja ljudi od takvih rizika. Sukladno s tim, potvrđuju svoju odlučnost da aktivno sudjeluju u radu Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA) kako bi se sastavio međunarodno odobreni kodeks dobre prakse.

Direktiva Vijeća 92/3/Euratom od 3. veljače 1992. o nadzoru i kontroli pošiljaka radioaktivnog otpada između država članica te u i izvan Zajednice pojam „radioaktivni otpad” definira kao bilo koji materijal koji sadrži ili je onečišćen radionuklidima i za koji nije predviđena nikakva upotreba. Ta se Direktiva primjenjuje na pošiljke radioaktivnog otpada između država članica te u i izvan Zajednice kadgod količine i koncentracija premašuju razine utvrđene člankom 3. stavkom 2. točkama (a) i (b) Direktive Vijeća 96/29/Euratom od 13. svibnja 1996. Propisane razine osiguravaju osnovne sigurnosne standarde za zaštitu zdravlja radnika i stanovništva od opasnosti prouzrokovanih radioaktivnim zračenjem.

Pošiljke radioaktivnog otpada podliježu sustavu prethodnog odobrenja kako je utvrđeno Direktivom Vijeća 92/3/Euratom od 3. veljače 1992. o nadzoru i kontroli pošiljaka radioaktivnog otpada između država članica te u i izvan Zajednice. Članak 11. stavak 1. točka (b) Direktive propisuje da nadležne vlasti država članica neće odobriti pošiljke radioaktivnog otpada u državu potpisnicu Četvrte konvencije država AKP-a i EEZ-a, koja nije članica Zajednice, vodeći računa, međutim, o članku 14. Zajednica jamči da će članak 11. Direktive 92/3/Euratom biti revidiran kako bi obuhvatio sve stranke ovog Sporazuma koje nisu članice Zajednice. Do tada će Zajednica postupati kao da su gore spomenute stranke već obuhvaćene direktivom.

Stranke će poduzeti sve napore kako bi što prije potpisale i ratificirale Bazelsku konvenciju o kontroli prekograničnih kretanja opasnih otpada i njihova odlaganja, kao i izmjene te konvencije iz 1995., u skladu s Odlukom III/1.

▼B**IZJAVA X.****Izjava AKP-a o trgovini i okolišu**

Države AKP-a ozbiljno su zabrinute za probleme zaštite okoliša općenito, a posebno za prekogranični promet opasnog, nuklearnog i ostalog radioaktivnog otpada.

Države AKP-a su izrazile svoju odlučnost da u tumačenju i provedbi odredbi članka 32. stavka 1. točke (d) ovog Sporazuma slijede načela i odredbe Rezolucije Organizacije afričkog jedinstva (OUA) o kontroli prekograničnog kretanja opasnog otpada i njegovog odlaganja u Africi, sadržane u AHG 182 (XXV).

IZJAVA XI.**Zajednička izjava o kulturnom naslijeđu AKP-a**

1. Stranke iskazuju zajedničku volju za promicanje očuvanja i jačanja kulturnog naslijeđa svake države AKP-a na međunarodnoj, bilateralnoj i osobnoj razini te u okviru ovog Sporazuma.
2. Stranke priznaju potrebu za omogućivanje pristupa povjesničarima i istraživačima iz država AKP-a arhivima u svrhu promicanja razvoja razmjena informacija o kulturnom naslijeđu država AKP-a.
3. Stranke priznaju korisnost pružanja podrške odgovarajućim aktivnostima koje se, poglavito u području osposobljavanja, provode u svrhu očuvanja, zaštite i izlaganja kulturnih dobara, spomenika i predmeta, uključujući službeno objavljivanje i provedbu odgovarajućeg zakonodavstva.
4. Stranke podupiru važnost poduzimanja zajedničkih kulturnih aktivnosti, omogućavanja mobilnosti umjetnika iz EU-a i država AKP-a, kao i razmjene kulturnih predmeta koji simboliziraju njihove kulture i civilizacije u svrhu jačanja uzajamnog razumijevanja i solidarnosti između njihovih stanovništava.

IZJAVA XII.**Izjava država AKP-a o povratu ili restituciji kulturnih dobara**

Države AKP-a pozivaju Zajednicu i njezine države članice da, u onoj mjeri u kojoj priznaju legitimno pravo država AKP-a na kulturni identitet, promiču povrat ili restituciju kulturnih dobara oduzetih državama AKP-a, a koja se sada nalaze u državama članicama.

IZJAVA XIII.

Zajednička izjava o autorskim pravima

Stranke priznaju da je promicanje zaštite autorskih prava sastavni dio kulturne suradnje, čiji je cilj razvoj svih oblika ljudskog izražavanja. Nadalje, ta je zaštita preduvjet njegovanja i razvoja proizvodne, distribucijske i izdavačke djelatnosti.

Stoga će obje stranke, u okviru kulturne suradnje između država AKP-a i EU-a, težiti promicanju i unapređenju poštovanja autorskih prava i srodnih prava.

U tom kontekstu, u skladu s pravilima i postupcima utvrđenima ovim Sporazumom, Zajednica može ponuditi financijsku i tehničku potporu za širenje informacija o autorskim pravima, izobrazbu gospodarskih subjekata o zaštiti takvih prava te pripremu nacionalnih propisa za njihovu bolju zaštitu.

▼B**IZJAVA XIV.****Zajednička izjava o regionalnoj suradnji i najudaljenijim regijama (članak 28.)**

Najudaljenije regije su španjolska autonomna zajednica Kanarskih otoka, četiri francuska prekomorska departmana Gvadalupa, Gvajana, Martinik i Réunion te portugalske autonomne regije Azori i Madeira.

IZJAVA XV.**Zajednička izjava o pristupanju**

Pristupanje neke treće zemlje ovom Sporazumu vrši se u skladu s odredbama članka 1. te ciljevima iz članka 2. koje je skupina država AKP-a utvrdila u Sporazumu iz Georgetowna, izmijenjenom u studenom 1992.

IZJAVA XVI.**Zajednička izjava o pristupanju prekomorskih zemalja i teritorija iz Dijela
IV. Ugovora o Europskoj zajednici**

Zajednica i države AKP-a spremne su prekomorskim zemljama i područjima iz Dijela IV. Ugovora koje postanu nezavisne dopustiti pristupanje ovom Sporazumu, ukoliko one žele u tom obliku nastaviti svoje odnose sa Zajednicom.

▼B

IZJAVA XVII.

Zajednička izjava o članku 66. (otpis dugova) ovog Sporazuma

Stranke su suglasne sa sljedećim načelima:

- (a) Stranke će dugoročno težiti poboljšanju inicijative u korist jako zaduženih siromašnih država te promicati produbljenje, širenje i ubrzanje otpisa dugova država AKP-a;
- (b) Stranke će također težiti pokretanju i uspostavi mehanizama potpore za smanjenje duga u korist država AKP-a koje još uvijek ne ispunjavaju uvjete za inicijativu u korist jako zaduženih siromašnih država.

IZJAVA XVIII.**Izjava EU-a o Financijskom protokolu**

Od cjelokupnog iznosa od 13 500 milijuna eura iz 9. Europskog fonda za razvoj (EDF), 12 500 milijuna eura postat će dostupno odmah po stupanju na snagu Financijskog protokola. Ostatak sredstava u iznosu od 1 000 milijuna eura bit će oslobođeno na osnovi ocjene uspješnosti iz stavka 7. Financijskog protokola koja će se provesti 2004.

Pri ocjeni potrebe za novim sredstvima, u obzir se uzima spomenuta ocjena uspješnosti, kao i datum nakon kojeg se više neće dodjeljivati sredstva iz 9. Europskog fonda za razvoj (EDF).

IZJAVA XIX.**Izjava Vijeća i Komisije o postupku programiranja**

Zajednica i njene države članice potvrđuju svoju privrženost sporazumu o reformi postupka programiranja za provedbu pomoći koja se financira iz 9. Europskog fonda za razvoj (EDF).

U tom kontekstu, Zajednica i njene države članice pravilno provedeni mehanizam revizije smatraju najvažnijim alatom uspješnog programiranja. U provedbi 9. Europskog fonda za razvoj (EDF) dogovoreni će postupak revizije osigurati kontinuitet postupka programiranja te istodobno omogućiti da se redovitim prilagodbom nacionalne strategije potpore izraze promjene u potrebama i uspješnosti odnosne države AKP-a.

Kako bi u cijelosti iskoristile prednosti reforme i osigurale učinkovitost postupka programiranja, Zajednica i njene države članice potvrđuju političku privrženost sljedećim načelima:

Revizije se koliko god je to moguće moraju provoditi u predmetnoj državi AKP-a. Lokalizacija revizija ne znači da državama članicama ili sjedištu Komisije nije dopušteno odgovarajuće praćenje i sudjelovanje u postupku programiranja.

Vremenski okviri postavljeni za dovršetak revizija moraju se poštovati.

Revizije ne smiju biti izolirani slučaj u postupku programiranja. Revizije se smatraju alatima upravljanja koji objedinjuju rezultate redovitog (mjesečnog) dijaloga između nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i šefa delegacije Komisije.

Revizije ne smiju povećati teret upravljanja bilo koje odnosne stranke. Stoga se postupcima i zahtjevima izvješćivanja u okviru postupka programiranja mora upravljati disciplinirano. U tu svrhu će odnosne uloge država članica i Komisije u postupku donošenja odluka biti preispitane i prilagođene.

IZJAVA XX.**Zajednička izjava o utjecaju fluktuacija u prihodima od izvoza na ugrožene male države AKP-a, države AKP-a bez izlaza na more i otočne države AKP-a**

Stranke primjećuju zabrinutost država AKP-a da način funkcioniranja mehanizma dodatne potpore državama koje su pogođene fluktuacijom u prihodima od izvoza ne može pružiti dostatnu potporu ugroženim malim i otočnim državama te državama bez izlaza na more u kojima su prihodi od izvoza podložni promjenama.

Od druge godine djelovanja mehanizma te na zahtjev jedne ili više država AKP-a koje su naišle na poteškoće, stranke su suglasne na prijedlog Komisije preispitati načine funkcioniranja mehanizma u svrhu otklanjanja posljedica takvih fluktuacija gdje to bude potrebno.

▼ B

IZJAVA XXI.

Izjava Zajednice o članku 3. Dodatka IV.

Obavijest o orijentacijskom iznosu iz članka 3. Dodatka IV. neće se primjenjivati na države AKP-a s kojima je Zajednica prekinula suradnju.

▼ M10
